

Приключенията
на капитан
Алатристе

Артуро
Перес-Реверте

И
Истинска кръв

АРТУРО ПЕРЕС-РЕВЕРТЕ

ЧИСТА КРЪВ

Превод: Боряна Дукова

chitanka.info

Имперската мощ на Испания клони към залез. Крал Фелипе IV подновява войната с Фландрия и Диего Алатристе се готви да се върне към войнишкия занаят. Но съдбата му поднася изненада — приятелят му, поетът Франсиско де Кеведо, се е забъркал в странна и страшна история и разчита на неговата помощ. Мистерията се заплита около трупа на непозната жена, оставен пред една мадридска църква. До мъртвата има пълна кесия и бележка, че с парите трябва да се платят заупокойни литургии за душата ѝ.

Кой е убил непознатата? Кой е обезчестил дъщерята на стария Висенте де ла Крус и какви страшни и позорни тайни крият стените на манастира „Адорасион“?

Капитанът и младият му помощник Иниго де Балбоа се изправят срещу страшен противник — всевластната Инквизиция. Никой не може да се противопостави на пазителите на вярата — нито граф Оливарес, любимецът на краля, нито дори самият крал. За да открият истината и да помогнат на невинните, Алатристе и приятелите му се изправят сами срещу сляпата омраза, подклаждана от фанатизма, срещу корупцията и безчестието — под смъртната заплаха от кладите на Инквизицията.

На Карлота, на която ще ѝ се наложи да се сражава.

*Тук горди гербове с хералдика
блестят.*

*Монаси строги, дами, хора на
честта,*

*Америци далечни поетите
възпяват.*

*Бесилките — на всеки
кръстопът*

*Неверници галерите пленяват,
За чест и слава шпагите
звънтят.*

*Томас
Борас
„Кастилия“*

I. ЕДНО ЗАТРУДНЕНИЕ НА СЕНЬОР ДЕ КЕВЕДО

В онзи ден имаше борби с бикове на Пласа Майор, но за полковник Мартин Салданя празникът бе помрачен. Намерен беше труп на жена — откриха я удушена в стол-носилка пред църквата „Сан Хинес“, стиснала в пръстите си кесия. В кесията имаше петдесет ескудо и бележка без подпис, която гласеше: *За литургии за успокоение на душата ѝ*. Беше я открила ранобудна мирянка, която съобщила на отеча, той от своя страна казал на енорийския свещеник, а последният след спешно опрощение *sub conditione*^[1] побързал да извести в полицията. Когато полковникът от полицията се появи на площадчето пред „Сан Хинес“, съседни и любопитни вече се тълпяха около носилката. Събитието бе предизвикало истински панаир, тъй че бяха нужни неколцина полицаи, за да държат хората настрана, докато съдията и писарят съставяха протокола, а Мартин Салданя оглеждаше невъзмутимо трупа.

Салданя действаше по възможно най-мудния начин, сякаш разполагаше с цялото време на света. Това вероятно се дължеше на опита, натрупан по време на войните — бе служил във Фландрия, преди жена му да го уреди, според мълвата, с полковническия жезъл, — шефът на полицейските агенти в Мадрид наистина бе привикнал да изпълнява служебните си задължения с изключителна невъзмутимост, която известният поет-сатирик и църковен бенефициант^[2] Руис де Вилясека беше сравнил в една своя отровназлъчна децима със спокойствието на кастриран бик, в ясен намек за начина, по който се бе сдобил с полковническия жезъл. Във всеки случай, макар Мартин Салданя да бе наистина муден в някои отношения, той въобще не беше такъв, когато се наложеше да си служи с шпагата, кинжала, камата или пистолетите, винаги заредени и излъскани до блясък, които обикновено носеше на пояса си, та дрънчаха заплашително като цял железарски магазин. Самият бенефициант Вилясека, който бе

намушкан три пъти с шпага пред дома си само три дни след като разпространи злополучната децима на парадното стълбище на „Сан Фелипе“, би могъл да потвърди това в чистилището, в ада или където, по дяволите, се подвизаваше понастоящем.

Работата е там, че спокойният оглед, който полковник Салданя направи на трупа, не даде почти никакъв резултат. Мъртвата беше зряла жена, по-близо до петдесетте, отколкото до четиридесетте, облечена в широка, черна вълнена дреха и пребрадка на главата, който ѝ придаваше вид на дуеня^[3], или на компаньонка. Във вътрешния ѝ джоб имаше броеница, един ключ и смачкана щампа с лика на Светата Дева от Аточа. На шията имаше златна верижка с медальон на Света Агеда; чертите на лицето ѝ навеждаха на мисълта, че на младини не е била грозновато девойче. По трупа нямаше други следи от насилие, освен копчиненото въже, което още бе затегнато около врата ѝ и гримасата на предсмъртен ужас, разкривила лицето ѝ. По цвета и степента на вкочаняване се заключи, че е била удушена предишната нощ, в същата носилка, а после занесена до църквата. Детайлът с кесията с пари за зауспокойни литургии насочваше към човек с извратено чувство за хумор или отличаващ се с крайна набожност. В крайна сметка, в онази Испания, мрачна, безмилостна и противоречива, каквото беше тя при Негово католическо величество крал Фелипе IV, където разюздани гуляйджии и жестоки самохвалковци молеха за изповед с пълно гърло, след като паднеха, улучени от пистолет или шпага, не беше необичайно да се натъкнеш на състрадателен убиец.

Мартин Салданя ни разказа случката вечерта. Ако трябва да бъде по-точен, редно е да кажа, че сподели случилото се с капитан Алатристе, когато се срещнахме на Пуерта де Гадалахара. Движехме се в тълпата, отливаща се от Пласа Майор. Салданя тъкмо бе приключил с огледа на мъртвата жена, чийто труп беше останал на показ при църквата „Санта Крус“ в ковчег за обесени — за всеки случай, да не би някой да я разпознае. Вметна го съвсем между другото, интересувахе се повече от смелостта на биковете в коридата на площада, отколкото от престъплението, което разследваше; нещо съвсем логично, ако вземем предвид, че в опасния Мадрид от онази епоха труповете по

улицата не бяха рядкост, но добрите празненства с бикове и така наречените „каняс“ се превръщаха в рядкост. „Лас Каняс“ — нещо като конен турнир между квадрилите^[4] на различните благородници, в които понякога участваше и кралят, се бяха превърнали в поле за изява на хубавци и контета, които излизаха на арената по-скоро заради овациите на дамите, отколкото за да влязат в бой, както Бог повелява; „лас каняс“ вече не бяха, дори бегло не напомняха това, което са представлявали във времената на войните между маври и християни, или дори по времето на великия Фелипе II, дядото на нашия млад монарх. Колкото до боя с бикове, той продължаваше да бъде голямата страст на испанския народ в тази първа третина на века. Мадрид наброяваше повече от седемдесет хиляди жители и две трети от тях прииждаха на Пласа Майор всеки път, когато имаше такова събитие, за да приветстват юначеството и ловкостта на бикоборците, възправящи се срещу добичетата. Защото по онова време благородниците, испанските грандове и дори особите с кралска кръв не се колебаеха да излизат на арената, яхнали най-добрите си бойни коне, за да забият копие във врата на някой харамски^[5] бик или да се изправят очи в очи с него пеши, с шпага в ръка, под ръкоплясканията на въодушевения народ, който се тъпчеше под арките на площада, когато ставаше дума за простолюдието, или на балконите, които придворните, папският нунций и чуждестранните посланици наемаха за цени, достигащи от двадесет и пет до петдесет ескудос. Тези драматични моменти биваха възпявани отпосле в песни и стихове; както проявите на смелост, които бяха многобройни, така и забавните и гротескните случки, които също не липсваха и представляваха благодатен материал, с който придворните остроумници не се помайваха да начешат езиците си. Такъв бе например случаят с един бик, който погна полицейски агент — тогава, както и сега, полицията не се радваше на особена народна благосклонност — и цялата публика застана на страната на бика:

*Рогатото с право
Погна пристава здраво.
Че от четири рога
Два тук са май много.*

Увековечен бе например и случаят, когато адмиралът на Кастилия, яхнал кон в битката си с едно биче, улучи неволно с копието си граф де Кабра^[6]. В резултат още на следващия ден из най-оживените места в Мадрид плъзнаха следните хвалебствени стихове:

*Хиляда са тореадорите на слова
Но само адмиралът минувач закова,
за бик го бил взел, а той бил коза.*

Така че, ако се върнем към въпросната неделя, мъртвата жена, Мартин Салданиа и неговия стар приятел Диего Алатристе, вече става напълно разбираемо защо първият осведоми втория за причината, която му бе попречила да отиде на коридата, а в замяна последният разказа на първия подробностите от боя, на който бяха присъствали техни величества — те от балкона на Каса де ла Панадерия^[7], а капитанът и аз — сред непривилегированата публика, похапвайки ядки и канелени дражета, приютили се на сянка под колонадата Паниерос. На тази корида биковете бяха четири — средна хубост. Както граф де Пуньоенростро^[8], тъй и граф де Гуадалмедина се изявиха с уменията си да мятат копия. Един бик уби коня на де Гуадалмедина; но благородникът, смел и галантен мъж, захвърли бронята, скочи на земята, и повали животното, а сетне го довърши с два добри удара с шпага. Така той си заслужи приветствените помахания на дамски ветрила, одобрението на краля и една усмивка на кралицата. Говореше се, че кралицата доста го заглеждала, защото Гуадалмедина беше снажен и напет. Ала най-интересен се оказа последният бик, защото връхлетя стремглаво към кралската гвардия. Защото ваши милости трябва да знаят, че трите гвардейски части — испанската, немската и тази на стрелците, се строяваха край кралската ложа с алебардите, подреждаха се в плътна верига, която им бе забранено да нарушават, дори ако бикът ги приближеше с нечисти намерения. Този път животното наистина се оказа в опасна близост с тях и без да се стресне от алебардите, подхвана с рог един от немските гвардейци и го разходи из арената. Наложиха се да миропомажат по спешност на самия площад едрият рус мъж, който непрекъснато повтаряше *Himmel* и *Mein Gott*^[9].

— Газеше червата си като оня знаменосец при Остенде — заключи Диего Алатристе. — Спомняш ли си? При петия щурм на редута Кабальо... Ортис или Руис се казваше. Нещо такова.

Мартин Салданя кимна утвърдително, галейки прошарената си брада. Старият войник я носеше, за да прикрива белега на лицето, получен преди двадесет години именно при онзи щурм на стените на Остенде. Били излезли от окопите с пукването на зората — Салданя, Диего Алатристе и още петстотин души, сред които се числял и Лопе Балбоа, моят баща. Сетне се втурнали по насипа нагоре начело с капитан дон Томас де ла Куеста и със знамето с кръста на Сан Андрес, носено от онзи поручик, Ортис или Руис, или както там се казвал, превзели първите холандски окопи на нож и се покатерили по бруствера, докато враговете хвърляли отгоре им каквото им попаднело, после изкарали почти половин час в ръкопашен бой с ножове на стената, под мускетен обстрел от вси страни. Точно там Мартин Салданя получил раната на лицето, Диего Алатристе — онази на лявата вежда, а поручик Ортис или Руис бил улучен от упор, червата му се изсипали навън и се влачели по земята, докато той тичал, за да излезе от битката и се опитвал да ги придържа с ръце, но не успял, защото го довършили тутакси с друг изстрел в главата. И когато капитан де ла Куеста, окървавен подобно на Иисус, когато Пилат го представя на народа, защото и той бил получил своята дан в боя, казал онова „господа, направихме каквото можахме, плюйте си на петите и нека тези, които още са в състояние да го сторят, да си спасяват кожата“, баща ми и един дребен и жилав арагонец, някой си Себастиан Копонс, помогнали на Салданя и на Диего Алатристе да се доберат до испанските окопи, докато сякаш всички холандци на света ги обстрелвали от крепостните стени, а те бягали назад, хулели Бога и Светата Дева или се оставяли на волята им, което в подобни случаи си беше едно и също. Някой дори намерил време да вземе знамето от Ортис или Руис, при това без да му разпорят търбуха, вместо да го остави на укреплението на еретиците при трупа на знаменосеца и труповете на двестата техни другари, които вече нямало да отидат нито в Остенде, нито в окопите, нито където и да било другаде.

— Ортис, струва ми се — рече накрая Салданя.

Затова пък след около една година си бяха върнали тъпкано за поручика и за другите двеста, и за тези, които оставиха костите си в

предишните и последвалите щурмувания на холандския редут дел Кабальо, когато най-сетне, на осмия или деветия опит, Салданя, Алатристе, Копонс, баща ми и другите ветерани от Стария легион на Картахена успели с нокти и зъби да проникнат от другата страна на стената. Тогава холандците започнали да викат нещо като *srinden*, *srinden*, което, струва ми се означава приятели, или другари, и още *vejviven ons over* или нещо подобно, което ще рече „предаваме се“. Тогава капитан де ла Куеста, когото хич не го бивало по чуждите езици, но имал страхотна памет, произнесъл паметното: „ни сринден, ни вейхивен, ни мамицата, дето ви е пръкнала. Без пощада, господа, помнете, да не остане ни един жив еретик на този редут!“. И когато Диего Алатристе и другите развели най-сетне старото и надупчено знаме с кръста на Сан Андрес над укреплението, същото, което бил носил горкият Ортис, преди да пукне, газейки червата си, холандска кръв рукнала по остриетата на кинжалите и шпагите, та им стигнала чак до лактите.

— Казаха ми, че се връщаш там горе — каза Салданя.

— Може би.

Макар да бях още зашеметен от коридата и очите ми да следваха хората, напускащи площада и отправящи се към улица „Майор“ — дами и кавалери, които заповядваха да им докарат колата и се качваха по каляските си, благородници, които се мятаха на конете и цялото това изискано общество, поемащо към „Сан Фелипе“ или към площада пред двореца — думите на полковника ме впечатлиха силно. В онази 1623-та година, втората от управлението на нашия млад крал дон Фелипе, възобновяването на военните действия във Фландрия изискваше все повече пари, легиони и хора.

Изобщо генерал дон Амбросио Спинола набираше войници от цяла Европа, а стотици ветерани прииждаха под старите знамена. Старият легион на Картахена, покосен в Юлих, когато загина и баща ми, се възстановяваше и скоро щеше да поеме по Камино Еспаньол^[10], за да се включи в обсадата на здраво укрепения град Бредә, или Бредә, както му казвахме тогава. Макар раната му, получена при Фльорус, все тъй да не зарастваше напълно, аз знаех, че Диего Алатристе бе влязъл във връзка със старите другари, за да подготви завръщането си в бойните редици. Напоследък, въпреки скромното си положение на платен фехтувач, или точно поради него, капитанът си бе създал

могъщи врагове в двора. Щеше да е разумно да изчезне за известно време.

— Навярно така ще е по-добре — Салданя гледаше настойчиво Алатристе. — Мадрид стана опасен... Ще вземеш ли момчето?

Вървахме сред хората, покрай затворените магазини на бижутерите, към Пуерта дел Сол. Капитанът ми хвърли бърз поглед и после направи двусмислена гримаса.

— Може би е прекалено млад — каза той.

Тънка усмивка плъзна под мустаците на полковника. Той положи широката си, здрава десница на главата ми, докато аз се възхищавах на дръжките на бляскавите пистолети, запасани на пояса му, заедно с камата и шпагата с широка дръжка, които висяха на колана на късия кожен елек, предназначен да предпазва тялото от евентуални удари с нож — обичаен риск за неговия занаят. Тази десница, мислех си аз, някога е стискала и ръката на баща ми.

— Не толкова млад за някои неща, така смятам аз — усмивката на Салданя стана по-широка — закачлива, но и укоризнена; беше в течение на моите подвизи по време на приключението с англичаните. — Тъй или иначе, ти постъпи във войската на неговата възраст.

Това беше вярно. Преди четвърт век тринайсетгодишният Диего Алатристе, втори син в семейство на благородници-земевладелци, едва понаучил четирите основни математически действия, писането и малко нещо от латинския, беше избягал от училище и от дома. Пристигнал в Мадрид с един приятел и успял да се запише, излъгвайки за възрастта си, като барабанчик в един от легионите, поемащи за Фландрия с инфанта кардинал Алберто.

— Времената бяха други — отвърна капитанът.

Беше се отдръпнал, за да стори път на две дами — млади жени, пищни представителки на лекия занаят, съпроводжани от двамина поклонници. Салданя, който изглежда ги познаваше, свали шапката си с лукава усмивка, което даде повод на едното от контетата да му отправи убийствен поглед. Погледът обаче омекна като по чудо, когато елегантният господин забеляза цялата железария, която полковникът носеше по себе си.

— За това имаш право — каза Салданя, припомняйки си миналото. — Други бяха времената, други бяха и хората.

— А също и кралете.

Полковник Салданя, който все още не откъсваше поглед от жените, се сепна леко и се обърна към Алатристе, а после хвърли кос поглед към мен.

— Хайде, Диего, не говори така пред момчето — озърна се той смутено наоколо. — И не ме компрометирай, мамка му. Не забравяй, че съм от полицията.

— Не те компрометирам. Винаги съм уважавал своя крал, който и да е бил той. Но съм служил на трима венценосци и ти казвам, че има крале и крале.

Салданя заскуба брадата си.

— Бог да ни е на помощ.

— Бог или който и да е друг.

Полковникът отново ми хвърли тревожен поглед, преди да се обърне пак към Алатристе. Забелязах, че инстинктивно беше опрял ръка на дръжката на шпагата.

— Не търсиш свата с мен, нали, Диего?

Капитанът не отвърна. Светлите му очи под широката периферия на шапката издържаха неустрашимо на погледа на другия. Салданя, който се беше поизправил малко, защото, макар и набит, беше понисък, стоеше неподвижно пред него. Двамата се взираха един в друг, лицата им на закалени стари войници, покрити с тънки бръчици и белези, бяха много близо едно до друго. Някои минувачи ги изглеждаха с любопитство. В онази размирна, разорена и горда Испания — наистина гордостта бе единственото, което ни оставаше, — никой не приемаше подхвърлената дума лековато, и дори близки приятели бяха в състояние да се намушкат заради една лоша дума или едно изобличение в лъжа.

От жест или от слово остроумно.

Усмивка някоя, случайна дума —

един без шапка, друг със плащ

загърнат площада във арена ще превърнат.^[11]

Само три дни по-рано, на сред алеята към Прадо, кочияшът на маркиз де Новоа бе наръгал шест пъти с кама господаря си, задето го бе нарекъл селяк; подобни премеждия по нищо и никакъв повод бяха

нещо обичайно. Затова за един миг си помислих, че Салданя ще посегне към хладното оръжие и двамата ще кръстосат шпаги на сред улицата. Ала това не се случи. Макар наистина полковникът да беше способен — вече го бе доказвал преди — да тикне приятеля си в затвора и дори да му отсече главата при изпълнение на служебния си дълг, също така вярно бе, че никога не би се прикрил зад жезъла на правосъдието при конфликт с Диего Алатристе по лични въпроси. Тази странна етика беше много присъща на хората, чийто занаят бе да въртят шпагата. Аз самият се движех в подобни среди не само на млади години, но и през останалата част от живота си и мога да потвърдя, че у най-бездушни вагабонти, шмекери и наемна измет съм забелязал повече зачитане към някои неписани правила и закони, отколкото у предполагаемо достопочтени хора. Мартин Салданя беше човек от този сой и разрешаваше разните си лични прения, като вадеше оръжието, без да се прикрива зад властта на краля или зад други измишльотини. Но слава Богу, всичко бе казано със спокоен тон — не би било редно един публичен сблъсък или непростимо оскърбление да нарушат старото другарство, сурово и неподправено, което съществуваше между двамата ветерани. Във всеки случай улица „Майор“ след празненство с бикове, когато цял Мадрид се стичаше на нея, не беше място да се хващаш за думите, за шпагата или за каквато и да било друго. Тъй че накрая Салданя само въздъхна хрипливо. Неочаквано придоби спокойно изражение и в тъмния му поглед, все още вперен в капитан Алатристе, сякаш забелязах искрица веселие.

— Някой ден ще те убият, Диего.

— Може би. И навярно ще се наложи да го сториш ти.

Сега Алатристе беше този, който се усмихваше под гъстите си войнишки мустаци. Видях, че Салданя клатеше глава с комично униние.

— По-добре — каза той, — да сменим темата.

Беше вдигнал леко ръка и докосна за миг рамото на капитана; кратък, почти рязък жест, спомен от суровите времена, скрепили приятелството им.

— Хайде, покани ме на едно питие.

Това беше всичко. Подир няколко крачки се спряхме пред кръчмата „При ковачите“. Тя беше пълна, както винаги, с лакеи, оръженосци и застаряващи жени, готови срещу заплащане да

изпълняват ролята на дуени, майки или лели. Една девойка постави на изцапаната с вино маса две чаши с вино от Валдеморо, което Алатристе и полковникът от полицията тутакси обърнаха, защото от толкова много приказки бяха ожаднели. Тъй като още не бях навършил четиринадесет години, трябваше да се задоволя с чаша вода от огромната делва. Капитанът не ми позволяваше да пия вино, освен в попарите, с които обикновено закусвахме — невинаги имахме пари за топъл шоколад, — или когато решеше, че не съм добре със здравето, за да си възвърна цвета. Затова пък Каридад ла Лебрихана ме гощаваше скришом с филии хляб, напоени с вино и захар. Бях пристрастен към тях като малък, защото често ни липсваха монетите, с които можехме да си купим сладкиши. Що се отнася до виното, капитанът казваше, че ще има време да пия до пръсване, ако желая, и че за един мъж никога не било прекалено късно да започне с това; и добавяше, че не малко свестни хора сред познатите му свършили, погубени от Бакхусовия еликсир — всичко това той не изговаряше наведнъж, защото, мисля, вече съм споменавал, че Диего Алатристе не беше словоохотлив, и често казваше повече с мълчанията си, отколкото с думи. Вярно е, че по-късно, когато и аз станах войник и какво ли не още, съм прекалявал сегиз-тогиз с пиенето. Ала е истина, че винаги съм се ограничавал в този порок, който при мен никога не се и превърна в такъв — имал съм други, по-лоши — а си остана само средство за ободряване и временно развлечение. И мисля, че дължа умереността си на капитан Алатристе, макар че в тази насока той никога не ме бе поучавал с помощта на личния пример. Напротив, спомням си добре дългите му и мълчаливи пиянства. За разлика от други, той не надигаше много-много чашите, когато беше в компания, радостта също не го караше да посяга към виното. Той пиеше бавно, вгълбено и меланхолично; а когато виното започваше да му действа, затваряше уста и избягваше присъствието на приятелите си. Всъщност всеки път, когато си го представям пиян, го виждам в спомените си сам, в нашата малка къща на улица „Аркабуз“, в пристройката, гледаща към задния двор на кръчмата „Дел Турко“ — седнал неподвижно пред чашата, каната или бутилката, вперил очи в стената, на която висяха шпагата, камата и шапката му, сякаш съзерцаваше картини, които единствено той би могъл да възкреси с цената на упорито мълчание. А по начина, по който свиваше устни под гъстите си мустаци, се осмелявах да отсъдя, че онези картини не бяха

такива, каквито човек би съзерцавал или оживявал в паметта си с удоволствие. Ако е истина, че всеки човек е съпътстван от своите призраци, то призраците на Диего Алатристе-и-Тенорио не бяха нито благоразположени, нито дружелюбни, нито приятна компания. Но както понякога съм го чувал да казва, свивайки рамене по онзи толкова свойствен за него начин, едновременно примирено и безразлично, всеки истински мъж може да избере как и къде да умре, но никой не избира нещата, които си спомня.

Обменът на клюки по парадното стълбище на „Сан Фелипе“ беше в разгара си. Стълбите и терасите на църквата, граничеща с улица „Майор“ гъмжаха от хора, които говореха на групички, разхождаха се, поздравяваха познатите си или отиваха да се облегнат на перилата на прословутото стълбище, за да зяпат колите и минувачите, разхождащи се по централната улица. Там Мартин Салданя се раздели с нас; ала ние не останахме за дълго сами, защото след малко се срещнахме с Фадрике Едноокия, аптекарят от Пуерта Серада, и с преподобния Перес, който също идваше от фиестата с биковете, и ги възхваляваше възторжено. Именно преподобният, поради факта, че се бе оказал най-близо, излязъл да даде последно причастие на немския гвардеец, когото харамският бик беше изпратил да се представи пред Бога. Йезуитът разправяше подробностите по случая, отбелязваше, че в ложата си младата кралица, французойката, била видимо разстроена, а нашият господар, кралят, взел галантно ръката ѝ, за да ѝ вдъхне сили. Тъй или иначе, кралицата останала в Каса де ла Панадерия вместо да се оттегли, както мнозина очаквали да стори; и жестът бил толкова високо оценен от публиката, че щом кралете се изправили в края на спектакъла, хората ги дарили с бурни овации, в отговор на които Фелипе Четвърти, какъвто си беше млад и изискан, отвърнал, сваляйки за миг шапката си.

Вече съм споменава пред ваши милости при друг случай, че в онази първа третина на века народът на Мадрид, въпреки вродената си слабост към шмекерство и лошотия, все още хранеше известна наивност относно този вид жестове на кралските особи. Наивност, която времето и крушенията щяха да се погрижат да заменят с разочарование, злост и срам. Ала в годините на тази история нашият

монарх беше младеж; и Испания, макар вече проядена отвътре и със смъртни рани в сърцето, запазваше вид, блясък и обноски. Още представлявахме нещо, и продължихме да бъдем зачитани известно време, докато не останахме обезкървени, до последния войник и последното мараведи^[12]. Холандия ни ненавиждаше, Англия се страхуваше от нас, турците гледаха да не ни дразнят, Франция на Ришельо скърцаше със зъби, Светият Отец приемаше крайно предпазливо нашите строги посланици в черни дрехи и цяла Европа трепереше от марша на старите легиони — които все още бяха най-добрата пехота на света, — сякаш в грохота на техните барабани отекваше гласът на самия дявол. И аз, който изживях и тези, и посетнешните години, се кълна пред ваши милости, че в онзи век все още бяхме това, което никой друг не е бил никога. А когато накрая залезе слънцето, което грееше над империята — от Теночтитлан до Павия, Сен Кентен, Лепанто и Бреда^[13], заникът се обагри в червено от нашата кръв, но също и от кръвта на нашите неприятели; както в деня на битката при Рокроа^[14], когато оставих камата на капитан Алатристе, забита в трупа на един французин. Ваши милости ще кажат навярно, че всички тези усилия и храброст ние, испанците, трябваше да вложим в сътворяването на едно прилично място за живеене, вместо да ги прахосаме в нелепи войни, лукавства, развала, химери и светена вода. И това е съвсем вярно. Но аз разказвам това, което се случи всъщност. Освен това не всички народи са еднакво трезвомислещи, за да умеят да избират изгодата или съдбата си, нито пък еднакво цинични, за да се оправдаят сетне пред историята или пред себе си. Що се отнася до нас, ние бяхме хора на нашето столетие: не бяхме избрали да се родим и живеем в онази Испания, нередко жалка, а понякога великолепна, която ни отреди съдбата; но тя беше нашата страна. Това е злочестата родина — или както там я наричат сега, — която, независимо дали ви харесва или не, нося под кожата, в уморените си очи и в паметта си.

Именно в тази памет виждам, все едно бе вчера, дон Франсиско де Кеведо, застанал в подножието на парадното стълбище на „Сан Фелипе“. Облечен както винаги строго, в черно, като изключим бялата колосана яка и червения кръст на ордена на Сантяго върху дрехата, от

лявата страна на гърдите. Въпреки че късният следобед беше слънчев, той носеше на раменете си дълъг плащ, за да прикрива накуцването си: тъмен плащ, надигнат отзад от шпагата, върху чиято дръжка бе отпуснал ръка. Бе свалил шапка и разговаряше с познати. Кучето на една дама сновеше наблизко, и докосваше от време на време облечената му в ръкавица десница. Дамата беше красива — тя стоеше до каляската си и разговаряше с неколцина кавалери. При едно от щуранията на кучето дон Франсиско го погали по главата, като същевременно отправи бърз и приветлив поглед към господарката му. Кучето се върна при нея като куриер на милувката, а дамата отвърна на жеста с усмивка и помахване на ветрилото. В отговор дон Франсиско кимна леко с глава и засука навирения си мустак с два пръста. Поет, наемен фехтувач, прославно дворцово дарование и приятел на капитан Алатристе, в разцвета на силите си, когато се запознах с него, дон Франсиско беше и галантен мъж, радващ се на успех сред дамите. Стоик, остроумен, язвителен, смел, напет въпреки куцането си, добър човек въпреки избухливия си нрав, щедър с приятелите си и непреклонен с враговете, той можеше да унищожи противника си с две четиристишия също така ефикасно, както и с един удар с шпага на хълма при Пуерта де ла Вега, покоряваше дамите с изискан жест и сонет, умееше да се заобиколи с философи, учени и мъдреци, които се наслаждаваха на увлекателните му разкази и на компанията му. Дори добрият дон Мигел де Сервантес, най-големият гений на всички времена, колкото и да деряха гърло еретиците за своя Шекспир, безсмъртният Сервантес, който вече седеше от дясната страна на Господа, защото бе предал Богу дух и се бе пренесъл в отвъдното само седем години преди събитията, за които разказвам, — беше споменал дон Франсиско като превъзходен поет и съвършен благородник в онези свои прочути стихове:

*Той некадърните драскачи гони с бяс
и ще пропъди с острото си слово тез,
дето място нямат на Парнас.*

Работата е там, че онази привечер сеньор де Кеведо се намираще по обичая си на парадното стълбище на „Сан Фелипе“, докато цял

Мадрид се точеше по улица „Майор“, след края на боя с бикове, който впрочем не му допаднаше особено. Щом забеляза появата на капитан Алатристе, който се разхождаше с преподобния Перес, Фадрике Едноокия и мен, дон Франсиско се сбогува благовъзпитано с компанията. Тогава бе невъзможно да предположа доколко онази среща щеше да усложни житието ни, поставяйки в опасност живота на всички и в частност моя, и как Съдбата се забавляваше, чертаейки чудновати комбинации с хората, с делата им и с опасностите, на които се излагаха. Ако в онази привечер, докато дон Франсиско идваше към нас с обичайната си приветлива усмивка, някой беше казал, че загадката с откритата тази сутрин мъртва жена щеше да бъде свързана по някакъв начин с нас, усмивката, с която капитан Алатристе поздрави поета, щеше да замръзне на устните му. Ала никога не се знае какво ще покажат заровете, а те винаги започват да се търкалят, преди човек да го е забелязал.

— Налага се да ви помоля за една услуга — рече дон Франсиско.

Между сеньор де Кеведо и капитан Алатристе подобни думи си бяха чиста формалност; това стана ясно от почти укоризнения поглед, който капитанът му отправи, щом чу думите му. Бяхме се сбогували с йезуита и с аптекаря и сега вървахме покрай навесите над сергиите, разположени около фонтана при „Буен Сусесо“ на „Пуерта дел Сол“, по чиито перила сядаха безделниците и слушаха ромоленето на водата или гледаха фасадата на църквата и на Кралската болница. Те крачеха пред мен, рамо до рамо. Спомням си тъмното облекло на поета, плаща му, праметнат през ръката, до тъмнокафявата дреха, късата пелерина и пристегнатите чорапи на капитана, препасан с пояс, от който висяха шпага и кама. Така върваха двамата в колебливата светлина на отиващия си ден.

— Премного съм ви задължен, дон Франсиско, така че няма защо да подслаждате хапа — каза Алатристе. — Най-добре ще е да преминете направо към второ действие.

Чу се тихият смях на поета. Съвсем наскоро, на няколко крачки оттам, точно по време на второто действие на една комедия на Лопе де Вега^[15], дон Франсиско се бе притекъл на помощ на капитана в разгара

на една тежка схватка, когато ударите на шпагите се сипеха като градушка. Това беше по време на приключението с англичаните.

— Става дума за едни приятели — рече дон Франсиско. — Хора, които уважавам. Те искат да разговарят с вас.

Беше се обърнал да провери дали аз слушам разговора; и сякаш се успокои, щом видя, че погледът ми се рееше из площада. При все това, аз следях внимателно думите му. В онзи Мадрид и в онази Испания едно будно момче порастваше бързо; и макар да бях още невръстен, бях научил много неща, защото да си наясно с всичко не носи вреда, а точно обратното. В живота не е лошо да знаеш, лошо е да показваш, че знаеш. Опасно се оказва понякога да не проявяваш дискретност и да разкриваш, че знаеш нещо повече, вместо да рискуваш да те сметат за простодушен човек, който знае малко. Винаги е добре да предугадиш музиката, преди да почне танцът.

— Струва ми се, че ще се отвори работа — казваше капитанът.

Това, разбира се, беше много меко казано. В занаята на Диего Алатристе, работата обикновено се вършеше в тъмни улички, на разстояние една шпага от противника. Да оставиш драскотина по нечие лице, да отрежеш ухото на някой кредитор или ухажор на нечия съпруга, изстрел от упор или педя толедска стомана в гърлото — всичко имаше тарифа и се изпълняваше по надлежен ред. На същия онзи площад можеха да се намерят поне дузина професионалисти, с които да се уреди подобен вид сделка.

— Да — съгласи се поетът, намествайки очилата си. — И добре платена работа, между впрочем.

Диего Алатристе изгледа продължително събеседника си. В продължение на няколко мига наблюдавах орловия му профил под широката периферия на шапката, на която се открояваше единственото цветно петно по него — едно поомачкано червено перо.

— Днес явно ви доставя удоволствие да ме дразните, дон Франсиско — каза той накрая. — ... Нима искате да взема пари за услуга, направена на ваша милост?

— Не става дума за мен, а за един баща и двамата му сина, млади хора — те имат някакъв проблем. Помолиха ме за съвет.

От високото на фонтана мраморната, украсена с лазулит фигура на Марибланка ни наблюдаваше как минаваме, докато в нозете ѝ бълбукаха водните струи, излизащи от гърлата на водоскоците.

Последната дневна светлина гаснеше. Войници и всякакви самохвалковци със страховит вид, с дълги мустаци и огромни шпаги, стояха наперено наоколо, с разкрачени крака, много мъжествено и разговаряха на групички край затворените врати на магазините за платове, дрехи и книги, или си вземаха по нещо за пийване от долнопробните сергии на площада. Наоколо гъмжеше от слепци, просяци и поразгопени проститутки. Някои от войниците бяха познати на Алатристе; те го поздравиха отдалеч и той им отвърна разсеяно, докосвайки леко периферията на шапката си.

— Вие участвате ли? — попита той.

Дон Франсиско направи двусмислена гримаса.

— Само отчасти. Но поради причини, които скоро ще узнаете, ми се налага да докарам нещата докрай.

Разминавахме се с други съмнителни фукльовци с щръкнали мустаци и изпълнени с подозрение погледи, които се шляеха пред решетките на църквата „Буен Сусесо“. Това място и съседната улица „Монтера“ бяха навестявани от хора, които се изхранваха с оръжието си; тук имаше всякакви побойници; чести бяха и разприте, та железната решетка на църковната порта се затваряше, за да попречи на бегълците, подир размяната на удари с шпаги, да дирят подслон в светото място, за да се измъкнат от правосъдието; това те шеговито наричаха „уединяване“, а също и „прибягване“ до свето убежище.

— Опасно ли е?

— Много.

— Ще трябва да се бием, предполагам.

— Надявам се да не се наложи. Но ако не се справим, може да се стигне до нещо повече от обикновена размяна на удари.

Капитанът направи няколко крачки, загледан мълчаливо в камбанарията, увенчаваща манастира „Виктория“, който се издигаше зад тесните къщи в края на площада, в началото на улица „Сан Херонимо“. Невъзможно бе да повървиш из този град, без да се натъкнеш на някоя църква.

— И защо аз?

Дон Франсиско се засмя отново тихо, както преди.

— По дяволите — рече той. — Защото сте ми приятел. А също защото сте от хората, които не пропяват под чужд съпровод, каквото и старание да влагат палачите, съдебният секретар и писарят.

Капитанът плъзна умислено пръсти по яката на късата си пелерина.

— Добре платена работа, казахте.

— Точно така.

— Заради ваша милост?

— Какво искате, няма друг начин да блестя, освен като горя.

Алатристе продължи да попипва гърлото си.

— Всеки път, когато ми предложат добре платена работа, то е за да ми надене палачът примка на шията.

— Такъв е и този случай — призна поетът.

— Да му се не види, забавно издигане в професията предлагате.

— Да ви лъжа би било подлост.

Капитанът погледна развеселено Кеведо.

— И как така сте се забъркали в подобна каша, дон Франсиско? ... Точно сега, когато си възвръщате благоразположението на краля, след като толкова дълго бяхте в немилост при херцог де Осуна...

— Точно в това е същността на въпроса — възнегодува поетът.

— Проклето да е благодеянието, което трябва да идва на толкова горчиви глътки. Въпреки всичко съществуват ангажименти и някои обстоятелства... Заложена е честта ми.

— И главата ви, казвате.

Сега дон Франсиско погледна насмешливо Диего Алатристе.

— И тази на ваша милост, капитане, ако решите да бъдете с мен в това начинание.

Въпросното „ако решите“ беше излишно и двамата го знаеха. Въпреки това капитанът задържа умислената усмивка на устните си, огледа се на едната и на другата страна, заобиколи една зловонна купчина смет, поздрави разсеяно една дама с твърде дълбоко деколте, която му намигна от входа на една кръчма, и накрая сви рамене.

— И защо трябва да го правя?... Старият ми легион скоро тръгва за Фландрия и на мен често ми е минавало през ума да сменя въздуха.

— Защо трябва да го правите? — дон Франсиско поглади замислено мустаците си — ... Честна дума, и аз не знам. Навярно защото когато един приятел е в затруднение, не остава друго, освен да се бием.

— Да се бием?... Преди миг изразихте увереност, че не се предвижда сериозен сблъсък.

Капитанът се обърна и погледна изпитателно дон Франсиско. Небето над Мадрид вече притъмняваше и първите сенки изпълзяваха насреща ни откъм мизерните улички, водещи към площада. Контурите на предметите и лицата на минувачите започваха да се размиват. Някой запали фенер в една от покритите сергии. Светлината се отрази в очилата на дон Франсиско, под периферията на филцовата му шапка.

— Така е — рече поетът. — Но ако нещо се обърка, поне удари с шпаги няма да липсват в тази работа.

Засмя се, все така тихо, и доста невесело. Сетне и капитан Алатристе се засмя по същия начин, после и двамата замълчаха. А аз, дивящ се на чутото, развълнуван поради съзнанието, че ни предстоят нови превратности и опасности, продължавах да вървя зад двете тъмни и безмълвни фигури. После дон Франсиско се сбогува и капитан Алатристе остана за малко сам, неподвижен и смълчан в здрача, а аз не се осмелявах да го приближа или заговоря. Той стоя така, сякаш беше забравил за мен, докато камбаната на църквата „Виктория“ не удари десет часа.

---

[1] Sub conditione (лат.) — при условие, условно. — Б.р. ↑

[2] Длъжност в католическата църква с определен доход. — Б.р. ↑

[3] Компаньонка, възпитателка на млади момичета от добри семейства. — Б.пр. ↑

[4] Квадриля — тореадорът и неговите помощници. — Б.пр. ↑

[5] От земите край река Харама. — Б.пр. ↑

[6] Кабра (исп.) — букв. коза. — Б.пр. ↑

[7] Каса де ла Панадерия — Къщата с хлебарницата. — Б.пр. ↑

[8] Пуньоенростро (исп.) — букв. Юмрук в лицето. — Б.пр. ↑

[9] Небеса, Боже Господи (нем.) — Б.р. ↑

[10] Камино Еспаньол (исп.). — букв. „Испанският път“ — пътят, изминаван от испанските войски през Европа към разбунтувалите се провинции във Фландрия. — Б.пр. ↑

[11] Стихотворенията в книгата са преведени от Боряна Джанабетска. — Б.р. ↑

[12] Мараведи — испанска монета, която в различни епохи е имала различна стойност. — Б.р. ↑

[13] Градове, край които испанските войски са отбелязали някои от най-големите си победи: Теночтитлан е столицата на ацтеките,

превзета от Кортес през 1521 г.; победата на император Карлос V над войските на френския крал Франсоа I през 1525 г. при Павия; победата на войските на крал Фелипе II над френските войски при малкото градче Сен Кентен през 1557 г.; разгромът на турската ескадра в сражението при Лепанто 1571 г. и превземането на холандската крепост Бреда след продължителна обсада през 1625 г. — Б.р. ↑

[14] Градче в Ардените, където през 1643 г. френските войски под командването на принц Конде разгромяват испанската армия. — Б.р. ↑

[15] Лопе де Вега (1562–1635 г.) — Драматург, най-видният представител на Златния век на испанската литература. Голям авантюрист, с бурен любовен живот, той е и изключително продуктивен. Още приживе се радва на невероятен творчески успех. Въвежда нови правила в комедиографията. Разработва основно темата за честта на човека — благородник, гражданин или селянин. — Б.р. ↑

II. ЖЕРТВАТА И ПРИМКАТА

Те дойдоха на другия ден сутринта. Чух стъпките им да проскърцват по стълбите на пристройката. Тръгнах да отворя вратата, капитанът ме изпревари, по риза и с много сериозен вид. Забелязах, че през нощта бе почистил пистолетите си и единият от тях, добре лъснат, лежеше на масата, близо до гредата, където висеше и коланът с шпагата и камата, закачен на един пирон.

— Върви да се поразходиш, Иниго.

Послушах го, излязох на площадката и там се сблъсках с дон Франсиско де Кеведо, който изкачваше последните стъпала в компанията на трима господата, но си даваше вид, че не ги познава. Забелязах, че не бяха използвали вратата на улица „Аркабуз“, а тази, която свързваше нашата пристройка с кръчмата на Каридад ла Лебрихана и излизаше на по-оживената улица „Толедо“, където влизащите биеха по-малко на очи. Дон Франсиско ме потупа ласкаво по бузата, преди да влезе в къщата, а аз закрачих по галерията, но първо хвърлих крадешком един поглед на придружаващите го лица. Единият беше белокос старец, а другите — двама младежи между осемнадесет и двадесет и няколко годишни, добре сложени, с известна прилика, като да бяха братя или роднини. Тримата бяха облечени в пътнически дрехи и нямаха вид на столичани.

Кълна се пред ваши милости, че винаги съм бил благовъзпитан и дискретен. Не обичам да шпионирам, не съм имал такава склонност и тогава. Но на тринадесет години светът е смайващ спектакъл и всяко момче жадува да не пропусне и най-малката подробност от него; а към това трябва да прибавим доловените снощи думи, разменени между сеньор де Кеведо и капитан Алатристе. Затова, в интерес на достоверността на разказа трябва да призная, че когато стигнах до края на галерията, се качих на покрива с пъргавината, присъща на младостта и след като се спуснах по един улук до прозореца, се намъкнах крайно предпазливо пак в жилището ни и се притаих в моята стая; залепен за стената в нишата на един долап, точно до една

пукнатина, през която можех да виждам и чувам случващото се в съседство. Опитвах се да не вдигам шум и бях решен да не пропусна нищичко от разказа за историята, в която според думите на самия дон Франсиско, Диего Алатристе и той щяха да рискуват главите си. Това, което обаче не знаех, беше доколко аз самият бях на косъм да загубя своята.

— Нападението на женски манастир — тъкмо обобщаваше капитанът — гарантира доживотна присъда.

Дон Франсиско де Кеведо кимна мълчаливо, но не каза нищо. Откакто беше представил посетителите, стоеше настрана и ги бе оставил да говорят. Възрастният мъж бе този, който водеше разговора. Беше седнал до масата, върху която стояха шапката му, кана вино, недокосната от никого и пистолетът на капитана. Същият господин заговори отново:

— Опасността е безспорна — рече той. — Но няма друг начин да върна дъщеря си.

Бе пожелал да каже името си при представянето му от дон Франсиско, въпреки че Диего Алатристе настояваше, че не е необходимо. Казваше се дон Висенте де ла Крус, стар благородник от Валенсия, слаб, с бяла коса и бяла брада. Явявал се рядко в кралския двор. Трябва да бе прехвърлил шестдесетте, ала все още се радваше на уверена стойка и твърда походка. Синовете му много приличаха на него външно. Големият надали имаше двадесет и пет години. Казваха се дон Херонимо и дон Луис. Последният беше по-млад; и въпреки голямата си самоувереност, едва ли беше на повече от осемнадесет години. Бяха облечени с обикновени дрехи за път и лов: бащата с черен вълнен костюм, синовете с жакети от тъмносиньо и тъмнозелено сукно, кожени презрамници и кожени украси по дръжките на сабите. Всички бяха с шпаги и камии на поясите, с много къси коси и имаха един и същ прям поглед, който подчертаваше родствена им близост.

— Кой са духовниците? — попита Алатристе.

Стоеше прав, облегал на една гредка на стената, затъкнал палци в колана, все още без да е решил какво да предприеме след току-що чутото. Всъщност гледаше повече сеньор Кеведо, отколкото гостите и сякаш го питаше на какви пачи яйца го бе насадил. От своя страна поетът, облегал се на прозореца, наблюдаваше близките покриви, сякаш това нямаше нищо общо с него. Само от време на време се

обръщаше към Алатристе, за да му отправи безизразен поглед, какъвто налагаха обстоятелствата, или пък разглеждаше ноктите си с извънредно внимание.

— Брат Хуан Короадо и брат Хулиан Гарсо — отвърна дон Висенте. — Те колят и бесят в манастира; а сестра Хосефа, игуменката, повтаря като папагал каквото те ѝ кажат. Останалите монахини или са на нейна страна, или живеят в страх.

Капитан Алатристе погледна отново дон Франсиско де Кеведо и този път срещна очите му. Съжалявам, казваше без думи поетът. Единствено ваша милост може да ми помогне в този случай.

— Брат Хуан, капеланът — продължи дон Висенте, — е протеже на граф де Оливарес. Неговият баща, Амандио Короадо, е основал манастира на Блажените Девици със собствени средства и освен това е единственият португалски банкер, на когото кралският фаворит може да разчита. Сега Оливарес иска да се отърве от генуезците, а Короадо е най-големият му коз за измъкване на пари от Португалия, с оглед на войната във Фландрия... Затова синът му се радва на абсолютна безнаказаност в манастира и извън него.

— Обвиненията ви са сериозни.

— Но са повече от доказани. Този Хуан Короадо не е неук и лековерен Божи служител от онези, които се срещат на всяка крачка, не е получил просветление, не е дори обикновен користолюбец, нито фанатик. На тридесет години е, има пари, положение в Двора, прекрасна външност... Той е извратен човек, превърнал е манастира в частен харем.

— Има друга по-точна дума, татко — намеси се по-младият от синовете.

Гласът му трепереше от гняв, той почти заекваше. Веднага се виждаше, че се въздържа единствено от уважение към стария човек. Дон Висенте де ла Крус го сгълча строго:

— Може би. Но при положение че сестра ти е там, не ще се осмелиш да я произнесеш.

Младежът пребледня и сведе глава, докато по-големият му брат, по-мълчалив и по-въздържан, постави длан върху ръката му.

— А другият свещеник? — попита Алатристе.

Светлината, нахлуваща през прозореца, до който стоеше облегат дон Франсиско, падаше върху едната половина на лицето на

капитана, като оставяше другата в сянка и открояваше белезите: този на лявата вежда и другия, по-скорошния, при корените на косата, в средата на челото, спомен от схватката в театъра на улица „Принсипе“. Третият видим белег, също пресен и от кама, пресичаше opakото на лявата му длан и беше от засадата при Портата на Духовете; под дрехите носеше още четири дамги, последната беше прословутата рана от Фльорус, която стана повод и за уволнението му, продължаваше да го държи буден през някои нощи.

— Брат Хулиан Гарсо е изповедникът — отвърна дон Висенте де ла Крус. — Също важна птица. Чичо му заседава в Съвета на Кастилия... Това го превръща в недосегаем, както другия.

— Сиреч двама младежи, с които шега не бива.

Дон Луис, по-младият син, едвам се сдържаше, свил юмрук върху кръглата дръжка на шпагата:

— По-добре кажете двама подлеци и двама мерзавци.

Потисканият гняв продължаваше да дави гласа му и го правеше да изглежда по-млад, с русия мъх, още небръснат, който едва тъмнееше над горната му устна. Бащата му отправи строг поглед, принуждавайки го да мълчи, после продължи:

— Работата е там — каза той, — че стените на манастира „Адорасион“ са достатъчно дебели, за да потопят в мълчание всичко: капелана, който прикрива похотливостта си зад лицемерно мистична маска, глупава и наивна игуменка и общност от окаянички, които вярват, че имат небесни видения или че са обладани от нечестивия — брадата на стареца трепереше, докато говореше; очевидно му костваше много да запази спокоен и въздържан тон — ... казват им дори, че любовта и послушанието към капелана са задължителни, ако искат да достигнат до Бога и че определени ласки и не особено благопристойни действия, насочвани от духовния водач, са пътят към върховното съвършенство.

Диего Алатристе далеч не бе изненадан. В Испания на Негово католическо величество дон Фелипе IV вярата на хората в общи линии беше искрена; но външните ѝ проявления сред големците често се оказваха лицемерие, а сред простолюдието — суеверие. При това общо положение на нещата голяма част от представителите на клира бяха фанатични и невежи хора, недодялана сбирщина от мързеливци, които бягаха от труда и военната служба, или пък заклетни кариеристи,

амбициозни и без морал, посветени повече на издигането си, отколкото на достигането на Божията благодат. Докато бедните плащаха данъци, от които богатите и духовниците бяха освободени, правниците спореха дали църковният имунитет е божествено право или не. Мнозина злоупотребяваха с ръкополагането си за свещеници, за да задоволят долните си апетити и интереси. Резултатът бе, че наред с несъмнено почитените и святи духовници, имаше още толкова мошеници, користолюбци и престъпници: свещеници, издържачи жени и деца, изповедници, търсещи вниманието на мирянките, ухажори на монахини, манастири, криещи любовни връзки, авантюри и скандали — това беше ежедневието, макар и не особено благочестиво.

— Никой ли не се е оплакал от това, което се случва в манастира?

Дон Висенте де ла Крус кимна унило:

— Аз самият. Дори изпратих подробна докладна записка до граф де Оливарес. Но тя остана без отговор.

— А Инквизицията?

— Уведомени са. Имах разговор с член на Върховния Съвет на Инквизицията; обещаха да разгледат случая и зная, че са изпратили двамина отци от Ордена Сантисима Тринидад^[1] да посетят манастира. Ала Короадо и Гарсо, подкрепяни от игуменката, са ги убедили, че всичко е наред и се разделили много дружелюбно.

— Което впрочем е странно — намеси се дон Франсиско де Кеведо. — Инквизицията следи отблизо граф де Оливарес и такава възможност да създаде неприятности на фаворита щеше да ѝ е добре дошла.

Валенсианският благородник сви рамене.

— Така мислехме. Ала несъмнено са решили, че не си струва да се заяждат на прекалено високо ниво заради една обикновена послушница. А и сестра Хосефа, игуменката, се слави в Двора като особено благочестива: посещава по една служба на ден и отправя специални молитви към Бога фаворитът и кралската двойка да се сдобият с мъжки рожби... Това ѝ осигурява почит и престиж, а всъщност с изключение на оскъдните начални знания с незначителна стойност, тя си е една простовата жена, на която обноските и чарът на капелана са изпили мозъка. Това всъщност е често срещано в днешно време, когато всяка уважаваща себе си игуменка трябва да притежава

поне пет стигми, по подражание на раните Христови и да лъха на святост — възрастният мъж се усмихваше с горчивина и презрение — ... Мистичните ѝ влечения, стремежът ѝ да е в центъра на вниманието, бляновете ѝ за величие и връзките ѝ я карат да се мисли за новата Света Тереза. Освен това отец Короадо сипе дукати с пълни шепи и „Адорасион“ е най-богатият манастир в Мадрид. Немалко семейства искат да дадат дъщерите си в него.

Аз слушах през пролуката, без да се удивлявам особено, колкото и млад да бях. Вече казах на ваши милости при друг случай, че по онова време момчетата порастваха бързо в близост с онзи опасен, вихрен и бляскав кралски двор, изпълнен с подмолни течения. В онова общество, в което религията и липсата на морал вървяха ръка за ръка, изповедниците нерядко проявяваха стремеж към тиранично обсебване на душата, а понякога и на тялото на богомолките, което имаше и скандални последствия. Колкото до влиянието на духовниците, то беше неимоверно. Различните ордени враждуваха или се съюзяваха помежду си, свещениците стигаха дотам да забраняват на поклонниците си да се обръщат към други и налагаха скъсването на роднински връзки и дори неподчинение на властта, когато им бе угодно. Когато пък свещенослужители се заемаха да ухажват жени, нерядко прибягваха до мистично-любовен тон, говорейки за божественото, за да прикриват зад възвишени заобикалки чисто човешки страсти и апетити, амбиция и сладострастие. Образът на домогващ се до тези неща свещеник е познат и прекрасно осмиван през онова столетие, като например в някои стихове от „Пещерата на Мелисо“:

*Красиви Божии рабини
Изслушват с набожен вид,
Посягат на монахини,
А те унесено мълвят,
Че някой демон упорит
Напуска грешната им плът.*

Такива случки не бяха необичайни за онова време на суеверие и набожност, зад които се притулваха толкова подлеци, време, в което

ние, испанците се спогаждахме зле помежду си, хранехме се оскъдно и ни управляваха лошо, та бяхме обзети от нещо средно между колективен песимизъм и разочарование; търсехме в религията от една страна утеха от усещането, че сме на ръба на пропастта, а от друга — обикновена земна изгода. Положението се влошаваше от толкова свещеници и монахини без призвание, плод на традициите на безимотните благородни семейства — широко разпространен беше обичаят, щом не могат да задомят прилично дъщерите си да ги принуждават да се посветят на църквата, или пък да ги затварят насила в манастир след някое отклонение от общоприетите норми. Затова манастирските дворове гъмжаха от жени без призвание, за които говореше впрочем дон Луис Уртадо де Толедо, авторът — или по-скоро преводачът на рицарския роман „Палмерин Английски“ онези толкова прочути стихове:

*Бащите ни, за да дадат
Имота си на синовете,
Съдба най-тъжна ни отреждат —
Отпращат ни на дълъг път
Изкупваме им греховете
Та в манастира ни отвеждат.*

Дон Франсиско де Кеведо продължаваше да стои до прозореца, малко встрани, следеше с поглед котките, които се разхождаха по покривите като лениви войници на пост. Капитан Алатристе го изгледа продължително, преди да се обърне отново към дон Висенте де ла Крус.

— Не проумявам — каза той най-сетне, — как така вашата дъщеря се е озовала там.

Старецът не отговори веднага. Светлината, която подчертаваше белезите на капитана, разделяше челото му с една отвесна, дълбока бръчка на печал:

— Елвира пристигна в Мадрид с други послушници преди близо една година, когато бе основан „Адорасион“. Дойдоха, придружавани от една дуеня, жена, която ни бе горещо препоръчана и която трябваше да се грижи за тях, докато се обрекат на Бога.

— И какво казва дуенята?

Настъпи толкова тежка тишина, че можеше да бъде разсечена с ятаган. Дон Висенте де ла Крус погледна замислено дясната си ръка, подпряна на масата: слаба, възлеста и все още яка. Синовете му, свъсени, не откъсваха очи от пода, сякаш следяха нещо по него, точно пред ботушите си. Забелязах, че дон Херонимо, големият, повраждебен и мълчалив от брат си, имаше твърдия и нетрепващ поглед, който бях улавял у някои мъже и от който се бях научил да се пазя: докато другите пъчат гърди, удрят с края на шпагите мебелите и говорят гръмогласно, хората с такъв поглед си стоят мирно и тихо в някой ъгъл, гледат без да мигат, без да изпускат нито една дреболия, без да проронват дума, докато не се надигнат внезапно и, без да изменят изражението си, те намущкват или те застрелват от упор. Самият капитан Алатристе беше от тях; и аз, принуден да го виждам често, започвах да разпознавам този вид хора.

— Не знаем къде е дуенята — рече накрая възрастният мъж. — Изчезна преди няколко дни.

Отново настъпи тишина и този път дон Франсиско де Кеведо преустанови съзерцанието на покривите и котараците. Погледът му, крайно меланхоличен, срещна този на Диего Алатристе.

— Изчезнала — повтори замислен капитанът.

Синовете на дон Висенте де ла Крус продължаваха да изучават пода, без да отворят уста. Накрая бащата кимна сухо. Още наблюдаваше собствената си ръка, отпусната неподвижно върху масата, до шапката, каната с вино и пистолета на капитана.

— Точно така — каза той.

Дон Франсиско де Кеведо се отдръпна от прозореца и след като направи няколко крачки из стаята, се спря пред Алатристе.

— Разправят — промълви той, — че сводничи за отец Хуан Короадо.

— И е изчезнала.

В последвалата тишина капитанът и дон Франсиско се спогледаха продължително.

— Така разправят — потвърди накрая поетът.

— Разбирам.

Дори аз разбирах от моето скривалище, макар да не схващах каква роля можеше да играе дон Франсиско в една толкова

долнопробна история. Колкото до останалото, вероятно кесията, която според разказаното от Мартин Салданя била намерена у удушената жена в стола-носилка, нямаше да стигне за достатъчно литургии за спасението на душата ѝ, ако се вземеше предвид това, което научихме току-що. Залепих едно широко отворено от изумление око на цепнатината и загледах дон Висенте де ла Крус и синовете му с повече уважение. Той вече не ми изглеждаше толкова стар, нито те толкова млади. В крайна сметка, помислих си покъртен, ставаше дума за тяхната сестра и дъщеря. Аз също имах сестри, далеч в Оняте, и сам не знаех колко далеч бях готов да стигна заради тях.

— Сега — продължи бащата — игуменката твърди, че Елвира се е отказала напълно от света. От осем месеца не можем да я посещаваме.

— Защо не е избягала?

Старецът направи безпомощен жест:

— Вече едва ли е господарка на себе си. И монахини, и послушници се дебнат и доносничат едни други... Представете си само: видения и заклинания, послушници на изповед, с които се уреждат срещи при затворени врати под предлог да бъде прогонен от тях дявола, ревността, завистта, манастирските злословия — спокойното му изражение се сгърчи в болезнена гримаса — ... Почти всички Божии сестри са много млади, като Елвира. Тези, които не вярват, че са обладани от сатаната или че имат небесни видения, си ги измислят, за да привлекат вниманието. Представете си скудоумната, безволева игуменка в ръцете на капелана, когото смята за светец. И брат Хуан, който прескача от килия в килия и утешава всички наред.

— Говорили ли сте с капелана?

— Веднъж. И се кълна, че ако не се намирахме в приемната на манастира, щях да го убия още там, на място — дон Висенте де ла Крус вдигна гневно ръката, която бе подпрял на масата, сякаш съжаляваше, че не я бе видял да пролива кръв. — Въпреки белите ми коси, той ми се изсмя в лицето, с невъобразима наглост. Защото нашата фамилия...

Настана мъчителна пауза, през която той погледна синовете си. По-младият бе направил мъчителна гримаса, капка кръв не бе останала по лицето му, а брат му бе извърнал очи настрани с мрачно изражение.

— Всъщност — продължи старецът — нашата кръв не е напълно чиста... Моят праядо е бил евреин, приел християнството, а дядо ми имаше неприятности с Инквизицията. Всичко се уреди единствено с цената на много пари. Този мръсник отец Короадо знае как да се възползва от това. Заплашва да я издаде, че изповядва юдейската вяра... Нас също.

— Което е невярно — намеси се по-младият син. — Макар да имаме нещастieto да не сме потомствени християни, нашето семейство е безукорно. Доказателство за това е, че дон Педро Тейес, сеньор херцогът де Осуна, удостои баща ми с доверието си, когато той беше на служба при него в Сицилия...

Той млъкна отведнъж и бледността му премина в пурпурна червенина. Видях как капитан Алатристе гледаше дон Франсиско. Сега връзката беше ясна. През мандата си на вицекрал в Сицилия и сетне в Неапол, херцог де Осуна се беше сприятелил с Кеведо, а сетне бе допринесъл за изпадането му в немилост. Очевидно задължението, обвързващо поета с дон Висенте де ла Крус имаше връзка с това; и очевидно злоуполучията на последния и неговата безпомощност в Двора имаха същия произход. Самият дон Франсиско знаеше какво е да си изоставен от тези, които в други времена са търсили услугите и влиянието ти.

— Какъв е планът? — попита капитанът.

Долових в гласа му нотки, които вече добре познавах: примирение и липса на илюзии относно успеха или провала на начинанието; уморена решителност, безмълвно отсъствие на интерес, освен към техническите подробности, решение на войник-ветеран, свикнал да приема с безразличие лошите мигове, просто като част от занаята. Много пъти после, през годините, които предстоеше да прекараме заедно, в личните ни приключения и във войните, водени от нашия господар краля, разпознавах този тон и този безизразен, празен поглед, вкаменяващ по особен начин светлите очи на капитана — когато на бойното поле, след дългото, неподвижно чакане, отекваха барабаните и легионите тръгваха срещу врага с онзи възхитителен, величествен и бавен ход, под старите знамена, които ни водеха към слава или към гибел. Този поглед и този тон на безкрайна умора станаха и мои, много години по-късно: в деня, когато сред оределия испански строй, с кама между зъбите, пистолет в ръката и изтеглена

шпага в другата, видях да се приближава френската кавалерия в последна атака, а над Фландрия залязваше кървавочервеното слънце, което в продължение на два века беше вдъхвало страх и почит на света.

Но в онази сутрин на двадесет и трета година, в Мадрид, Рокроа съществуваше все още само в окултната книга на Съдбата и от тази злокобна среща ни деляха още две десетилетия. Нашият крал беше млад, левент, Мадрид беше столицата на два свята, а аз самият бях голобрадо момче, нетърпеливо, дебнещо през пукнатината на стената, за да чуе отговора на въпроса, зададен от капитана: планът, който дон Висенте де ла Крус и синовете му щяха да предложат с посредничеството на дон Франсиско де Кеведо. Стоях напрегнат, в очакване на отговора на стареца. И точно в този миг една котка се промъкна през прозореца и дойде да се отърка в краката ми. Опитах се да я побутна безшумно, но тя остана до мен. Тогава направих прекалено рязко движение и една метла и една метална лопата, които стояха наблизко, паднаха шумно на земята. Когато вдигнах изплашено очи, вратата вече се беше отворила с трясък и големият син на дон Висенте де ла Крус стоеше пред мен с кама в ръката.

— Смятах ви за привърженик на чистата кръв, дон Франсиско — каза капитан Алатристе. — Никога не съм си представял, че ще си наденете въжето на шията заради семейство на покръстени евреи.

Той се подсмиваше дружески под мустаците. Седнал на масата, сеньор де Кеведо надигаше мрачно стомната с вино, която до момента никой не бе докоснал. Тримата бяхме сами, дон Висенте де ла Крус и синовете му си бяха отишли, след като се бяха договорили с капитана.

— Всяко нещо си има причина — избъбри поетът.

— Няма никакво съмнение. Но ако вашият любим Луис де Гонгора узнае за случая, свършена ви е работата. Сонетът може да излезе страхотен и много впечатляващ.

— Майка му стара!

Беше съвсем вярно. В епоха, когато омразата към евреите и еретиците се смяташе за напълно и крайно необходима съставна част на вярата — само преди няколко години самият Лопе и добрият дон Мигел де Сервантес се бяха поздравили взаимно за изгонването на

маврите — дон Франсиско де Кеведо, който много се перчеше с потеклото си на потомствен християнин от Сантандер, не се отличаваше с особена толерантност към хората със съмнително чиста кръв. Точно обратното, прибягваше към този повод, щом се наложеше да мята стрели към противниците; и по-специално към дон Луис де Гонгора, на когото приписваше еврейска кръв:

*Защо към гръцкия отнасяш се с презрение.
Та ти си сам равин с юдейска кръв —
Носът ти го показва без съмнение.*

Тези „прелести“ великият сатирик обичаше да редува с обвинения в содомия, както е в един известен сонет, който завършва така:

*Той прегрешава неуморно
Пък аз съм с по-невзрачен вид;
За двама куцам аз безспорно,
За трима той е содомит.*

И ето сега, в каква ситуация се бе озовал — той, дон Франсиско Гомес де Кеведо-и-Вилегас, кавалер на ордена на Сантяго и с доказано чиста кръв, сеньор на Торе де Хуан Абад, бич за тайни и явни привърженици на юдейската вяра, еретици, содомити и разни култеранисти^[2], зает ни повече, ни по-малко с план да взриви покоя на един манастир, готов да изложи на опасност живота и честта си, за да се притече на помощ на семейството на валенсиански покръстени евреи. Дори аз, на моята крехка възраст, съзнавах възможните ужасни последици от случая.

— Майка му стара — повтори поетът.

Предполагам, че всеки би ругал и на гръцки, че и на еврейски — езици, които между другото дон Франсиско владееше, — ако беше на негово място. Капитан Алатристе съзнаваше това отлично, макар да не бе на неговото положение и сам си имаше предостатъчно ядове.

Капитанът продължаваше да стои облегнат на гредата, откъдето не бе помръднал по време на целия разговор с нашите гости, и още държеше палците си затъкнати в колана. Дори не беше променил стойката си, когато Херонимо де ла Крус се върна в стаята, с камата в ръка, водейки ме за яката. Той се задоволи да му заповяда да ме пусне с глас, който накара другия да се подчини само след миг двоумене. Колкото до мен, след преживените трудни моменти, аз се бях свил в един ъгъл, все още почервенял от срам, опитвайки се да мина за незабележим. Наложих се с известни усилия да убедят новодошлите, че съм съобразително и заслужаващо доверие момче, макар и непокорно; наложи се самият дон Франсиско да се застъпи за мен, давайки думата си. В края на краищата бях чул всичко; и дон Висенте де ла Крус, и синовете му трябваше също да ми се доверят. Макар че, както каза много бавно капитанът, докато гледаше всички със студените си и опасни очи, това не беше въпрос, по който те имаха право на мнение, или на избор. Тъй че настъпи дълго и многозначително мълчание, а после никой не постави под въпрос връзката ми с този случай.

— Те са добри хора — рече Кеведо накрая. — И изобщо не могат да бъдат упрекнати, че не са добри католици — той помълча в търсене на още доказателства, които смяташе за необходимо да добави. — А и когато бяхме в Италия, дон Висенте ми направи някои услуги. Щеше да е истинска подлост да не му протегна ръка.

Капитан Алатристе направи жест, че разбира, въпреки че продължаваше да се подсмихва леко под войнишките си мустаци.

— Прав сте — съгласи се той. — Но не забравяйте Гонгора. В крайна сметка ваша милост е този, който не спира да му напомня за семитския нос и отвращението му към свинското... Както в случая:

*Християнин стар не си —
Липсват белите коси,
Все на някой ще си син.
Може би на стар равин?*

Дон Франсиско пригладя мустаци и брадичка, хем доволен, че капитанът си спомня стиховете му, хем засегнат от шеговития тон, с който ги рецитираше:

— Каква добра памет имате, по дяволите, и как неуместно се проявява!

Алатристе избухна в смях, без да се сдържа повече, а това подобри настроението на поета.

— Е, вече си представям стиховете на съперника ви — довърши го капитанът и вдигна два пръста, сякаш пишеше във въздуха, докато рецитираше импровизирайки:

*Тоз, който мен във ерес обвинява
Омразните евреи защитава...*

— ... Как ви се струва?

Дон Франсиско се смръщи още повече. Изпитанието не беше леко и ако друг беше на мястото на Диего Алатристе, отдавна вече щеше да се е запознал острието на шпагата му.

— Лоши стихове, и много безвкусни — задоволи се да отговори той кисело. — Всъщност биха могли да бъдат на кордовския содомит или на оня, другия ваш приятел, граф де Гуадалмедина, за чиито благороднически качества не споря, но като поет той е позорът на Парнас... Колкото до Гонгора, онзи очилат всезнайко, заврял зурлата си във високопарна реторика — с неговите триклиниуми, промптории, икарови падения, сенки на слънцето и терзания на вятъра^[3], то той най-малко ме безпокои сега... Всъщност се опасявам, както вие сам казвате, че съм се забъркал в хубава каша — той взе стомната и я надигна още веднъж, като хвърли поглед към мен. — А забъркахме и момчето.

Момчето, сиреч аз, продължаваше да стои в ъгъла. Котката беше минала три пъти пред мен и се опитвах да я възнаградя с ритник без особен успех. Видях също, че Алатристе ме гледаше и че беше престанал да се усмихва. Накрая вдигна рамене.

— Момчето се забърка само — заяви спокойно. — Колкото до мен, не се тревожете — посочи кесията със златни ескудо, лежаща на средата на масата. — Платиха ми и това уталожва терзанията.

— Може би.

Поетът не изглеждаше убеден, а Алатристе отново направи насмешлива гримаса.

— По дяволите, дон Франсиско. Малко е късно за съжаления, след като ваша милост ме натика до шия във водата.

С наведена глава поетът отпи нова глътка, сетне още една. Погледът му постепенно помътняваше.

— Да обърнеш женски манастир с главата надолу — отбеляза той, — не е шега работа.

— Не беше лесна и експедицията до ла Голета, по дяволите — капитанът беше отишъл до масата, вземаше пистолета и отмахваше запалителното устройство и зареждането. — Разправят, че брат на дядо ми по майчина линия, високопоставен мъж по времето на император Карлос, веднъж го сторил, в Севиля^[4].

Дон Франсиско вдигна глава, заинтригуван.

— Който вдъхновил комедията на Тирсо?

— Така казват.

— Не знаех, че сте роднини.

— Е, вече знаете. Светът е малък, Испания — още повече.

Очилата на сеньор Кеведо висяха на шнур. Той ги задържа между пръстите си за момент, без да ги слага, умислен. После ги пусна пак да висят над кръста, който бе избродиран на дрехата му, и протегна ръка към виното за една последна голяма глътка, наблюдавайки капитана над ръба на чашата.

— Бог ми е свидетел, незавидна роля е отредена на вашия роднина в последно действие.

---

[1] Сантисима Тринидад (исп.) — Света Троица. — Б.р. ↑

[2] Култеранизъм — течение в испанската литература от XVII в., отличаващо се с прекалена натруфеност на изразните средства, достигаща понякога до неяснота в описанията. — Б.р. ↑

[3] Намек за прекалената пищност в стила на Луис де Гонгора, дотолкова типичен представител на култеранизма в испанската литература, че този стил понякога се нарича и „гонгоризъм“. Франсиско де Кеведо е бил яростен противник на това литературно течение. — Б.р. ↑

[4] Става дума за легендарния Дон Жуан (Хуан де Тенорио), който за първи път се появява като литературен герой в комедията на Тирсо де Молина „Каменният гост“. — Б.р. ↑

III. ИЗВОРЪТ „ЕЛ АСЕРО“ В МАДРИД

На следващия ден се озовах на църковна служба с Диего Алатристе и сеньор де Кеведо. Нещо, разбира се, само по себе си прекрасно; защото ако дон Франсиско, както поради потеклото си на сантандерски благородник, така и поради принадлежността си към ордена на Сантяго, беше много усърден в изпълнението на духовните си задължения, то капитанът съвсем не беше поклонник на „Отче наш“ и „Аве, Мария“. Ала ще ви доверя нещо — макар да ругаеше както той си знаеше, и не пропускаше да спомене ни Бога, ни майката, нещо присъщо на стария му занаят, никога през годините, прекарани с него, не го чух да каже и дума срещу вярата; дори когато в кръчмата „Дел Турко“ пререканията на приятелите му с преподобния Перес засягаха щекотливи теми, намесваха духовенството, и не оставаше забравена нито една ругатня. Алатристе не съблюдаваше прилежно изискванията на Църквата, но уважаваше тонзурите, епитрахилите и монашеските раса, също както почиташе властта и личността на нашия господар краля: поради войнишката дисциплина или навярно поради равнодушния стоицизъм, основна отлика на характера му, който сякаш направляваше неговите настроения. Ще спомена мимоходом, че макар да не се черкуваше начесто, мен винаги задължаваше да изпълнявам Божиите обязанности, докато бях момче; или придружавайки Каридад ла Лебрихана в неделя и на големите празници — подобно на всички жени, които са били от занаята, ла Лебрихана беше крайно благочестива, — или чрез богоугодните занимания с преподобния Перес, който два дни в седмицата, по настояване на Алатристе, ми преподаваше граматика, малко латински и потребните познания по катехизис и Свещена история — та, както казваше капитанът, никой да не може да ме сбърка с турчин или с проклет еретик.

Такава противоречива личност беше той. Малко след това, във Фландрия, имах възможността да го видя със сведена глава и коленичил, когато легионите се канеха да влязат в бой и капеланите минаваха покрай редиците, благославяйки всички; той никога не

правеше това, за да се преструва на набожен, а от уважение към другарите, които отиваха да умрат с вяра в действената сила на молитвата. Защото Богът на Алатристе нито можеше да се трогне от надгробна плоча, нито пък да се наскърби от хули. Той беше могъщ и невъзмутим, но не дърпаше конците на куклите в своя театър, каквото представляваше светът, а се задоволяваше единствено да наблюдава. Най-много с неразбираема умисъл за актьорите в човешката комедия — да не кажем като зла и жестока шега, — да премести декорите и да направи така, че сцената да се отваря вероломно под нозете им или докато се разменят сценични плесници, да те постави в истински страховито положение, а друг път да те измъкне от най-заплетена ситуация. Съвсем спокойно би могъл да бъде първоначалната движеща сила или изконна причина на всички причини, както чухме да казва преподобният Перес една вечер, когато му се отвори глътка със сладко вино и той се опита да обясни на сътрапезниците си петте доказателства на Свети Тома Аквински за съществуването на Бога. Но що се отнася до капитана, тълкуванието на въпроса за него по всяка вероятност беше по-близо до това, което римляните, ако не ме лъже латинският, научен при самия Перес, наричаха *fatum*^[1] Спомням си неустрашимото и хладно изражение на Алатристе, когато вражеската артилерия отваряше пробойни в нашите редици и наоколо другарите се кръстеха и се молеха за себе си на Иисус и Светата Дева, а сетне отведнъж човек ги чуваше да си припомнят молитви, научени в детските години; тогава той прошепваше „амин“ в един глас с тях, за да не се чувстват те толкова сами, когато падаха на земята и умираха. Но светлите му и студени очи дебнеха неравните редици на неприятелската кавалерия, изстрела от мускет, идващ от някой насип, димящите бомби, движещи се на зиг-заг по земята, преди да избухнат в светкавица, която сервираше богата трапеза на дявола. И това „амин“ с нищо не го ангажираше, както можеше да се прочете в унесения му поглед, в орловия му профил на стар войник, следящ единствено монотонния ритъм на барабана в средата на Легиона, бавни и безучастни като равния ход на испанската пехота и отмерените удари на сърцето му. Защото на своя Бог капитан Алатристе можеше да служи както на краля си: нямаше защо да го обича, ни дори да му се възхищава. Ала тъй като беше такъв, какъвто беше, той го зачиташе и му се подчиняваше. Веднъж го видях да се сражава за едно знаме и за

трупа на военачалника ни дон Педро де ла Дага; беше денят, в който се преситихме от шпаги и картечни откоси край река Мерк, близо до Бреда. Зная че, макар заради това мъртво и направено на решето от мускетни изстрели тяло да бе готов да прежали собствената си кожа, а на това отгоре и моята, всъщност не даваше пет пари ни за дон Педро де ла Дага, ни за знамето. Това беше смущаващото у капитана: можеше да се преклони пред един Бог, който му беше безразличен, да се сражава за кауза, в която не вярваше, да се напие с неприятел или да умре за военачалник и крал, който презираше.

Та отидохме на църква, както вече казах, макар далеч да не бяхме тласкани от богобоязливост. Църквата, както без съмнение ваши милости вече се досещат, беше тази на манастира на Блажените Девици, намиращ се в близост до Двореца и в съседство до манастира „Енкарнасион“ и площадчето със същото име. Службата в осем часа в „Блажените“ беше на мода, понеже там ходеше да се черкува доня Тереса де Гусман, благоверната съпруга на граф де Оливарес; освен това капеланът, дон Хуан Короадо, се славеше като свещенослужител, чиято стройна снага изпъкваше пред олтара, а медните му слова се лееха благозвучно от амвона. Тъй че църквата се посещаваше не само от монахини, но и от благородни дами, примамени от присъствието на графиня де Оливарес или от капелана, а също и от други, не от високо потекло, но претендиращи за такова. Дори уличници и наконтени комедиантки — изпълняващи Божиите обязанности по-добросъвестно от всички, — се явяваха там с подobaващо богобоязлив вид, нагиздени под диплите на ефирната пелерина или мантията^[2], целите в бродерии, дантели и везма — само от Лотарингия и Прованс, защото фламандски дантели можеха да си позволят единствено благородните сеньори. И тъй като там, където се събираха дами — благородни или не, прииждаха и мъже, по-многобройни от гнидите в салтамарката на някой мулетар, на прословутата служба в осем малката църквица се изпълваше с народ: дами, редящи молитви, или мятащи стрелите на Купидон иззад ветрилата си, кавалери, дебнещи зад колоните или стоящи до купела, за да им дадат светена вода, просяци, насядали по стъпалата пред портата, излагащи на показ рани, гнойници и сакати крайници, уж пострадали в походите във Фландрия и дори при

Лепанто. Просяците се боричкаха за най-добрите места при излизането след службата и бяха готови да наругаят доста пиперливо господата, които си придаваха голяма важност, ала не се бръкваха в кесиите за келява пара.

Ние тримата се разположихме близо до вратата, на място, от което можеше да се следи както нефа^[3] на църквата, в този момент претъпкан с народ, — и толкова тесен, че още малко на централния олтар щеше да се наложи да представят Христос обесен вместо разпнат — така и трансепта^[4], в чието дъно се виждаше желязната решетка, свързваща помещението с манастира. Видях, че капитанът, със свалена шапка и праметнат през ръката плащ, не спираше да се озърта; също както при пристигането ни в църквата зорките му очи бяха отчели всички подробности по фасадата на манастира и оградата на градината. Службата си вървеше по реда, а когато свещеникът, водещ литургията, се обърна към енорияшите можах да видя лицето на прочутия капелан Короадо, който редеше благо, изящно и вдъхновено латинските слова. Беше благодетелстван от природата мъж, строен и напет под епитрахла, а косите му, подстригани на свещеническа тонзура, бяха черни и гъсти. Очите му бяха тъмни и пронизващи. Не беше трудно човек да си представи въздействието им върху евините дъщери, и по-специално върху монахините, на които манастирският устав забраняваше всякакъв мирски контакт, сиреч със света и с противоположния пол. Не можех да възприемам личността му, без да вземам под внимание това, което знаех за него и за разпътствата му в манастира, и това обясняваше отвращението и възмущението, които предизвикваха у мен отмерените му движения и самодоволното поведение, когато полагаше на олтара Светите дарове. Чудех се как никой не извика, че е богохулник и лицемер. Различавах около себе си само набожен унес и дори възхита в очите на много дами. Но такива са нещата от живота и това бе само един от многото случаи, когато получих полезен урок за това доколко външността надделява над истинността и как най-долни люде крият пороците си зад маската на добродетел, чест и благопристойност. И че да тръгнеш да разобличаваш злодеите без доказателства, да ги нападаш без сигурно оръжие, със сляпо доверие в човешкия разум и справедливостта, често се оказваше най-краткият път да съсипеш себе си, докато нехранимайковците, притаени зад щита на връзки или пари, си

оставаха неуязвими. Друг научен отрано урок беше, че е голяма грешка да мерим силите си с тези на големците, от това по-скоро може да ни стигне загуба, нежели печалба. По-добре беше да се изчака без припряност и без перчене, докато времето или съдбата ни изправят на един кинжал разстояние срещу противника: в Испания обикновено не се налагаше да чакаш дълго такова нещо, то дори обикновено се оказваше съвсем сигурно и задължително — тук всички рано или късно се изправяме един срещу друг. Ако ли пък не, пак се налага търпение; в крайна сметка Господ има последната дума и Той бърка картите, своите и на всички други.

— Вторият параклис вляво — прошепна дон Франсиско. — Зад решетката.

Капитан Алатристе, който следеше олтара, остана за малко неподвижен, после се извърна леко, за да отправи очи в посоката, указана от поета. Аз също проследих погледа му до параклиса, свързващ църквата с обителта, където черно-белите була на монахини и послушници се различаваха зад гъстата желязна мрежа, към която строгостта на манастирския устав добавяше и островърхи пръти, та никой мъж отвън да не доближава повече от допустимото. Такава беше нашата Испания: много строгост и церемониалност, много предпазни огради, много железни решетки и много фасади — по време на най-тежките ни разгроми в Европа, в кастилските кортеси^[5] течаха спорове за догмата на Непорочното Зачатие, докато мошениците в клира, монахините без призвание, чиновниците, съдиите, благородниците и кой ли още не скубеха нещастното ни отечество, а нацията — господарка на два свята представляваше всъщност двор на Мониподио^[6], рай за карьеристи и завистници, за сводници и фарисеи, вертеп, в който чест и съвест се продаваха за пари. Към това се добавяха много глад и много измама, та животът да бъде поносим.

— Как ви се струва, капитане?

Поетът беше проговорил много тихо, едва чуто, възползвайки се от момента, в който започна четенето на „Отче наш“. В едната си ръка държеше шапката, другата бе поставил на дръжката на шпагата и гледаше право пред себе си, с престорено задълбочен вид, като да внимаваше в литургията.

— Няма да е лесно — отговори Алатристе.

Дълбоката въздишка на поета се сля с първите думи на Символа на вярата „... Светлина от Светлина, Бог истинен от Бог истинен...“, които подемаха в хор енорияшите. Малко по-нататък, спотаен зад една колона, опитващ се да остане незабелязан сред множеството, подобно на джебчия сред почтени чиновници, видях големия син на дон Висенте де ла Крус, същия, който ме разкри заради издайничеството на котката, когато ги подслушвах. Беше загърнал наполовина лице с мантията си и гледаше към решетката, зад която стояха монахините. Запитах се дали Елвира де ла Крус се намираше там и дали брат ѝ можеше да я види. Мечтателността, естествена за момче на моите години, се отприщи подир образа на тази девойка, която не познавах, но си я представях красива, пленница, измъчвана, надяваща се на спасение. Навярно часовете в килията ѝ се струваха безкрайни в очакване на знак, писмо, бележка, известяващи я да бъде готова за бягство. Тласкан от въображението си, което на моменти се развихряше и ме караше да се чувствам като герой на рицарски роман — в края на краищата случайността ме бе превърнала в част от това предприятие, — се взрях напрегнато, опитвайки се да я различа зад железните плетеници, отделящи я от света; и почти ми се стори, че виждам една бяла ръка, пръсти, опрени за миг на решетките. Останах дълго време тъй, замаян, със зяпнала уста, с надежда да видя ръката отново, докато не усетих по врата си леко шляпване. Беше капитан Алатристе. Тогава, върнат към действителността, отново загледах напред колкото можех по-задълбочено. А когато капеланът се обърна към нас, за да произнесе *Dominus vobiscum*^[7], впих без трепване очи в неговото лъжовно лице и отвърнах *Et cum spiritu tuo*^[8], с толкова подчертана набожност и благочестие, че моята клета, добра майчица, щеше да бъде много щастлива, ако можеше да ме види и чуе.

След като чухме *ite missa est*^[9], излязохме. Навън грееше прекрасно слънце, и озаряваше цветовете на здравеца, който монахините от „Енкарнасион“ бяха наредили по прозорците си на отсрещната страна на улицата. Дон Франсиско се позабави, понеже познаваше всички в Двора — беше популярен сред приятели и сред неприятели, — и се залиса в приказки с група дами и техните придружители, като надничаше между тях, за да хвърля погледи към

капитана и мен. Ние вървахме покрай оградата на овощната градина на „Блажените“. Забелязах, че капитанът отделяше особено внимание на една видимо добре залостена портичка, както и на високия десет стъпки тухлен зид около нея; също и на една купчина камъни на ъгъла, благодарение на която човек с подобаваща гъвкавост би могъл да се изкатери догоре. Видях, че проникателните му очи изучаваха портичката така, както бяха привикнали да търсят пролуки във вражески крепостни стени. Изглежда тя крайно го заинтригува, защото предизвика онзи толкова свойствен за него жест — той прокара два пръста по мустаците си; това обикновено издаваше размисъл или намерение да посегне към оръжието, когато някой започваше да си играе с търпението му. Тъкмо тогава ни задмина големият син на дон Висенте де ла Крус, с ниско нахлупена шапка, без да даде и най-бегъл знак, че ни е познал; ала по походката и предпазливите погледи, които хвърляше назад разбрах, че той също оглеждаше размерите на зида на „Блажените“.

В този момент се случи малко произшествие, което предам, защото дава добър пример за нрава на Диего Алатристе. Бяхме се поспрели, а капитанът се преструваше, че оправя нещо на колана си, за да огледа отблизо ключалката на портата; и точно тогава ни настигнаха някакви хора, излизащи и те от литургията, две контета, които придружаваха две малко простовати, но красиви дами. Единият от тях, с кадифена дреха, ръкави с прорези, през които се виждаше долната одежда, целият в шнулове и панделки, с шарф със сребърни нишки около шапката, се блъсна в мен, сетне ме избута грубо и ме нарече нехранимайко. Няколко години по-късно подобно безчинство щеше да струва на въпросния тип, колкото и да се перчеше, някой удар с кинжал в слабините. Но поради младата си възраст аз още не притежавах кинжал, макар че скоро, във Фландрия, щях да започна да го нося като най-обикновеното нещо на света. Ала по онова време все още бях твърде млад и се налагаше да посрещам оскърбленията без шпага и да ги преглъщам безропотно, освен ако капитан Алатристе не решише да се застъпи за честта ми. Тъй стана тогава; и трябва да кажа, че случката ме накара да се замисля върху това как, въпреки грубоватите си обноски и мълчаливостта си, капитанът бе истински привързан към мен. И ако ваши милости са склонни да погледнат с пренебрежение на случката, ще кажа, че все някаква причина трябва да е имало, по

дяволите, след няколкото пистолетни изстрела, които бях дал заради него неотдавна, при Портата на Духовете.

Та да се върнем на разказа. Когато забеляза обидното поведение на красавеца, капитанът се извърна бавно, много спокоен, с онова ледено самообладание, което хората, които го познаваха добре, основателно приемаха за предупреждение, че трябва да отстъпят три крачки назад и да извадят шпагата си.

— Да му се не види, Иниго — капитанът сякаш се обръщаше към мен, въпреки че се бе втренчил в благородника, — несъмнено този любезен господин те бърка с някой хаймана от неговите познати.

Аз не отроних дума, понеже случаят беше повече от ясен. От своя страна, почувствал се притиснат, самохвалкото се беше спрял заедно със спътниците си. Беше от онези, които се оглеждат и в собствената си сянка. Това „Да му се не види“ на капитана го бе накарало да облегне бялата си ръка, с голям златен пръстен с брилянти, на дръжката на шпагата; а очевидното натъртване на „любезен господин“ — да забарабани с пръсти по нея. Наглият му поглед измери Диего Алатристе от глава до пети и трябва да кажа, че когато огледът привърши, след като бе забелязал шпагата с набраздената от удари дръжка, белезите по лицето и очите, които го гледаха студено изпод широкополата шапка, твърдостта на този поглед не бе същата като в началото.

— И какво ще стане — отвърна той безочливо въпреки това — ако никого не бъркам и държа на думите си?

Отговорът бе прозвучал твърдо, което все пак говореше добре за благородника; макар че не ми убягна известната колебливост накрая, и беглият поглед от страна на хубавеца към спътника му и двете дами. По онова време нямаше нищо необичайно в това един мъж да се остави да бъде убит заради репутацията си, и всичко бе простимо, освен малодушието и позора. В крайна сметка честта се смяташе за изключителна привилегия на идалгото; а идалгото, за разлика от простия платец, понасящ бремето на всички данъци, ни работеше, ни плащаше налози на кралската хазна. Прочутата чест от комедиите на Лопе, Тирсо^[10] и Калдерон^[11] обикновено се отнасяше до рицарската традиция от отминали векове, а всъщност изобилстваха шмекерите и мошениците, замесени от всякакво тесто. Тъй че тези преувеличени

възгледи за честта и позора всъщност подпомагаха нелекия впрочем занаят да живееш без да си даваш зор и без да плащаш данъци.

Много бавно, давайки си време, капитанът отново прокара два пръста по мустаците си. И после, със същата ръка, без показност и прекаленост на жеста, отмахна плаща си, освобождавайки дръжките на шпагата и на кинжала, които носеше на левия хълбок.

— Ами ще стане така — рече той спокойно, — че навярно ваши милости ще срещнат този, когото сигурно бъркат с другиго, ако приемат да се поразходим до Пуерта де ла Вега.

Пуерта де ла Вега се намиреше недалеч и бе едно от местата отвъд градските стени, където обикновено кавгите се решаваха с оръжие. Освен това движението, с което откри невъзмутимо толедската шпага и бискайската кама, не остана незабелязано от никого. Както и множественото число „ваши милости“, включващо спътника му в поканата за танц. Жените извиха вежди нагоре, заинтригувани, понеже положението им ги поставяше в безопасност и ги превръщаше в привилегировани зрителки. От своя страна, вторият им спътник — друг хубавец с елегантна брадичка, широка пелерина с дантели и ръкавици с кехлибарен цвят, — който беше присъствал на пролога с презрителна усмивка, внезапно спря да се усмихва. Едно е да сте двама и да подхвърляте разни реплики, правейки се на юначаги пред дамите, и съвсем друго е да налетиш на някакъв тип с вид на военен, който изневиделица им предлагаше да си спестят условностите и да решат въпроса тозчас и по мъжки. Той очевидно бе разбрал, че си нямат работа с някой наперен самохвалко от долнопробните квартали. Дори взе мерки, отстъпвайки едва забележимо назад. Колкото до красавеца, по мъртвешката бледност, плъзнала по лицето му, си личеше, че същите мисли спохождаха и него, въпреки че положението му бе по-деликатно. Беше говорил малко повече, а проблемът при думите е, че веднъж изпуснати, не могат да се върнат сами при собственика си. Тъй че понякога ти ги връщат на острието на шпагата.

— Момчето не беше виновно — каза спътникът.

Говореше спокойно, с нисък и твърд глас; но смирението му бе видно. Това означаваше, че предпочита да не се меси и още, че предлага на приятеля си отстъпление, давайки му възможност да си спести разчистването на сметки с човека, който можеше да украси и дрехата му с толкова прорези, колкото имаше по ръкавите му. Видях,

че красавецът разтваряше пръстите на дясната си ръка и после пак ги свиваше. Колебаеше се. В крайна сметка, погледнато чисто математически, бяха двама на един; и ако беше различил и най-дребния признак на безпокойство или вълнение у Диего Алатристе, вероятно щеше да се реши да потегли към Пуерта де ла Вега или дори там, на място. Но имаше нещо в студенината на капитана, в това пълно безразличие, в неподвижността и мълчанието му, което подсказваше на човек да си опича ума. Знаех какво се въртеше в главата на хубавеца: мъж, който предизвиква двамина добре въоръжени непознати, или е много сигурен в себе си и в шпагата си, или е луд. Нито една от двете възможности не беше за пренебрегване. При все това благородникът не изглеждаше малодушен. Не напираше да се бие, ала същевременно не искаше и да се посрами; тъй че издържа в продължение на още няколко мига зора на капитана. После ми хвърли един поглед, като че ли ме виждаше за пръв път.

— Мисля, че момчето не беше виновно — рече той накрая.

Жените се усмигнаха, леко разочаровани, че ги лишиха от забава, а спътникът явно сподави въздишка на облекчение. На мен ми бе все едно дали красавецът ще се извини или не. Гледах омаян профила на капитан Алатристе под периферията на шапката, гъстите му мустаци, зле обръснатата му онази сутрин брада, белезите му, светлите, безизразни очи, вперени в някаква пустота, която само той можеше да види. Сетне погледнах към протритата му дреха, към скромната къса пелерина, прана и препирана от Каридад ла Лебрихана, видях матовия отблясък на слънцето по канията на шпагата и дръжката на камата, показваща се изпод колана. Тогава осъзнах своята двойна и чудесна привилегия: този мъж е бил приятел на баща ми, а сега беше мой приятел, готов да се бие за мен заради една най-обикновена дума. А може би всъщност го правеше за себе си; и службата на краля, и това, че се съгласяваше да работи като наемен дуелист, и това, че допускаше приятелите му да го въвличат в опасни начинания, и спречкванията с надутите контета, и дори аз самият — всичко беше само претекст да се бие заради самата битка, както би казал дон Франсиско де Кеведо, който вече ускоряваше крачка, за да се присъедини към нас, надушил свада, макар и със закъснение, — въпреки Бога и срещу всичко. Тъй или иначе, аз бих последвал капитан Алатристе до дверите на ада, стига да го поискаше — само с една

заповед, с един жест или една усмивка. Само че тогава и през ум не ми минаваше, че той ме водеше именно натам.

Мисля, че вече съм ви говорил за Анхелика де Алкесар. През годините, когато бях войник като Диего Алатристе, а и други неща, за които ще разкажем когато му дойде времето, животът ме срещна с много жени. Не съм привърженик на просташките кръчмарски хвалби, нито на носталгичната лиричност; тъй че, понеже повествованието го изисква, ще приключа с въпроса, споделяйки с вас, че съм обичал някои от тях и че за някои си спомням с нежност, за други с безразличие, за трети — и това са повечето — със закачлива и съучастническа усмивка: най-голямата награда, за която може да бленува всеки мъж, отървал се невредим, с леко олекнала кесия, прилично здраве и непокътнато самочувствие, от толкова мили прегръдки. Предвид всичко това, ще потвърдя пред ваши милости, че от всички жени, чийто път пресече моя, племенницата на кралския секретар Луис де Алкесар беше несъмнено най-красивата, най-умната, най-изкусителната и най-коварната. Ще възразите, че крехката ми възраст може да ме е правела прекалено чувствителен — спомнете си, че по времето на тази история, аз бях още съвсем зелен, пристигнал само преди година от баската провинция в Двора. Още нямах и четиринадесет лазарника; но не това е обяснението. Дори по-късно, когато станах истински мъж, а Анхелика — жена, от която дъхът ти секваше, чувствата ми останаха непроменени. Беше като да обичаш дявола, макар да си даваш сметка, че е той. Мисля, вече съм го споменава — по онова време вече бях влюбен до уши в момичето. Това чувство не беше от страстите, които идват с годините, по времето, когато плътта и кръвта се смесят с бляновете и всичко добие напрегнат и опасен вид. Чувството, за което говоря, беше един необикновен порив; като да се надвесиш над пропаст, която едновременно те ужасява и влече. Едва по-нататък — премеждието с манастира и мъртвата жена беше само една спирка от тази голгота, — узнах какво се таеше зад русите къдри и сините очи на онова единайсет-дванайсетгодишно момиче, по чиято вина толкова пъти бях на косъм да изгубя честта и живота си. Но въпреки това продължих да я обичам, до края. Дори и сега, когато Анхелика де Алкесар и останалите

отдавна ги няма, превърнали се в близки на паметта ми духове, кълна се в Бога и във всички демони от пъкъла — където тя със сигурност гори сега, — че продължавам да я обичам. Понякога, когато спомените стават толкова живи, че дори старите врагове започваха да ми липсват, се отправям към мястото, където се намира портретът ѝ, нарисуван от Диего Веласкес^[12], и оставам там с часове — загледан, смълчан, съзнаващ, че така и не я познах докрай. Но старото ми сърце пази, освен белезите от раните, които тя му нанесе, и убедеността, че това момиче, тази жена, която ми стори всичкото зло, което можа, ме обичаше също, по някакъв свой начин, чак до смъртта си.

Ала по онова време всичко още предстоеше да се случи. През онази сутрин, когато проследих каляската им до извора „Ел Асеро“^[13], от другата страна на река Мансанарес и на моста към Сеговия, за мен Анхелика де Алкесар продължаваше да е пленителна загадка. Ваши милости вече знаят, че тя имаше навик да минава с карета по улица „Толедо“, когато се отправяше от дома си към двореца Алкасар, където помагаше на кралицата и на принцесите като придворна дама. Тя живееше в дома на чичо си, Луис де Алкесар, в стара сграда на ъгъла на улиците „Енкомиенда“ и „Ембахадорес“, принадлежала преди на стария маркиз де Ортиголас. Маркизът, разорен от една прочута комедиантка от театъра на улица „Крус“, която му оскуба повече парици, отколкото палачът е съсякъл престъпни главици, бе принуден да я продаде, за да се разплати с кредиторите си. Там живееше моята възлюбена с чичо си и прислугата. Луис де Алкесар беше ерген, чиято единствена знайна слабост, освен неутолимата му страст към властта, беше тази племенница, сираче, дъщеря на негова сестра, починала заедно с мъжа си при бурята, връхлетяла през 1721 г. година флотата на Индиите.^[14]

Бях я виждал да минава от моя обичаен пост при вратата на кръчмата „Дел Турко“. Понякога следвах известно време каретата, дърпана от две мулета, до Пласа Майор или до самия дворец. И всичко това, за да получа като мимолетна компенсация един от погледите на смущаващо сините ѝ очи, с които сегиз-тогиз тя ме удостояваше за миг, преди да се взре в някоя дреболия наоколо, или да се обърне към придружаващата я дуеня; една престорено добродетелна възрастна жена, кисела, мърлява и спаружена като студентска кесия; от онези, за които с пълно право можеше да се каже:

*Жена с особени достойнства тя е,
за всяка болка лек и билка знае,
води светени, прахче и отвара
раздава също като аптекаря.*

Аз, както може би си спомняте, бях разменил с Анхелика няколко думи по времето на приключението с двамата англичани; и винаги съм подозирал, че тя, умишлено или не, беше съдействала за устройването на капана в театъра на улица „Принсипе“, където капитан Алатристе за малко не се прости с живота си. Но никой не е пълен господар на омразата и на любовта си; тъй че, дори при това положение, онова русо момиче продължаваше да ме омагьосва. А предчувствието, че всичко това е една дяволски опасна игра, само разпалваше въображението ми.

И тъй, аз я проследих през онази сутрин покрай Пуерта де Гуадалахара и площадчето „Виля“. Слънцето сияеше, а каретата ѝ, вместо да продължи към Алкасар, се спусна по хълма Вега и навлезе по моста към Сеговия, за да прекоси реката, чиито оскъдни води винаги са вдъхновявали поетите за шеги и подигравки, и за която дори преобразованият и изящен дон Луис де Гонгора, когото цитирам, поднасяйки извиненията си към сеньор де Кеведо, — написа следната прелест:

*Вчера магарето от нея ни, така е,
но днес можа там само да се изпикае.*

Отпосле разбрах, че през онези дни Анхелика е горяла в треска и лекарят ѝ препоръчвал разходки из тополовите горички близо до кралския парк „Каса дел Кампо“, както и да пие вода от прочутия извор „Ел Асеро“, която предписваха, наред с другите неща, и на дами, страдащи от затегнат стомах. Този извор е възпят и от Лопе в една от комедиите му:

*Водата е като желязо здрава
стомах затегнат бързо облекчава*

*отпийте от таз чаша половина —
до утре тежестта ще си замине.*

Анхелика бе още твърде млада за подобни проблеми, ала прохладата на това място, слънцето и здравословният въздух под дървесата, бяха наистина полезни. Така че тя редовно се отправяше натам с карета, съпроводвана от дуеня, докато аз я следвах от разстояние. От другата страна на моста и река Мансанарес дами и кавалери се разхождаха под тополите. По онова време в Мадрид всички места, където се срещаха дами, както в църквите, споменати по-рано от мен, се превръщаха в клокочещо гърне, пълно с ухажори. Там се уреждаха срещи, разменяха се бележчици, започваха приключения от любовно и друго естество — а изворът „Ел Асеро“, както казах, привличаше немалко дами, било то с придружителки или без. Понякога се стигаше дотам, че от ревност някой се хващаше на някакви врели-некипели, посягаше към оръжието и приключваше разходката с размяна на удари. Работата е там, че в онази лицемерна Испания, вечна робиня на привидностите и на въпроса „какво ще кажат хората“, в която бащи и съпрузи стигаха в стремежа да опазят честта на жените и дъщерите си дотам, че не ги пускаха да излизат на улицата, деяния по принцип невинни, като пиенето на лековита вода или отиването на църква, нерядко водеха до авантюри, интриги и любовчици:

*За да настъпи пак часът щастлив
и да скъсим раздялата горчива
преструвам се пред тоз баща ревнив
и злата леля, че стомах ме свива.*

Тъй че моля ваши милости да простят рицарските увлечения, авантюристичните мечти, присъщи на крехката ми възраст, с които поемах към тъй одумваното място подир каретата на моята любима; скърбях единствено, че още не съм достатъчно зрял, за да нося шпага и да промушвам с нея евентуалните противници. Не бих могъл да предположа, че с времето тези мои желаниа щяха да се изпълнят

дословно. Ала когато наистина дойде времето да убивам заради Анхелика де Алкесар и го направих, нито тя, нито аз бяхме вече деца. И отношенията ни вече не бяха детска игра.

По дяволите. Винаги се улисвам в размишления и скокове във времето, които ме отклоняват от нишката на моя разказ. Тъй че отново ще го подхвадна, отбелязвайки нещо важно: възторгът, че виждам възлюбената си, ме бе накарал да допусна небрежност, за която сетне горчиво щях да съжалявам. Откакто дон Висенте де ла Крус ни посети, чинеше ми се, че забелязвах около къщата да се навъртат подозрителни хора. Нищо определено, наистина; само някои лица, които обикновено не се срещаха нито на улица „Аркабуз“, нито в кръчмата „Дел Турко“. Това не беше чак толкова странно, тъй като на „Кава Баха“^[15] и други близки улици имаше доста странноприемници. Но в онази сутрин забелязах нещо, което отклони за кратко мислите ми от появата на Анхелика и което осъзнах ясно едва по-късно, когато имах време да размишлявам върху събитията, отвели ме до злоещото място, където се озовах. Или където, казано по-точно, бях принуден да отида, и то съвсем не за свое удоволствие.

Въпросът е там, че на връщане от службата в „Блажените“, докато аз останах на вратата на кръчмата, Диего Алатристе продължи към Централната пощенска станция. И в този момент, когато капитанът вече се отдалечаваше нагоре по улица „Толедо“, двамина непознати, разхождащи се с разсеян вид сред сергиите с плодове, си бяха разменили тихо няколко думи, преди единият от тях да тръгне подире му, спазвайки известна дистанция. Аз ги наблюдавах отдалеч и се чудех дали това беше случайно и дали двамата крояха нещо лошо, когато преминаването на каретата на Анхелика изтри от съзнанието ми всичко, що не се отнасяше до нея. При все това после, когато имах възможността горчиво да се разкайвам, си казвах, че засуканите мустаци, широкополите шапки, нахлупени ниско, шпагите, камите и наперената походка на онези двамина смелчаци, трябваше да ме накарат да надуша нещо. Но на Господ, на Дявола или на който там си прави грозните шеги, съставляващи живота на хората, му се нрави да ни вижда как се разхождаме по ръба на острието поради немарливостта, високомерието или невежеството си.

Тя беше красива като Луцифер, преди да го прогонят от Рая. Каретата се беше спряла под тополите, опасващи пътя, и тя се

разхождаше пеша из околността на извора. Русите ѝ коси бяха все така навити на къдрици, а наметката, синя като очите ѝ, падаше на дипли, та приличаше на отчупен къс от чистото небе, без нито едно облаче, на чийто фон се открояваха покривите и камбанариите на Мадрид, старата стена и яката грамада на Алкасар от другата страна на моста и реката. След като спъна добичетата, кочияшът отиде да разговаря с неколцина другари по занаят, а дуенята тръгна да напълни стомна с вода от прословутия извор. Така че Анхелика остана сама. Усецах как силно биеше сърцето ми, когато се приближих под дърветата и още отдалеч видях девойката да поздравява грациозно някакви млади дами, подкрепящи се със закуска, и да приема лакомствата, които ѝ предлагаша, гледайки крадешком отдалечаващата се дуеня. Бих дал в този момент цялата си младост и всичките си илюзии, за да сменя мястото си на обикновено голобrado момче с някой от снажните благородници — или поне на мъжете, даващи си вид на такива, — които се разхождаха тъдява, засукваха мустаци, щом видеха дами, разменяха си закачки с тях, свалили шапки и опрели галантно ръце на кръста или на дръжката на шпагата. Наистина, имаше и хора от простолюдието, при това немало, а скоро опитът ме научи да се усъмнявам, че във време като онова не всичко, що блестеше, беше истинско злато; че премного леки жени и мошеници си придаваха вид на благородници от суета или стремеж към издигане, и че дори някой евреин или мавър, стига да се пограмотеше, да говореше бавно и важно, да имаше достатъчно дългове, да яздеше кон и да носеше шпага, можеше да мине за идалго. Но вече казах веднъж, че трябва доста да препатиш, за да научиш туй-онуй; така че на моята крехка възраст всеки, който носеше шпага и плащ, или наметка, фуста и кринолин, ми се струваше важна особа. Толкова малко бях преживял дотогава.

Неколцина наперени ездаци, направляващи конете без ръце, минаха край стълбичката на една карета с дами, или леки жени, или каквито там бяха, които задиряха; с цялата душа си пожелах да съм един от тях и да мога да се доближа по този начин до Анхелика, която беше навлязла под тополите, и повдигайки полите си с безкрайно изящество, вървеше между папратите край потока. Съзерцаваше умислено земята пред краката си и когато се озовах по-близо, видях, че наблюдаваше дълга върволица трудолюбиви мравки, които шетаха с

дисциплината на немски войници. Рискувах повече от всякога, направих още няколко крачки, но настъпих някакви клони на земята и те изпукаха. Тогава тя вдигна очи и ме видя. Или може би по-право ще е да кажа, че слънцето и взорът ѝ ме обгърнаха подобно на ласкав облак, и аз почувствах как главата ми се замайва, както в кръчмата „Дел Турко“, когато парите от разлятото по масата вино притъпяваха сетивата ми и всичко сякаш се случваше нейде далеч и много забавено.

— Аз те познавам — каза тя.

Не се усмихваше, не изглеждаше нито учудена, нито раздражена от присъствието ми. Гледаше ме втренчено, с любопитство, по същия начин, по който гледат майките и големите сестри, преди да ти кажат, че си пораснал цяла педя и гласът ти е започнал да се променя. За щастие през онзи ден носех стара, но чиста дреха, без крѝпки, както и прилични дълги чорапи, а по указание на капитана си бях измил лицето и ушите. Опитах се да издържа на невъзмутимия, изпитателен оглед; и след кратка борба с плахостта успях да отвърна спокойно на погледа ѝ.

— Казвам се Иниго Балбоа — казах аз.

— Зная. Приятел си на онзи капитан Тристе^[16], или Батистре^[17].

Говореше ми на „ти“, което можеше да е признак както на уважение, така и на пренебрежение. Но беше казала „приятел“ на капитана, не паж или слуга. И освен това си спомняше прекрасно кой бях аз. Последното, при други обстоятелства можеше да не е никак успокоително, защото името ми и името на Алатристе в устата на племенницата на Луис де Алкесар представляваха по-скоро сигурна опасност, отколкото повод за удовлетворение, но на мен това ми се стори направо възхитително и се почувствах поласкан повече, отколкото ако бях удостоен с благородническа титла. Анхелика помнеше името ми и ведно с него един отрязък от живота ми, който бях решен да туря в нозете ѝ, принасяйки го в жертва, без да ми мигне окото. Усещах се, не зная дали ще ме разберете, като човек, пронизан от кама; живее докато тя е в него, извадят ли я, ще умре.

— Пиете ли от лековитата вода? — попитах, за да наруша мълчанието, което впитият ѝ поглед правеше непоносимо.

Тя сбърчи нос с прелестна гримаса.

— Но ям и прекалено много сладкиши — отвърна тя.

Сетне сви рамене по детски, все едно това бяха чужди виждания, глупави при това, и погледна към чешмата, където дуенята се бавеше, бърбрейки си с някаква приятелка.

— Нелепо е — добави тя презрително.

Заклучих, че Анхелика де Алкесар не ценеше особено цербера, натоварен с нейната охрана, нито предписанията на лекарите, които с кръвопреливанията и лековете си виждаха сметката на повече християни отколкото палачът на Севиля.

— Предполагам, че да — отбелязах учтиво. — Всеки знае, че сладкишите са здравословни — припомних си смътно нещо, което бях чувал в кръчмата от аптекаря Фадрике. — Дават плътност на кръвта и добро настроение... Сигурен съм, че поничка с мед, курабийка или разбити със захар жълтъци ободряват повече една меланхолична натура, отколкото литър вода от този извор.

Замълчах, несигурен дали да продължавам, понеже дотам се простираха медицинските ми познания.

— Имаш прелестен акцент — каза тя.

— Баски — отвърнах. — Роден съм в Оняте.

— Мислех, че вие, баските, сечете думите като с брадва.

Засмя се. Ако не звучеше превзето, бих казал, че смехът ѝ звънтеше като сребро. Звънтеше като полираните звънчета, които занаятчиите при Пуерта де Гуадалахара изнасяха пред портите на дюкяните си на празника Тяло Господне.

— Такива са си баските — додадох, леко докачен, макар несигурен дали си заслужава спорът. — Оняте се намира в Гипускоа.

Изпитвах остра нужда да я впечатля, въпреки че не знаех как. Не особено находчиво реших да подхвана пак нишката на размишленията си относно благотворните свойства на сладкишите. Заговорих с важен тон:

— Колкото до меланхоличните натура...

Спрях, защото покрай нас мина куче — голям кафяв пес, който се навърташе наоколо, и аз заставах инстинктивно, без да мисля, между него и момичето. Кучето се отдалечи, без да търси разпра, както сторил лъвът с дон Кихот; когато пак устремих очи към нея, Анхелика отново ме гледеше както в началото, с любопитство.

— Какво знаеш ти за моята натура?

В гласа ѝ трептеше предизвикателна нотка, а безкрайно сините ѝ очи бяха станали много сериозни и в тях нямаше нищо детско. Загледах се в устните, още полуотворени след въпроса, в закръглената ѝ и нежна брадичка, в русите спирали на къдриците, спускащи се по раменете ѝ, покрити с изящни фламандски дантели. После опитах да преглътна възможно най-незабележимо.

— Все още нищо — отговорих, с цялата простота, на която бях способен. — Но зная, че бих умрял за вас.

Не си спомням дали се изчервих при произнасянето на тези думи; ала има неща, които човек трябва да каже, когато трябва, и ако не го направи, рискува да съжالياва цял живот. Макар че после понякога съжالياва точно защото ги е казал.

— Бих умрял за вас — повторих.

Настъпи дълга и сладостна тишина. Дуенята вече се връщаше. С черната дреха и бяла пребрадка приличаше на врана, носителка на лоша поличба, и носеше каната с вода в ръка. Церберът беше на път да заеме позиция при моята любима, тъй че се канех да бия отбой и да си плюя на петите. Но Анхелика продължаваше да ме гледа, сякаш можеше да чете в душата ми. Сетне вдигна ръце към шията си и свали от нея една златна верижка с малък медальон на нея. Отвори закопчалката и я сложи в ръцете ми.

— Може би един ден желанието ти ще се сбъдне — прошепна тя.

И продължи да ме гледа все тъй загадъчно, докато го казваше. Същевременно на още детските ѝ устни се появи усмивка, така красива, така съвършена, сякаш бе събрала цялата светлина на онова испанско небе, необятно като бездната в очите ѝ, и аз наистина си пожелах да умра още в този миг, с оръжие в ръка, крещейки нейното име, както там, във Фландрия, баща ми бе загинал за краля, знамето и родината. В крайна сметка, помислих си, може би съдбата ни щеше да бъде еднаква.

---

[1] (лат.) — Съдба. — Б.р. ↑

[2] Дантелено наметало, носено от испанките, което покрива главата и тялото до кръста. — Б.р. ↑

[3] Неф — Централната част на християнски храм в продълговата форма, кораб. — Б.р. ↑

[4] Трансепт — в архитектурата — напречен неф на църква. — Б.р. ↑

[5] Кортеси (исп.) — Национални заседателни органи в Испания и Португалия. — Б.пр. ↑

[6] Мониподио — герой на Сервантес, покровител и учител на джебчиите, мошениците и тарикатите в Севиля, които се събират при него в „безчестната академия“. — Б.пр. ↑

[7] (лат.) — Бог с вас. — Б.р. ↑

[8] (лат.) — И с твоя дух също. — Б.р. ↑

[9] (лат.) — Вървете, службата свърши. — Б.р. ↑

[10] Тирсо де Молина (Габриел Телиес — (1571–1648) — един от най-продуктивните испански комедиографи на епохата. — Б.р. ↑

[11] Педро Калдерон де ла Барка (1600–1681) — наред с Лопе де Вега е другото голямо име на испанската барокова драматургия. — Б.пр. ↑

[12] Диего Родригес де Силва-и-Веласкес (1599–1660 г.) — най-забележителният представител на испанския барок в живописата. Роден в Севиля, в семейство на дребен благородник, чиракувал в ателието на Франсиско Пачеко — художник-маниерист и автор на прочутия трактат „Изкуството на живописата“. През 1635 г. Веласкес е провъзгласен официално за придворен художник на крал Филип IV. — Б.р. ↑

[13] Ел Асеро (исп.) — букв. Стомана. — Б.пр. ↑

[14] Новооткритите земи в Америка. — Б.пр. ↑

[15] Кава Баха (исп.) — Долната изба. — Б.пр. ↑

[16] Тресте (исп.) — Тъжен. — Б.пр. ↑

[17] Батистре — по звучене напомня на испанското „батирсе“, означаващо „бия се“, „сражавам се“. — Б.пр. ↑

IV. НАПАДЕНИЕТО

Някъде в далечината няколко пъти изляя куче. После отново се възцари тишина. Притягайки колана си, натежал от пистолета, шпагата и камата, капитан Алатристе погледна луната, която сякаш всеки момент щеше да се набоде на манастирската камбанария, сетне се озърна наоколо, чак до тънещите в мрак ъгли на площадчето „Енкарнасион“. Всичко беше спокойно.

Той пристегна късия елек от биволска кожа и отметна назад полите на късата си наметка. Веднага след това, сякаш по даден знак, три тъмни силуета изникнаха наблизко, два от едната и един от другата страна на площада, и се приближиха към оградата на манастира. Там светеше един прозорец. След малко светлината угасна и подир миг светна отново.

— Тя е — прошепна дон Франсиско де Кеведо.

Стоеше опрян на стената, облечен в черно от глава до пети. Не беше пийвал и глътка през цялата вечер, въпреки нощния студ, за да може, както сам казваше, да запази твърдостта на десницата си. Чух как изваждаше до половина шпагата от ножницата и сетне я прибираще, проверяваше дали се движи добре; но не успях да видя движението. Затова пък долових как реди едва чуто своите стихове:

*Не може болките нощта да уталожя,
ни бесовете мои да смири...*

Запитах се дали дон Франсиско си говореше така, за да смекчи безпокойството, за да държи студа на разстояние, или защото наистина беше толкова хладнокръвен, че можеше да съчинява стихове пред самите двери на ада. Тъй или иначе, моментът не беше подходящ да оценявам подобаващо поредния бисер на гениалния ни поет. Не откъсвах очи от неподвижния тъмен профил на капитана под широкополата шапка — сянката от периферията беше толкова плътна,

че на лицето му сякаш имаше тъмна маска. Той остана неподвижен още известно време. От другата страна на площада трите черни, неясни силуета, появили се преди малко, също стояха неподвижно и се опитваха да минат за незабележими. Кучето излая отново, сега само два пъти, и от стръмния склон на „Каньос дел Перал“, като отговор на паролата, се разнесе глухото пръхтене на мулетата от каретата, чакаща там. Тогава Диего Алатристе се обърна към мен и аз видях как светлеят очите му на лунната светлина, огряла площада.

— Бъди много предпазлив — каза той.

После сложи ръка на рамото ми. Аз поех дълбоко въздух и прекосих площада като човек, който се готви да влезе в устата на вълка. Усещах очите на капитана, вперени в мен, и чух стиховете, с които ме удостои, дон Франсиско де Кеведо, импровизирайки, докато аз се отдалечавах:

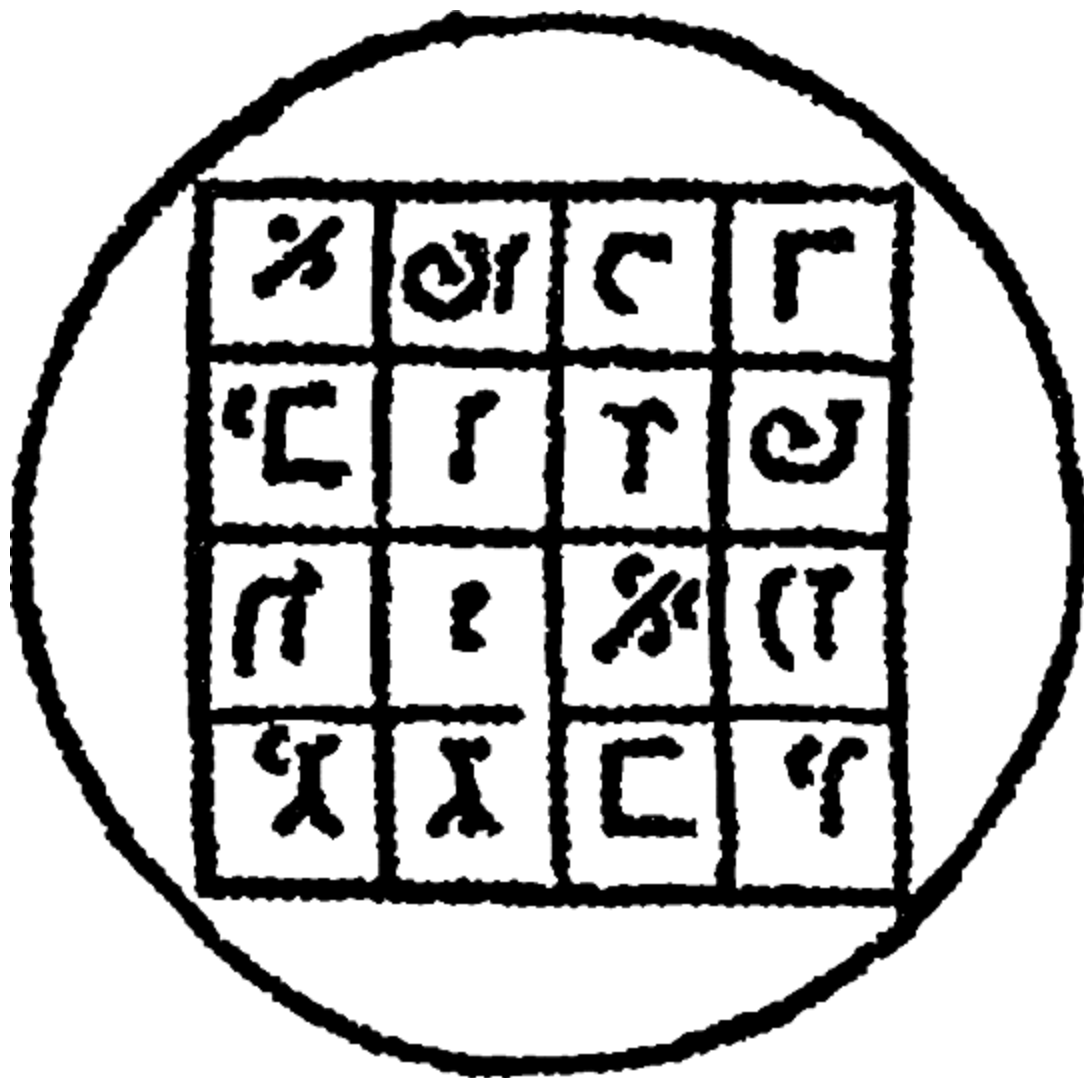
*Да, всичко може младостта честита —
и каменния зид дори прелита...*

Сърцето ми туптеше така силно, както сутринта при разговора с Анхелика де Алкесар. А може би и по-силно. Усещах почти непоносимо напрежение в стомаха и гърлото, когато минах покрай притаените фигури на дон Висенте де ла Крус и синовете му, а в ушите ми глухо забиха тъпани. Те се бяха прилепили към оградата и оръжията им проблясваха изпод плащовете.

— Побързай, момче — прошепна припряно бащата.

Кимнах безмълвно и продължих покрай оградата до купчината камъни на ъгъла. Там се прекръстих със свито сърце. Молех се да ми помогне Бог, макар да се канех да нападам свято място, посветено Нему. После се качих без затруднения на купчината — по онова време бях пъргав като маймуна, — и пазейки равновесие на върха ѝ, успях да протегна ръце нагоре и да се набера на мускули, докато най-сетне се озовах горе на зида. Там останах, възседнал оградата, като се надявах да не се откроявам прекалено ясно на лунната светлина. От едната ми страна долу бяха улицата и площадът с притихналите силуети на моите другари в това начинание, стаени до стената, а от другата — черното мъртвило на манастирската овощна градина, нарушавано от

време на време от песента на някакъв щурец. Изчаках, докато глухите удари на тъпана в ушите ми затихнаха, и тогава отново се размърдах; когато го сторих, медальонът от верижката, подарен ми от Анхелика де Алкесар при извора „Ел Асеро“, се измъкна от дрехите ми, опря се в стената и издрънча. Бях го съзерцавал с часове; изглеждаше старинен, а във вътрешността му имаше гравирани знаци — загадъчни и непонятни:

Пъхнах го пак в ризата, близо до гърдите си, с надеждата, че този амулет ще ми донесе късмета, от който се нуждаех в това премеждие. Клоните на едно ябълково дърво докоснаха лицето ми, когато се наведох от вътрешната страна на оградата, увиснах на ръце и се пуснах от височина шест-седем стъпки. Претърколих се на земята, без да се

натъртя особено, изгупах пръстта от дрехите си и молейки се на Светата Дева да няма пуснати кучета, тръгнах залепен за зида до портичката, а когато стигнах там, дръпнах сръчно резето. Щом я отворих, вътре се вмъкнаха дон Висенте де ла Крус и синовете му, загърнати в плащовете си и с извадени шпаги. Те прекосиха градината с бързи крачки, приглушени от влажната пръст. Моята задача беше изпълнена.

Бях се справил мъжки: ако нямаше изпитания, нямаше да познаваме и героите. Тъй че излязох на улицата удовлетворен и пресякох веднага площада. Инструкциите на капитана бяха категорични: да се върна у дома по най-прекия път. Заслизах по стръмния хълм, подпирайки се леко на перилата, като оставях манастира и площад „Енкарнасион“ зад гърба си, важен, вирнал нос, защото всичко бе станало като по поръчка. Тогава ме връхлетя изкушението да остана, някъде близо до каретата със спънатите мулета, за да видя, макар и на светлината на луната и само за миг, спасената девойка, когато баща ѝ и братята ѝ щяха да я доведат тук. Подвоумих се, разкъсван между послушанието и удоволствието, без да мога да се реша окончателно. Все още се колебаех, когато чух първия изстрел.

Най-малко десетима са, пресметна Диего Алатристе и извади шпагата и камата си. А в манастирския двор имаше още неколцина. Изскачаха от всички страни, от ъглите и вътрешните галерии, на улицата и по площада захвърчаха искри от изтеглените оръжия, викове „Предайте се на Инквизицията!“ и „В името на краля!“ разтърсиха нощта. От другата страна на манастирската ограда отекнаха още гърмежи. Пред портите се струпва цяло стълпотворение от хора, преплели шпаги. За миг на Алатристе му се стори, че вижда бяла пребрадка на послушница сред звънтящата стомана, но видението се скри зад проблясъка на два нови пистолетни изстрела. Освен това редно бе да се погрижи и за собствената си кожа. Викът „Предай се на Инквизицията“ бе достатъчен, за да настръхнат косите на всекиго; ако имаше възможност да разсъждава надълго и нашироко, капитанът сигурно щеше да се впечатли сериозно от усложняването на обстановката. Но той се бореше да спаси кожата си, а в подобни

критични мигове все едно беше от кого я спасява: от Инквизицията или от стражите на корехидора^[1]: глави падаха и под ножа на светското правосъдие, и под ножа, поръсен със светена вода. Той парира с кама един удар с шпага, нанесен от фигура, която сякаш изплува от нищото зад гърба му, после принуди сянката да отстъпи, нанасяйки три удара, като държеше шпагата с две ръце, а с крайчеца на окото забеляза, че дон Франсиско де Кеведо се сражаваше с двамина противници. Ненужно бе да си хабят дъха нахалост, провиквайки се „Предателство!“ — щеше да им потрябва за друго. Така че дон Франсиско и капитанът продължиха да се сражават мълчаливо. Който и да беше виновният, засадата беше явна и не оставаше нищо друго, освен да продадат скъпо живота си. Предишният нападател пак настъпваше срещу Алатристе, така че последният, предугаждайки удара на вражеската стомана по отблясъка ѝ, стъпи здраво, парира точно навреме едно добро обратно замахване, пристъпи напред с единия крак, сетне с другия, притисна шпагата на противника си между лакътя и хълбока, изнесе напред острието на своята и чу отсреща очаквания болезнен вик, когато беляза лицето на противника си. За щастие хората на Инквизицията не бяха смели като рицаря Амадис Галски, и това започваше да си личи. Капитанът отстъпи назад в тъмнината, облегна се на зида и се възползва от кратката пауза, за да си поеме дъх, хвърляйки поглед към дон Франсиско. Поетът, верен на многократно доказаната си храброст, държеше на разстояние неумолимите си нападатели, накуцвайки и сипейки този път не стихове, а ругатни; но прииждаха още хора и скоро щяха да не им достигат ръце, за да пуснат кръв на цялата пасмина. За късмет, почти всички атакуващи се сбираха до оградата на „Блажените“, където суматохата и врявата растяха. Беше очевидно, че дон Висенте де ла Крус и синовете му проявяваха невиджана смелост. До капитана долетя миризма от запалени фитили на аркебуз.

— Време е да офейкваме! — извика той на дон Франсиско, като се опитваше да надвика звъна на стомана.

— Това се опитвам да сторя... — отвърна му поетът между два удара с шпага — от известно време!

Току-що бе довършил единия от противниците си и отстъпваше покрай зида, като държеше другия на разстояние с острието на шпагата. Нова сянка изникна изневиделица пред Алатристе, а може би

беше същият противник, вече отпочинал, който се връщаше разярен, за да си отмъсти за раната на лицето. От сблъсъка на двете шпаги една в друга и в стената се разхвърчаха искри. После капитанът, предпазвайки се с лявата ръка, вдигната на височината на главата, се възползва от това, че другият заемаше позиция между две движения, за да връхлети и да му нанесе три удара отблизо — с шпага, с кама и после пак с шпага. Когато неприятелят му понечи да се изправи, поне две педи от шпагата на капитана се подаваха откъм гърба му.

— Света Дево! — простена той с последен дъх в мига, когато Алатристе вадеше острието от гърдите му. После прокле Бог, призова отново Девата и падна на колене с гръб към стената, докато шпагата издрънча на земята, между бедрата му.

Някой се откъсна тичешком от тълпящия се пред манастира народ. Тогава отекнаха гърмежи на аркебуза и улицата и площадчето се озариха като на празник с фойерверки. Няколко куршума писнаха край ушите на капитана и дон Франсиско, а един се сплеска в стената между тях.

— По дяволите — рече Кеведо.

Моментът не беше подходящ за стихоплетстване. Пристигаха още хора. Алатристе, плувнал в пот под късия елек от биволска кожа, който вече му бе спестил поне три добри намушквания тази вечер, се озърна наоколо, търсейки начин да се измъкне. Отстъпвайки пред една атака на противника, дон Франсиско доближи капитана тъй, че раменете им се докоснаха. Поетът разсъждаваше по същия начин.

— Кучето само се ближе под опашката — каза той на пресекулки, между един финт и едно настъпление.

Вторият му съперник се търкаляше ранен на земята, в нозете му; но вече бе зает с друг и силите започваха да му изневеряват. Тогава капитанът, който беше по-свободен, захапа камата си, извади с лявата ръка пистолет от пояса си и стреля по неприятеля, който нападнаше поета, така че отнесе половината му челюст. Изстрелът задържа за миг приближаващите се и като се възползва от тази възможност, дон Франсиско се втурна да бяга, доказвайки, че накуцването изобщо не му пречи.

Като изчака малко, за да заблуди евентуални преследвачи, Алатристе стори същото и хлътна в една крива уличка, беше я отбелязал според привичката на старите войници, свикнали да си

подсигуряват път за отстъпление, преди да се впуснат в бой; защото после, излезеше ли лоша карта, невинаги оставаха сили и ясен ум за такива полезни грижи. Уличката се виеше под арка и свършваше при една ограда, която беглецът успя да прескочи без трудности, но стъпи на покрива на кокошарник и подплаши кокошките, които закудкудякаха шумно. Някой запали свещ и се развика от един прозорец, но капитанът вече се намираше в отсрещния край на двора, препъвайки се в тъмнината, без обаче да пострада особено. Прехвърли един стобор и се озова на свобода. Като изключим няколкото драскотини, беше в прилично състояние, но устата му беше по-пресъхнала, отколкото из дюните на Нюпорт^[2]. Огледа се за някое тъмно ъгълче, където да си поеме дъх, питайки се междуременно дали дон Франсиско де Кеведо се намира в безопасност. Когато бе в състояние да чуе нещо повече от собственото си запъхтяно дишане, установи, че откъм манастира вече не се чуваха нито стрелби, нито викове; пукната пара не би дал в този момент за живота на дон Висенте де ла Крус и синовете му. И то в случай, че някой от тях бе оцелял в боя, което му се струваше крайно невероятно.

Чу как някъде наблизко притичаха хора, сякаш въоръжени, мернаха се светлини на факли. Сетне пак настана тишина. Отпочинал и поовладял се, той остана дълго време неподвижен в мрака. Под елека му се стичаше студена пот и го караше да трепери, но това не го вълнуваше. Не спираше да се пита кой им беше устроил този капан.

Гърмежите и свистенето на стомана ме принудиха да се върна бързо обратно, докато се питах тревожно какво ли се случваше на площад „Енкарнасион“. Втурнах се натам, ала след малко благоразумието надви. Който си губи ума, накрая губи и главата си, често с нежеланата помощ на палача — това беше войнишка максима, научена от капитана. Поради това спрях, а сърцето ми биеше така, сякаш щеше да изскочи от гърдите ми, и се помъчих да преценя кое е най-подходящо, и дали присъствието ми щеше да помогне или навреди на приятелите ми. Тъкмо тогава чух шум от приближаващи се тичешком стъпки и смразяващия вик „Предайте се на Инквизицията!“, което по онова време, както споделих с ваши милости, бе достатъчно, за да настръхнат косите и на най-коравия юначага. Спрях и затаих дъх,

а после с един скок се приютих зад ниската каменна стена, която служеше за парапет и се спускаше надолу по склона. Едва свързвал се от уплахата, чух горе стъпки, нова стрелба, викове и звън на стомана наблизо. Нямах време да се безпокоя повече за участието на капитана и дон Франсиско, защото не на шега започнах да се тревожа за своята собствена. Тогава отгоре се сгромоляса нечие тяло. Възнамерявах да изчезна с лъвски скок, но падналият нададе жален стон, който привлече вниманието ми. На лунната светлина разпознах по-младия от синовете на дон Висенте де ла Крус, онзи, когото наричаха дон Луис. Той явно бе ранен лошо при бягството от манастира. Отидох при него и той ме погледна в полумрака с изплашени очи, които блестяха трескаво на оскъдната нощна светлина. Сложи ръка на лицето ми, както правят слепците, за да разпознаят човек, и се отпусна на колене. Когато го докоснах, причината за тази слабост стана ясна — ръцете ми бяха целите в кръв. Дон Луис бе надупчен като решето от един аркебузен изстрел и от няколко удара с нож, и когато рухна в ръцете ми, долових мириса на избилата го ледена пот, примесен със сладникавия, противен мирис на кръвта.

— Помогни ми, момче — чух го да шепти.

Бе го казал с толкова нисък и слаб глас, че едва разбрах думите; а усилието да ги произнесе като че ли го отслаби още повече. Понечих да стана, като го дърпах за ръката, но той беше тежък и раните го бяха обезсилили; успях само да изтръгна от него провлечен, болезнен вопъл. Беше без шпага, на пояса му бе останала само камата, чиято дръжка докоснах при опита да го вдигна.

— Помогни ми — повтори той.

Тъй, умиращ, изглеждаше много по-млад, почти на моята възраст; и всичко, с което видът и смелостта му ме бяха впечатлили преди, сега се изпари напълно. Той беше по-голямо, смело момче, но беше и целият надупчен; а аз, макар и по-млад, бях все още жив и здрав и оставах единствената му надежда. Това ме накара да се почувствам необикновено отговорен. Тъй че като потиснах естествения порив да го оставя там и да подиря убежище колкото може по-бързо, аз се опитах, прехвърляйки ръцете му през своите рамене, да го влача на гръб; но той беше твърде отмалял и се хлъзгаше в собствената си кръв. Отчаян, прекарах длан през лицето си и го омазах цялото с лепкавата течност, капеща върху ми. Дон Луис пак се бе

строполил на колене, подпрян на каменната стена и стенеше едва чуто. Опитвах се да потърся пипнешком някоя от големите рани, през които можеше да отлети душата му, за да я запуша с парче плат, което извадих от вътрешния си джоб; но когато докоснах с пръсти първата, също като свети апостол Тома, разбрах, че вече е все едно, и че този момък нямаше да дочака изгрева на новия ден.

Чувствах се с пределно бистър ум. Време е да си вървиш, Иниго, рекох си аз. Стрелбата и врявата на площада бяха спрели, но мъртвилото звучеше дори по-заплашително, ако това изобщо бе възможно. Сетих се за капитана и за дон Франсиско. Вече можеше да не са между живите, да са арестувани или да бягат; нито една от тези три възможности не повдигаше духа ми, макар врятата ми в шпагата на поета и в хладнокръвието на господаря ми да ме навеждаха на мисълта, че те са в безопасност или са намерили убежище в някоя от близките църкви, въпреки че малко от тях бяха отворени в такива късни доби.

Надигнах се бавно. Свит на кълбо, дон Луис де ла Крус вече не стенеше. Умираще тихо и до мен достигаше единствено диханието му, все по-слабо и пресекливо, прекъсвано от време на време от зловецъ бълбукане. Вече нямаше сили да моли за помощ. Задушаваше се в собствената си кръв, която се стичаше полека в голяма тъмна локва, огряна от лунната светлина.

Някъде, много далеч, проехтя последен изстрел от пистолет или мускет, сякаш преследваха някого; изстрелът събуди у мен надеждата, че някой го е отправил безпомощно подир стопяващата се в мрака сянка на капитан Алатристе. Крайно време беше да потърся убежище. Тъй че се приведох над умиращия, изтеглих от колана му онази кама, която нямаше да му е необходима по пътя, на който предстоеше да се отправи; и с камата в ръка се изправих, решен да си обирам крушите.

Тогава чух мелодийката. Звучеше като „тирури-та-та“, и някой я свиреше зад мен. Звукът ме накара да замръзна на място и пръстите ми с полепналата кръв на Луис де ла Крус по тях се сгърчиха около дръжката. Обърнах се много бавно, като вдигах желязото; и когато го сторих, то проблесна за кратко пред очите ми. В края на ниската каменна стена стоеше облеганата фигура, която ми беше позната: тъмна фигура, загърната с плащ и с черна широкопола шапка. Щом я

разпознах, проумях, че капанът е смъртоносен и че се е затворил около мен.

— Пак се срещаме, хлапе — каза сянката.

Пресипналият, скърцащ глас на Гуалтерио Малатеста прозвуча като смъртна присъда в нощната тишина. Ще попитате как тъй, по дяволите, останах там, сякаш прикован към земята, вместо да офейкам като преследван от сатаната. Причините са две: от една страна появата на италианеца ме вцепени; от друга страна, неприятелят препречваше пътя ми за бягство, който трябваше да хвана, за да напусна мястото, където бе паднал горкият Луис де ла Крус. Така че останах, държейки камата пред себе си, докато Малатеста ме наблюдаваше спокойно, сякаш разполагаше с цяла вечност.

— Пак се срещаме — повтори той.

Сетне се отдели от стената с голямо усилие, сякаш го мързеше да се движи, и направи една крачка към мен. Само една. Успях да видя, че не бе извадил шпагата си от ножницата. Помръднах леко с камата, без да я свалям, и тя отново просветна между него и мен.

— Дай ми това — каза той.

Стиснах зъби, без да отговарям, за да не му дам възможност да разбере колко ме беше страх. Встрани, на земята, умирацията простена за последен път и после предсмъртното му хъркане престана. Като нехаеше за голата кама в ръцете ми, Малатеста направи още две крачки към мен и се наведе предпазливо.

— Спестихме малко работа на палача.

И побутна трупа с крак, докато говореше. После отново се обърна към мен. Продължавах да държа заплашително камата и забелязах въпреки тъмнината, че изглеждаше изненадан да ме види все още с нея в ръка.

— Стига вече, хлапе — прошепна той, почти без да ми обръща внимание.

Наоколо изникваха нови сенки, сенки на въоръжени мъже; те вече бяха с извадени пистолети, шпаги и ками. Светлинка от нечий фенер се появи иззад ъгъла при ниската стена, мина над главите ни и после се спусна по нанадолнището. При това просветване успях да видя как черната сянка на италианеца се плъзна към Луис де ла Крус.

Младежът не помръдваше, свит на земята; и ако не бяха отворените очи, втречени нагоре, можеше да се каже, че спи в огромна червена локва.

Фенерът вече приближаваше и сега отразяваше върху ми сянката на Малатеста. Силуетът му се открояваше отчетливо на фона на металическите отблясъци на броните и остриетата на идващите мъже. Продължавах да държа камата вдигната. Когато човекът с фенера спря наблизо, той огря едната страна на слабото, набраздено от шарка и други белези лице на наемния фехтувач, зловещо подобие на лунния лик, тънките, старателно подстригани мустаци, и очите, черни като дрехите му, които ме изучаваха развеселено и любопитно.

— Предай се на Светата Инквизиция, хлапе — рече той и страховитата фраза прозвуча като подигравка от неговата уста, съпроводена с онази усмивка, олицетворяваща заплахата.

Бях твърде уплашен, за да отговоря или да помръдна, тъй че не сторих ни едното от двете. Останах неподвижен, все така с вдигната кама; предполагам, че отстрани погледнато, това можеше да се тълкува като взето решение. Смятам, че навярно затова бях събудил любопитството, което проблесна в черните очи на противника ми. След малко неколцина от агентите, които ни бяха наобиколили, направиха знак, че ще се погрижат за мен; но Малатеста ги спря с жест. Сетне, много бавно, като че ли ми даваше възможност да размисля, изтегли шпагата от канията. Шпагата беше огромна, сякаш без край, с масивна, широка дръжка. Няколко секунди той задържа умислено поглед върху острието, после го вдигна полека, така че то блесна пред мен. Редом с него камата ми изглеждаше смешна. Но беше *моята* кама. Така че, макар ръката ми да започваше да притреперва, успях да я удържа неподвижна, вперил очи в очите на италианеца, както се гледа в омагьосващите очи на змия.

— Има кураж момчето.

Сред сенките, които ни ограждаха зад фенера, се чу смях. Малатеста протегна шпагата си и докосна върха на моята кама. Този метален досег накара космите на тила ми да настръхнат.

— Хайде, стига — каза той.

Някой пак се засмя и от този смях кръвта ми кипна. Замахнах войнствено, за да отстраня оръжието на Малатеста и иззвънтяването отекна предизвикателно. Внезапно, без да зная как, видях върха на

неговата шпага на две педи от лицето си. Застанал неподвижно, Малатеста сякаш се чудеше да ме пониже или не. Замахнах пак, ала острието изчезна изведнъж и ударът ми потъна в нищото.

Отново се разнесе смях. Тогава изпитах дълбока мъка за себе си, но и голямо облекчение; една необятна тъга, от която ме избиваше на плач, но в очите ми не се появиха сълзи — тях гордостта поддържаше сухи; плачех в сърцето си, стягаше ме и гърлото. В този миг разбрах, че има неща, които никой мъж не може да допусне, дори те да му струват живота, или точно защото струват повече от живота му. В този съдбоносен миг си спомних с тъга за зелените хълмове и поля от детството ми, за дима, който се виеше над къщите във влажния утринен въздух, за твърдите и груби ръце на баща си, усетих отново докосването на войнишките му мустаци в деня, когато ме прегърна за последен път, преди да поеме към ориста, която го чакаше под стените на Юлих. Почувствах още топлината на огнището и смътно различих силуета на майка ми, наведена до огъня, да кърпи или да готви; и смехът на сестричките ми, играещи наблизо. Отчаяно ми домъчня за сладката топлина на постелята в зимните дни. Сетне дойде ред и на синьото като очите на Анхелика де Алкесар небе — съжалих, че не го виждам над себе си, че щях да свърша тъй мрачно и печално в нощта, на светлината на фенер. Но никой не избира часа на смъртта си, а този несъмнено бе моят.

Време е да се мре, казах си. И с цялата сила на моите тринадесет години, с цялото отчаяние, че толкова красиви неща никога не ще бъдат мои, впих поглед в блестящия край на вражеското острие и недодялано помолих Бог да се смили над душата ми, в една бърза молитва, която бях научил от майка си на нейния баски език заедно с първите си думи. А после, сигурен, че баща ми ме чака с разтворени обятия, гордо усмихнат, аз стиснах здраво камата, затворих очи и се хвърлих напред, раздавайки удари слепешката, срещу шпагата на Гуалтерио Малатеста.

Оцелях. По-късно, всеки път, когато исках да си припомня този момент, успях да го възстановя само като вихрен низ от усещания: последния блясък на шпагата пред мен, умората в ръката, сипещи удари на всички страни, порива да вървя напред, без да срещам нищо,

нито стомана, нито болка, нито съпротива. После внезапния сблъсък с нечие здраво, твърдо тяло, някакви дрехи и една силна ръка, която ме държеше, или по-скоро ме прегръщаше, сякаш се опасяваше да не се нараня. Споменът как ръката ми се опитваше да се освободи, за да удря, как се борех мълчешком, и гласа с лек италиански акцент, който мълвеше: „Спокойно, хлапе, спокойно!“ почти нежно, и ръката, която ме задържаше, като че ли за да не се нараня сам с камата. И сетне, докато продължавах да се блъскам, заровил лице в онези черни одежди, долавяйки мириса на пот, обработена кожа и метал, дланта, която сякаш ме прегръщаше или пазеше, изви леко ръката ми, без излишна жестокост, докато накрая пуснах камата. Тогава, почти готов да се разридая, искрено желаещ да мога да го сторя, ухапах онази ръка със сила, с бяс, като ловно куче, решено да убие плячката на място. И не отстъпих, докато онази длан не се сви в юмрук и един удар зад ухото не ме накара да видя как нощта избухва в хиляди звезди и ме потопи във внезапен и страшен сън, в черна, бездънна бездна, в която пропаднах, без да издам вик или стон, готов да се явя пред Бога като добър войник.

После сънувах, че не съм умрял. И ме ужаси съзнанието, че ще трябва да се събудя.

---

[1] Корехидор (исп.) — губернатор. — Б.пр. ↑

[2] Сцена на битката между холандската и испанската армия, състояла се на 2 юли 1600 г., завършила с поражение на испанците. — Б.р. ↑

V. В ИМЕТО БОЖИЕ

Събудих се със сепване, измъчван от болки, в мрака на движеща се карета, чиито прозорци бяха с решетки. Усещах странна тежест в китките, а когато се размърдах, чух метално подрънкване, което ме изпълни с ужас: бях в железни окови, закрепени за пода на каретата с верига. През решетките различих светлина, от което заключих, че денят е настъпил. Тъй или иначе, нямах представа за времето, изминало от задържането ми; но колата се движеше с равномерен ход и от време на време по нанагорницата чувах плющенето на камшика и подвижванията на кочияша, подкарващ мулетата с остена. Край вратичката на каретата се чуваше и конски тропот, който ту се приближаваше, ту се отдалечаваше. Следователно ме караха извън града, окован и с конвой. А според чутото при задържането ми, водеше ме не друг, а хора на Инквизицията. Не беше потребно да напъвам особено въображението си, за да проумея очевидното: ако някой занапред го чакаше черна орисия, то този някой бях аз.

Заплаках. Зароних безнадеждно сълзи, заслушан в тракането на колелетата на колата, където никой не можеше да ме види. Плаках, докато очите ми пресъхнаха и после, подсмърчайки, се свих в един ъгъл и зачаках, примрял от страх. Както всички испанци от онова време и аз знаех достатъчно за инквизиторските порядки — тази зловеща сянка в продължение на дълги години представляваше част от живота ни, — за да знам каква ще е съдбата ми: щях да се озова в чудовищните тайни килии за мъчения на Светата Инквизиция в Толедо.

Мисля, че и преди съм споменавал пред ваши милости Инквизицията. Истината е, че у нас тя не беше по-лоша, отколкото в другите страни, които се явяваха тогава естествени наши врагове, и те ѝ вмениха тази позорна черна слава, с която оправдаха оплячкосването на испанската империя, когато тя се сгромолясваше. Вярно е, че

Светата Инквизиция, създадена за да бди над чистотата на вярата, в Испания беше по-строга, отколкото в Италия и Португалия например, а в Западните Индии положението беше още по-тежко. Но Инквизицията съществуваше и по други места. Освен това, независимо дали я използваха като претекст или не, германци, французи и англичани видяха сметката на повече иноверци, предполагаеми вещици и окаяни бедняци, отколкото са изгорените в Испания. У нас, благодарение на особено стриктната бюрокрация на монархията, управлявана от австрийската династия, изгорените на клада, наистина много, но не чак толкова много, всички до един бяха описани надлежно в регистри с наказателни дела, с първите и фамилените си имена. Нещо, с което между другото не могат да се похвалят нито поданиците на Всехристиянския владетел, краля на Франция, нито проклетите еретици малко по на север от тях, нито пък Англия — винаги коварна, подмолно действаща страна на пирати. Когато те горяха еретици, го правеха с леко сърце и на едро, без съд и присъда, както им скимнеше или както им изнасяше, проклетите му пълчища от лицемери. Освен това светското правосъдие по онова време беше също толкова жестоко, колкото и църковното; хората също бяха жестоки — и поради липса на култура, и поради естественото влечение на примитивния човек да наблюдава как измъчват ближния. Във всеки случай истина е, че Инквизицията често се явяваше оръдие за упражняване на властта в ръцете на крале като нашия Фелипе Четвърти, който ѝ повери контрола върху новите християни и предполагаемо покръстените евреи, върху преследването на вещици, двуженци и содомити, и дори правото да цензурира книги и да се бори с контрабандата на оръжие и коне, както и тази на монети и с тяхното фалшифициране. Последното извърши с аргумента, че контрабандистите и секачите на фалшиви пари вредели неимоверно на интересите на монархията; а който беше противник на монарха — защитник на вярата, беше враг и на Господа, просто и ясно.

При все това, въпреки чуждоземските клевети и въпреки че не всички процеси доведоха до кладата, а имаше многобройни примери за помилване и справедливост, Инквизицията, подобно на всяка неограничена власт в ръцете на хората, доби зловеща слава. Упадъкът, който изживяхме ние, испанците, през този век — дълго ще скърца между зъбите ни прахта, в която се превърна натрупаната не от нас

кал, — може да се обясни, преди всичко и най-вече с унищожаването на свободата, с културната изолация, недоверието и религиозното мракобесие, породени от дейността на Светата Инквизиция. Тъй голям бе ужасът от нея, че дори нейните така наречени агенти, миряните-сътрудници на Инквизицията, придобиващи тези постове с пари, се радваха на пълна безнаказаност. Да кажеш „агент на Светата Инквизиция“ бе все едно да кажеш „шпионин“ или „издайник“, а в Испания на Фелипе Четвърти Католически те наброяваха двайсет хиляди. При това положение на нещата, нека ваши милости си дадат сметка какво означаваше Инквизицията в една страна като Испания, където правосъдието би се задвижило по-скоро от два дублона, отколкото от друга сила; където човек можеше да купи и продаде всичко, включително и опрощението на църквата; където освен това, всеки втори имаше сметки за уреждане с някого и където нямаше двама души на едно мнение — по моему продължава да няма. Дори сутрешния си шоколад пият по сто различни начина: в Гуаксака е един, черен; другаде го пият с мляко, там с препечен хляб, на трето място — в чаша с резенчета пържен хляб, топени във вино или мляко. Въпросът не беше в това да си добър католик, а да изглеждаш такъв. А за постигането на тази цел нямаше по-добро средство от издаването на онези, които не бяха добри католици; или които поради отколешна злъч, ревност, дрязги или завист, можеше спокойно да обвиниш, че не са. Както можеше да се очаква, доносничеството процъфтяваше; като градушка валяха сведения от рода на „знам го от сигурно място“ и „разправят, че...“. Тъй че, когато неумолимият пръст на Светата Инквизиция посочеше някой клетник, той тутакси биваше изоставен от покровители, приятели и роднини. Син обвиняваше баща си, жена съпруга си, а затворникът трябваше да издава съучастниците си, или дори да си ги измисля, за да избегне мъчения и смърт.

И ето ме мен, едва тринайсетгодишен, уловен в тази зловеща мрежа. Знаех какво ме чака и дори не се осмелявах да спирам много-много мислите си на това. Известни ми бяха истории на хора, посягали на живота си, за да избегнат ужаса на занданите, към които са ги карали. Трябва да призная, че в тъмнината на онази каляска ги разбирах добре. Щеше да е по-лесно и по-достойно, мислех си аз, да се бях нанизал на шпагата на Гуалтерио Малатеста и работата да бе приключила бързо и чисто. Но несъмнено Божието Провидение

искаше да ме подложи на още изпитания. Въздъгнах дълбоко и се свих в ъгъла, примирен с мисълта, че ще трябва да ги посрещна, след като друг изход не ми оставаше. Макар че нямаше да се разсърдя, мислех си, ако Провидението, Божествено или не, бе предвидило тези изпитания за някой друг вместо за мен.

През останалата част от пътуването мислих много за капитан Алатристе. С цялото си сърце желяех той да е в безопасност, може би някъде наблизо, и да се кани да ме спаси. Но надеждата не се задържа дълго. Дори ако беше успял да се измъкне от несъмнено добре устроения от неприятелите му капан, това все пак не беше рицарски роман; а оковите, подрънкващи на ръцете ми при движението на колата, бяха твърде истински, също като страха и самотата, които чувствах, както и несигурната ми съдба. Всъщност съдбата ми можеше да бъде приета и за сигурна, зависи от гледната точка. Наистина покъсно животът и времето, преживелиците, любовта и войните под знамената на нашия господар, краля, ме накараха да загубя вяра в много неща. Но още тогава, въпреки невръстните ми години, бях спрял да вярвам в чудеса.

Каретата спря. Чух как кочияшът сменяше мулетата, значи несъмнено бяхме спрели на някоя пощенска станция. Опитах се да пресметна къде се намирахме, когато вратата се отвори; и внезапно нахлупата светлина ме заслепи, тъй че в продължение на няколко мига не виждах нищо. Потърках очи и когато прогледнах, видях пред себе си Гуалтерио Малатеста. Той стоеше до стълбичката и ме наблюдаваше. Беше облечен както винаги изцяло в черно, включително ръкавиците и ботушите, с черно перо на шапката. Тънките мустаци подчертаваха изпитите му черти. Грижливо очертаната им линия контрастираше с лицето му, така издълбано от белези и зараснали рани, че наподобяваше бойно поле. Зад него, на върха на един хълм на около половин левга разстояние, се виждаха старите крепостни стени на Толедо, очертани на златистия фон на залязващото слънце, увенчани с крепостта на император Карлос.

— Тук се разделяме, хлапе — каза Малатеста.

Погледнах го слисан, без да разбирам. Трябва да съм имал наистина жалък вид, освен следите от пътуването, бях изпоцапан със засъхналата кръв на горкия Луис де ла Крус по лицето и дрехите. За миг ми се стори, че виждам как италианецът свъсва вежди, като да не беше доволен от външния ми вид или от състоянието ми. Аз продължавах да го гледам смутено.

— Ще се погрижат за теб — додаде той след малко.

По устните му плъзна тънка усмивка: ленива гримаса, жестока и опасна, която оголваше белите вълчи зъби. Но той веднага я прикри, макар и с неохота. Може би прецени, че бях достатъчно съкрушен, за да ме поразява и със злорадството си. Действително, не се чувствах кой знае колко уютно. Погледа ме още малко и сетне, с все същото непроницаемо изражение сложи ръка на дръжката на вратата, за да я затвори.

— Къде ме водят? — попитах.

Гласът ми прозвуча слабо, някак чужд, сякаш принадлежеше другиму. Италианецът остана неподвижен. Очите му, черни като смъртта, ме гледаха, без да трепват. Гуалтерио Малатеста винаги ме гледаше по един и същ начин — все едно нямаше клепачи.

— Там.

Той посочи с брадичка града зад себе си. Ръката му, подпряна на вратата, сякаш лежеше върху надгробна плоча. После ми се прищя да удължа мига, защото инстинктът ми подсказваше, че това бе последната слънчева светлина, която виждах за много време напред.

— Защо?... Какво съм сторил?

Той не отговори. Само продължи да ме гледа още известно време. До мен достигаше шумът от смяната на добичетата. Колата се разтресе при прикачването. Зад италианеца видях да минават неколцина мъже, въоръжени до зъби, а сред тях се мярнаха черно-белите раса на двамина доминиканци. Единият ми хвърли мимоходом бегъл и равнодушен поглед, като да не бях човек, а предмет; и този поглед ме изпълни с повече страх, от каквото и да било друго на света.

— Съжалявам, хлапе — рече Малатеста.

Изглежда беше прочел ужаса в мислите ми. Мътните да ме вземат, ако в онзи момент не ми мина през ума, че наистина беше искрен. Това, разбира се, бе един-едничък миг. Тези две думи и смътният отблясък на погледа му в тъмнината. Ала когато понечих да

разровя това, което смятах за наченки на състрадание, отново се натъкнах на бездушната маска на наемния убиец. И видях, че той вече затваряше вратичката.

— Какво става с капитана? — попитах тревожно, опитвайки се да задържа още малко онова слънце, което бе на път да ми се изплъзне, може би завинаги.

Малатеста остана безмълвен. Тясна ивица светлина обрамчваше мрачното му лице. И тогава видях наистина, без капка съмнение, как безсилна ярост прекоси като мълния лицето му. Това трая само секунда, и яростта се скри тозчас под жестока гримаса — опасната, кръвожадна усмивка, която най-сетне изви бледите и студени устни на италианеца. Но сърцето ми вече подскачаше от радост и гримасата не можа да ме уплаши; защото разбрах, още там, на мига, с абсолютна сигурност, че Диего Алатристе беше успял да се изплъзне от клопката.

Тогава Малатеста затръшна внезапно вратата и аз пак останах в тъмното. Чух откъслечни заповеди, препускане на отдалечаващ се кон, после изплющя камшикът на кочияша. След това мулетата потеглиха и колелетата се завъртяха, отвеждайки ме там, където дори Бог нямаше да е на моя страна.

Това, че съм безпомощна плячка в ръцете на всесилна машина, лишена от чувства и съответно от милост, си пролича веднага щом ме свалиха от колата в един унил вътрешен двор, който изглеждаше още по-мрачен на светлината на залеза. Първо свалиха оковите ми, а сетне ме отведоха в някакво подземие, съпровождан от мълчалив конвой — четирима стражи на Инквизицията и двамата доминиканци, които бях мернал при смяната на мулетата. Ще спестя на ваши милости процедурите: от събличането ми и старателния обиск до предварителния разпит, проведен от един писар. Той поиска да узнае от мен моето име, презиме, фамилия, възраст, имената на баща ми и на майка ми, тези на дядовците и бабите ми и на прадядовците и прабабите ми, настоящо местожителство и родно място. После, със сух чиновнически тон, провери познанията ми на добър християнин, като ме накара да прочета „Отче наш“ и „Аве, Мария“, след това поиска да узнае имената на всички лица, за които можех да предположа, че имат връзка със сегашното ми положение. Попитах защо съм там, но не

получих отговор. Настоя относно имената на моите познати, свързани със случая, но аз не отговорих, преструвайки се на смутен и уплашен, или по-скоро — ако трябва да съм честен, — задоволявайки се да давам външен израз на искрените чувства, които давеха душата ми. Пред настоятелността на писаря просто избухнах в безутешен плач и това като че ли бе достатъчно за момента, защото той остави перото в мастилницата, посипа пясък по прясно изписаната страница и прибра документите. При този развой на нещата реших да прибягвам до сълзи винаги, когато се видех в затруднено положение; макар да имах сериозни опасения, че нямаше да се наложи да полагам усилия за това. Защото ако имаше нещо, което тук вътре нямаше да ми липсва, предугаждах в злощастиято си аз, то това щяха да са поводите за ронене на сълзи.

Сетне, когато мислех, че писарят вече е приключил с процедурата, установих, че ставаше дума само за предисловие или пролог и че първото действие още не бе започнало. Проумях това, когато бях откаран в една стая с формата на квадрат, без прозорци, без амбразури, осветявана от голям свещник. Мебелировката се състоеше от голяма маса, друга, по-малка, върху която бяха поставени различни предмети, и няколко пейки. Зад голямата маса бяха седнали двамата монаси от пощенската станция и трети човек — с тъмна брада и черна тога, придаваща му внушителен вид на правник, най-вероятно съдия, със златен кръст на гърдите. Зад малката маса седеше писар, но не онзи, който проведе предварителния разпит: този имаше вид на гарван и записваше старателно всичко, което се казваше, а, опасявам се, и това, което не се казваше. Двама агенти, един висок и як и друг, червенокос и слаб, ме пазеха. На стената висеше огромно разпятие. Тялото, което висеше на него, сякаш бе минало през ръцете на същия този съд.

Както узнах оттам насетне, най-ужасяващото при затворничеството в тайните зандани на Инквизицията беше, че никой не ти казваше какво е прегрешението ти, нито какви доказателства или свидетели има срещу теб — абсолютно нищо. Инквизиторите се задоволяваха да редят въпрос подир въпрос, писарят отбелязваше всичко, и така, докато ти изцедят мозъка в стремежа си да установят дали това, което казваш, се пише на сметката на оправдателната или на осъдителната ти присъда. Можеха да минат седмици, месеци, дори

години, а затворникът да е все тъй в неведение за причината на затворничеството си; с утежняващото обстоятелство, че ако отговорите се окажеха незадоволителни, се прибегваше до мъчения с цел набавяне на самопризнанието и необходимите доказателства. Измъчваха арестанта така, че отговаряше както му падне, в пълно неведение какво всъщност трябва да каже. Всичко това докарваше хората до отчаяние, издайничество, волно или неволно, на приятелите им и на тях самите, а понякога до лудост и смърт. Това ставаше в случай, че накрая не ти нахлузеха качулка на ешафода, примка около врата, или не ти отредяха самбенито^[1], та да се озовеш сред солидна купчина дърва, докато всичките ти съгражданите и стари познати аплодираха появата ти на площада, очаровани от представлението.

Аз поне знаех за какво бях там; макар това да не беше голяма утеха. Затова скоро след първоначалните въпроси изпаднах в голямо затруднение. Най-вече когато по-младият отец, същият, който погледна с безразличие в каретата при последния разговор с Малатеста, се заинтересува настойчиво от съучастниците ми:

— Съучастниците в какво, ваше преосвещенство?

— Не съм преосвещенство — отвърна той мрачно. Широко остриганата му отгоре глава блестеше на светлината на свещника. — Питам за твоите съучастници в извършеното светотатство.

Ролите се разпределяха като в комедиите. Докато този с черната тога и брадата оставаше безмълвен, подобно на съдия, който слуша и се съвещава със себе си, преди да издаде присъдата, двамата монаси, по-младият — благ като душеприказчик, другият — по-възрастен, по-закръглен и с невъзмутим вид, изпълняваха с голямо майсторство ролята на непреклонните инквизитори. Но аз познавах от доста време кралския двор и предугаждах някои хитрини; тъй че реших да не се доверявам нито на единия, нито на другия и да се правя, че не виждам този с черната тога. Освен това не ми бе известно какво знаеха те. И нямах никаква идея дали моето светотатство — както току-що го бяха определили, беше именно това, което се стремяха да ми вменят. Защото, когато разговаряш с някого, който може да направи живота ти тежък, опасността да се окажеш с карта по-малко е същата, както ако се окажеш с карта в повече. Дори пасуването можеше да ти изяде главата.

— Нямам съучастници, преподобни отче — обръщах се към пълничкия, но без особена надежда. — Нито съм извършил някакво светотатство.

— Отричаш ли — попита по-младият, — че заедно с други си станал участник в оскверняването на манастира на „Блажените Девици“?

Това вече беше нещо, макар от това нещо да настръхваха косите ми, колчем си представех последиците. Беше конкретно обвинение. Отхвърлих го, разбира се. И тук такси отрекох да познавам, дори бегло, зле ранения мъж на когото бях попаднал случайно, на път за вкъщи, при парапета на склона „Каньос дел Перал“. Отрекох също, че съм се съпротивлявал при задържането ми от агентите на Инквизицията; както отрекох в крайна сметка всичко, що можех, освен неопровержимия факт, че ме бяха спипали с кама в ръката и целия оцапан с чужда кръв, която още се виждаше, засъхнала като кора по дрехата ми. Понеже да се оспори последното бе невъзможно, се заплетох в безброй усуквания и обяснения, които въобще не засягаха случая. А накрая избухнах в плач — крайно средство за избягване на нови въпроси. Но онези съдници бяха присъствали на проливането на много сълзи; тъй че монасите, мъжът в тогата и писарят се задоволиха да изчакаат риданията ми да секнат. Сякаш имаха предостатъчно свободно време; и последното, ведно с подчертаното им безразличие — ни ожесточение, ни упреци, само повтаряне на едни и същи въпроси с равнодушна настойчивост, — беше най-обезпокоителното. Макар да се опитвах да си придавам безгрижен и непринуден вид, които се предполага, че са присъщи за един невинен, тъкмо това ме ужасяваше най-много у онези мъже: студенината и търпеливостта им. Защото след дузина „не-та“ и „не знам“ от моя страна, дори дебеличкият отец престана да се преструва на добродушен и стана ясно, че най-близкият източник на милосърдие се намира на левги разстояние оттук.

Не бях хапвал нищо повече от денонощие и въпреки че бях седнал, започваше да ми прилошава. Тъй че, след изчерпване на сълзите като средство, започнах да обмислям преимуществата на един припадък, който навярно, предвид хода на нещата, нямаше да е само трик. Тъкмо тогава отецът каза нещо, което наистина можеше да ме докара до несвят без особено усилие.

— Какво знаеш за Диего Алатристе-и-Тенорио, известен още и като капитан Алатристе?

Дотук беше, Иниго, рекох си аз. Свърши се. Край с отричанията и празните приказчици. Оттук насетне всяко казано нещо, независимо дали потвърждаваш или опровергаваш пред този писар, отбелязващ дори въздишките ти, може да бъде използвано срещу капитана. Тъй че оставаш ням, докъдето и да те отведе това. При създалата се ситуация, въпреки собственото ми положение и замайването, и въпреки безумната паника, която ме обземаше неудържимо, реших, събирайки последните останки твърдост, че нито тези монаси, нито тайните зандани, нито Висшият съвет на Инквизицията, нито папата в Рим щяха да изтръгнат от мен и думичка относно капитан Алатристе.

— Отговори на въпроса — заповяда по-младият.

Не го сторих. Гледах пода пред себе си — една плоча, разполовена от зигзагообразна цепнатина, криволичеща като кучешката ми съдба. И продължих да гледам същото място, когато един от агентите, стоящ зад мен, подчинявайки се на заповедта, дадена с жест от монаха, се приближи, и ме халоса жестоко зад врата. Пестникът му блъсна тила ми силно като ятаганен удар. По размера на дланта пресметнах, че трябва да е бил високият и якият.

— Отговори на въпроса — повтори отецът.

Продължих да гледам пукнатината на пода, без да казвам и „гък“, и отново получих удар, още по-силен от първия. Сълзите, истински като болката във врата ми, бликнаха въпреки усилията ми да ги спра. Избърсах ги с опакото на ръката си; точно сега не исках да плача.

— Отговори на въпроса.

Прехапах устни, та да не мога дори да отворя уста, и скоро пукнатината от пода се изкачи бързо към очите ми, докато тъпанчетата ми биеха, бам, бам, подобно опъната кожа на тъпан. Този път ударът ме повали по очи на пода. Плочите бяха студени като гласа, който прозвуча след това.

— Отговори на въпроса.

Думите идваха от много далеч, като от трескав кошмар. Една ръка ме обърна по гръб. Видях лицето на рижавия агент, надвесено над мен; и още едно отзад, това на отца, който ме разпитваше. Не можах да сдържа един вопъл на отчаяние и безпомощност, защото разбрах, че нищо нямаше да ме изведе от тъмницата и че те наистина разполагаха

с цялото време на света. Колкото до мен, пътят, който щях да извървя до ада, едва започваше, а аз никак не бързах да продължа пътуването. Тъй че припаднах елегантно, точно когато рижавият ме хващаше за дрехата, за да ме вдигне. И този път — Христос, който висеше на стената, ми е свидетел, — въобще не се наложи да се преструвам.

Не зная колко време е минало после. Свестих се във влажната килия, където бях затворен в единствената компания на огромен плъх, който ме наблюдаваше съсредоточено от един тъмен отходен канал в ъгъла на помещението. Спах, споходиха ме кошмари, после лових дървеници из дрехите си, за да убивам времето, и на три пъти поглъщах твърдия комат и копанката с бълвоч, от която ми се повдигаше, оставена от един мрачен тъмничар на прага на килията под съпровода на продължителен грохот на ключове и ключалки. Бях зает да измислям начини да се приближа до плъха, за да го убия, защото присъствието му ме изпълваше с ужас всеки път, когато усещах сънят да ме надвива, и тогава двамата агенти — рижият и едрият, да им отплати Бог със същото, което сполетя мен, — дойдоха да ме търсят. Този път, след изминаването на няколко коридора, кой от кой по-зловещ, се оказах в помещение, подобно на първото, с известни безотрадни новости по отношение на компанията и мебелировката. Зад масата, освен мъжа с брадата и черната тога, писаря с физиономия на гарван и доминиканците, седеше още един монах, към когото останалите се отнасяха голяма почит и покорство. Видът му вдъхваше страх. Имаше сива, къса коса, подрязана около слепоочията така, че добиваше вид на шапка; хлътналите страни, пръстите, костеливи като нокти на хищна птица, които се подаваха изпод ръкавите на расото, и най-вече фанатичният блясък в очите, сякаш изгарящи в треска, караха човек да се моли този монах никога да не му стане враг. До него другите изглеждаха като милосърдни самарянки. Към това трябва да добавим и присъствието на уреда за изтезания в единия край на стаята, който сякаш очакваше да привържат жертвата към него. Този път нямаше стол, на който да седна, и краката ми, които едва ме държаха, започнаха да треперят. Дребна плячка бях за такива хищници — или поне така ми се струваше.

Пак ще спестя на ваши милости процедурите и пространния разпит, на който бях подложен от старите си познайници, доминиканците. Междувременно онзи с тогата и новият инквизитор слушаха и мълчаха, агентите стояха зад гърба ми, а писарят топеше неспирно перото в мастилницата, за да отбелязва обстойно всички мои отговори и мълчания. Този път, благодарение на отношението на новопристигналия — той подаваше на разпитващите документи, които те изчитаха задълбочено преди да формулират нови въпроси, — успях да си създам някаква представа за това, което ми бе дошло до главата. Опасните думи „юдеец се“ се произнесоха поне пет пъти и при всеки от тях чувствах как косите ми настръхват. Тези седем букви бяха отвели мнозина до кладата.

— Знаеше ли, че семейство де ла Крус не са с чиста кръв?

Тези думи ми подеждаха като удар, защото ми бе известен зловещият им обсег. Откакто Католическите крале бяха изгонили евреите, Инквизицията преследваше сурово останките от смесени вярвания, по-специално онези покръстени евреи, които тайно съхраняваха религията на дедите си. В онази Испания на лицемерните привидности, където дори най-долният селяк се перчеше, че е идалго и потомствен християнин, омразата към евреите беше всеобща, а досиетата за доказана чиста кръв, истински или получени срещу заплащане, бяха задължителни за постигането на всеки сан или важна длъжност. И докато силните богатеяха чрез скандални сделки, прикрити зад литургии и обществени благодеяния, народът, с буен и отмъстителен дух, убиваше времето и скуката, като целуваше мощи на светци, ползваше индулгенции и преследваше настървено вещици, еретици и евреи. Както вече съм споменавал при някакъв случай, говорейки за сеньор де Кеведо и другите, дори най-големите испански умове не бяха чужди на този климат на омраза и отхвърляне на иноверието. Нека имаме предвид, че дори великият Лопе е писал:

*От Адриан^[2] прокуденото племе
при нас дойде, та да ни бъде бreme.
Щети и зло със своето упорство
на християнските крале нанесе.
Размирици, омраза, непокорство*

империята ни от тях понесе.

Или другият титан на комедията, дон Педро Калдерон де ла Барка, който щеше да накара по-късно единия от своите герои да каже:

*Проклетата сган — заслужено умряха
на кладата от тях мнозина.
Наслада бе да видиш как горяха,
да казваш, докато жарава ринеш:
„Тъй гинат еретическите псета!
Светата вяра вий не позорете!“*

Без да пропускаме самия дон Франсиско де Кеведо — същият, който в тези малки часове несъмнено беше затворник или беглец, задето защити честта си, помагайки на приятел с еврейска кръв, макар да бе хулил людетe от Мойсеевото коляно в немалко стихове, че и проза. Това бяха парадоксите на онова смайващо, позорно и противоречиво време. Работата е там, че след протестантите и маврите бяха изгорени или изселени, скорошното присъединяване на кралство Португалия, по времето на нашия добър и велик Фелипе II беше довело тук безброй евреи, изповядващи прикрито или явно религията си — така че по тях можеше свободно да се хвърля кал, а Инквизицията ги наобикаляше като чакал, дебнещ плячка. Това беше, прочее, още една причина за противопоставянето на фаворита Дон Гаспар Гусман де Оливарес и Върховния съвет на Инквизицията. Защото, в своя опит да запази непокътнато безмерното австрийско наследство, освен да изстискава и без това празните кесии на простолюдието и здраво завързаните кесии на благородниците, за да воюва във Фландрия и да държи натясно гордите арагонци и каталунци, а това не бе шега работа, дон Гаспар де Гусман реши, че монархията прекалено дълго е била заложник на генуезките банкери и се домогваше да ги смени с португалските; чистотата на тяхната кръв можеше и да е съмнителна, ала парите им бяха истински, християнски, звънтящи и в брой. Това обърна кралския любимец срещу държавния съвет, срещу Инквизицията и срещу самия апостолически нунций,

докато нашият господар, кралят, благодушен и пребогоугоден, не особено принципен по въпросите на съвестта и по още много други, се показваше нерешителен; той явно предпочиташе да изгори душицата на поданиците си, оскубвайки ни до последното мараведи, отколкото да опетни вярата. Кое то, инак речено, бе все едно да ни нахрани с нафора вместо с хляб, да извади очи наместо да изпише вежди или както там още се казва. На всичкото отгоре по-късно, когато столетието преваляше и графът-херцог изпадна в немилост, Светата Инквизиция подири сметка за оказваните му преди услуги, подемайки едно от най-свирепите гонения на покръстени евреи, познато в Испания. Това опропасти в крайна сметка проекта на Оливарес, тъй че мнозина видни испанско-португалски банкери и предприемачи отнесоха в други страни, като Холандия например, богатствата и търговията си, от които се облагодетелстваха неприятелите на нашата корона; и накрая това ни съсипа окончателно. Казвам „накрая“ защото аристократите и свещениците у дома, еретиците навън и навсякъде, където ги е пръкнала кучката, ни довършиха, ограбвайки ни до шушка. Злото никога не идва само, но ние, испанците не се нуждаем от никого, за да се погубим, защото винаги сме владеели твърде добре тънкия майсторлък да си направим сами тази услуга.

Та ето ме значи мен, още голобрад юноша, насред всичките тези козни и сплетни заради които явно бях на път да платя с момчешката си глава. Въздъгнах съкрушено. После погледнах към отеча, който ме разпитваше — това все още бе младият доминиканец. Писарят изчакваше с перо във въздуха и ме гледаше тъй, както се гледа човек, имащ всички изгледи да се превърне в подпалка за огън.

— Не познавам никакво семейство де ла Крус — отвърнах най-сетне с цялата увереност, на която бях способен. — Така че не мога да знам нищо за тяхната кръв.

Писарят наведе глава, сякаш бе очаквал този отговор, заниза заврънкулки и изпълни мръсната си работа. По-възрастният отец не сваляше очи от мен.

— Знаеш ли — запита по-младият, — че над Елвира де ла Крус тегне обвинение за подстрекаване на другарките си, монахини и послушници, да изпълняват юдейски религиозни обреди?

Преглътнах с пресъхнало гърло. Или по-скоро се опитах да го сторя, защото, Бога ми, в гърлото ми бе заседнала буца. Капанът се затваряше и беше дяволски зловещ. Отрекох отново, все по-уплашен от мисълта къде точно щеше да ме изведе всичко това.

— Знаеш ли, че баща ѝ, братята ѝ и техни съучастници, юдеещи се като нея, са опитали да я освободят, след като беше разкрита от капелана и игуменката на манастира?

Работата открито замириса на печено. Мръвката на скарата бях аз. Пак се опитах да отрека, но този път гласът не пожела да излезе от гърлото ми. И нищо чудно — тъй или иначе, принудих се да се огранича с поклащане на глава. Но обвинителят, или какъвто там се падаше, продължи неумолимо.

— Значи отричаш, че ти и твоите съучастници сте част от този еврейски заговор?

На това място, въпреки страха — впрочем немалък, — леко се докачих.

— Аз съм баск и потомствен християнин — възнегодувах в отговор, — също като баща си, който беше войник и даде живота си за краля.

Инквизиторът махна презрително с ръка, като че ли искаше да каже, че във войните е паднало мало и голямо и това не е кой знае какво. Тогава слабият и мълчалив инквизитор се наведе към младия, пророни няколко думи на ухото му и последният кимна почтително. После другият се обърна към мен и проговори за пръв път. Тонът му беше заплашителен и глух. В резултат младият отец внезапно ми се стори истинско въплъщение на добросърдечие и търпимост.

— Повтори името си — заповяда сухият старец.

— Иниго.

Строгият поглед на доминиканеца, трескавите очи, хлътнали дълбоко в кухините си, ме накараха да заекна при отговора. Той продължи непреклонно:

— Иниго чий?

— Иниго Балбоа.

— А фамилията на майка ти?

— Казва се Амайа Агире, преподобни отче.

Всичко това го бях казал вече и то бе записано; тъй че работата започваше да добива много лош изглед. Монахът ме изгледа с някакво

свирепо задоволство.

— Балбоа — рече той — е португалско фамилно име.

Земята сякаш изчезна изпод краката ми, защото целта на този отровен намек ми бе напълно ясна. Вярно е, че името бе често срещано по граничната ивица с Португалия, откъдето беше тръгнал дядо ми, за да се запише войник под знамената на краля. Неочаквано — вече съм казвал на ваши милости, че бях момче с бистър ум — всичките заплетени ходове около случая ми просветнаха с такава ослепителна яснота, че ако наблизко имаше отворена врата, щях да излетя стремително през нея. Погледнах крадешком чакация до мен уред за мъчения, който Инквизицията никога не използваше за наказание, а единствено за изясняване на истината, което не действаше никак успокояващо. Едничката ми надежда беше, че законите на Светата Инквизиция забраняваха мъченията на люде с особени заслуги към империята, на кралски съветници, и бременни жени, както и на слуги с цел да свидетелстват срещу господарите си, и на малолетни до четиринайсет години, а в това число влизах и аз. Ала вече бях на път да навърша тези злочастни четиринайсет години. И ако тези хора бяха способни да изнамерят евреи сред прадедите ми, щяха да успеят по техен вкус и да ме накарат да порасна с няколкото месеца, необходими за онова занятие, което обичайно принуждаваше всинца да пропеят, макар и не под съпровод на китара.

— Баща ми не беше португалец — запротестирах аз. — Беше войник, по произход от провинция Леон, както и неговият баща, който на връщане от една война останал в Оняте и се оженил там... Войник и потомствен християнин.

— Така казват всички.

Тогава чух вика. Беше отчаян и ужасяващ женски вик, приглушен от разстоянието; но толкова неистов, че успя да прелети по дългите коридори и ходници, и да проникне през затворената врата. Моите инквизитори ме наблюдаваха все така безучастно, сякаш не го бяха чули. А аз се разтресох от ужас, когато слабият отец устреми очи към уреда за мъчения и после отново се втренчи в мен.

— На колко години си?

Викът на жената отекна пак и ми подежда като грозно изплющяване на бич; всички останаха невъзмутими, сякаш никой друг освен мен не го чуваше. В дълбоките си, зловещи кухни, фанатичните

очи на доминиканеца приличаха на две присъди на изгаряне на клада. Аз треперех като в пристъп на треска.

— Тринайсет — смотолевих накрая.

Настъпи тягостно мълчание, нарушавано единствено от скърцането на перото на писаря върху хартията. Надявам се да го е записал добре, помислих си. Тринайсет, ни повече, ни по-малко. Тъкмо тогава монахът се обърна пак към мен. Погледът му гореше още повече: с един нов, неочакван, огън на презрение и омраза.

— А сега — каза той, — ще си поговорим за капитан Алатристе.

---

[1] Самбенито (исп.) — Дреха, в която са обличали осъдените на изгаряне от Инквизицията. — Б.пр. ↑

[2] Римският император Адриан (117–138 сл.Хр.) потушава жестоко въстанието на юдеите и разрушава Йерусалимския храм. Това събитие отбелязва началото на разселването на евреите по света. — Б.р. ↑

VI. ПАСАЖЪТ КРАЙ ЦЪРКВАТА „САН ХИНЕС“

Комарджийницата вреше и кипеше от народ. Хората залагаха и последния си грош, а понякога и душата си. Сред врявата от разговорите, шетнята на редовните посетители, зяпачите и онези, които се надяваха да получат безплатно забавление, Хуан Викуня, бивш сержант от кавалерията, останал инвалид след битката при Нюпорт, прекоси залата, внимавайки някой да не разлее чашата му, пълна с вино „Де Торо“ и се огледа доволен. На половин дузина от масите се търкаляха карти, зарове и пари, минаваха от едни ръце в други, предизвикваха въздишки, хули, ругателства и завистнически погледи. Златните и сребърните монети блестяха на светлината на маслените лампи, висящи от тухления свод, и цареше голямо оживление. Заведението на Викуня се намираше в едно от подземията на „Сан Мигел“, почти долепено до Пласа Майор. Там се играеха всички игри, позволени от нашия господар, краля, а малко по-прикрито и други, не чак дотам приети. Многообразието им се оказваше богато като въображението на играчите, което по онова време не беше никак бедно. Играеше се както на „тресийо“, „пойа“ и „сиентос“ — игри, с които жертвата се обираше по-бавно, — така и „сиете“, „репароло“ и други игри, наречени *де естокада*^[1] заради бързината с която оставяха човек без грош, без слово и без дъх. За това е писал и великият Лопе.

*Ти повод винаги намираш
за свада да извадиш шпага;
Но във игра партньор избираш
тоз, който здравата залага.*

Всъщност само преди няколко месеца беше издаден кралски указ, забраняващ хазартните заведения, защото нашият Фелипе Четвърти беше млад, добронамерен, и вярваше, подкрепян от своя благочестив изповедник, в неща като догмата за непорочното зачатие, в тържеството на католическата кауза в цяла Европа и в моралното възраждане на поданиците си от двете страни на океана. Но това, както и опитите да затвори публичните домове — да не говорим за разпространяването на католическата кауза в Европа, — беше като да сбираш житото зелено. Защото ако нещо разпалваше страстта у испанците под владичеството на австрийската династия, освен театъра, гоненето на бикове по площадите и някои други неща, които ще спомена по-късно, то това беше хазартът. Села с по три хиляди жители изтъркваха по петстотин дузини колоди карти на година. Играеше се както на улицата, където явни мошеници и други, преструващи се на техни клиенти, организираха импровизирани комарджийници, за да обират наивниците, предизвиквайки истинска суматоха, така и в законните и незаконни хазартни заведения, затворите, публичните домове, кръчмите и гвардейските казарми. Големи градове като Мадрид и Севиля гъмжаха от мошеници и лентяи със звънтящи монети в джобовете, готови да се скупчат около тестето карти, или около заровете. Играеха всички — простолюдие и аристократи, почтени господа и шмекери; дори дамите, които нямаха достъп в заведения като онова на Хуан Викуня, бяха горещи поклоннички на комара и тъй начетени по отношение на онъорите и броенето на точките както и всички останали. Като си представим в допълнение и буйния ни, докачлив нрав и колко лесно вадехме оръжие — а и сега сме си такива — нерядко игрите на карти приключваха с ред псувни и ред удари с нож.

Викуня прекоси салона, като не пропусна преди това да огледа крадешком неколцина „професори от уличния факултет“ — така наричаше той долните измамници, експерти в цепенето на колодата и в наддаването, винаги с белязани карти в ръкава, следящи зорко обкръжението си. Спря да поздрави подчертано любезно дон Раул де ла Поса, благородник от Куенка, от много богато семейство, голям развейпрах и хаймана, един от най-добрите му клиенти. Като човек с установени навици, както всяка вечер, и сега дон Раул току-що беше пристигнал от публичния дом на улица „Франкос“, където беше

постоянно присъствие, и нямаше да напусне комарджийницата до зори, когато щеше да се отправи за сутрешната служба в „Сан Хинес“. На неговата маса парите течаха като река, наоколо винаги гъмжеше от редовни играчи и зяпачи, които обрязваха фитилите на свещите, сервираха му чаши вино и дори му носеха нощно гърне, когато работата беше много напечена и не му се щеше да пропуска някое добро раздаване. Всичко това — срещу нищожна отплата: един или два реала, които падаха като бакшиш след всяка критична ситуация. Онази нощ го придружаваха маркиз де Абадес и други приятели. Това успокои Викуня, защото по традиция трима-четирима наперени юначаги причакваха дон Раул на излизане, за да го поразтоварят от печалбата му.

* * *

Диего Алатристе благодари за виното и изпразни чашата на един дъх. Беше по риза и небръснат, седнал на сламеника в една тайна стая, която Викуня държеше до комарджийницата, пригодена за уединение и отмора. Тя беше с решетка, позволяваща да се гледа в салона, без човек да бъде виждан. Ботушите, които не бе събул, шпагата на ниското столче, зареденият пистолет върху одеялото, бискайската кама на възглавницата и зоркият поглед, който капитанът отправяше от време на време през дървената решетка, издаваха, че той е нащрек. Стаичката имаше задна врата, която водеше през един коридор и излизаше под една арка на Пласа Майор. И Викуня забеляза, че капитанът беше разположил принадлежностите си тъй, че да ги сбере лесно при светкавично оттегляне към тази врата, ако се наложеше. През последните четиридесет и осем часа Диего Алатристе не се беше отпуснал, освен колкото да дремне за кратко; и дори при това положение, вечерта, когато Викуня влезе предпазливо да види дали приятелят му не се нуждае от нещо, се натъкна на дулото на пистолета, насочен заплашително право към челото му.

Алатристе не прибърза да задава въпроси. Върна празната чаша на Викуня и зачака, гледайки го със светлите си, немигащи очи със силно разширени зеници на оскъдната светлина на маслената лампа, горяща на масата.

— Чака те след половин час — рече бившият сержант. — В пасажа до „Сан Хинес“.

— Той как е?

— Добре. Вчерашния и днешния ден прекара в дома на приятеля си херцог де Мединасели, без някой да го обезпокоява. Не са разтръбявали името му, властите не са по петите му, нито Инквизицията, нито който и да било друг. Премеждието, каквото и да е било, не е станало публично достояние.

Капитанът кимна бавно, умислено. Това затишие не изглеждаше необичайно, а дори логично. Инквизицията никога не биеше камбаната предварително, не и преди работата да ѝ е в кърпа вързана. А нещата бяха свършени само наполовина. Липсата на новини също можеше да е част от клопката.

— Какво се говори на „Сан Фелипе“?

— Слухове — Викуня сви рамене. — Че имало размяна на удари при портата на „Енкарнасион“, че имало един мъртвец... Приписва се по-скоро на обожатели на някой от монахините, отколкото на друго.

— Били ли са у дома?

— Не. Но Мартин Салданя надушва нещо, защото дойде в кръчмата. Според думите на ла Лебрихана не казал нищо, но дал да се разбере много. Агентите на корехидора не са замесени в това, намекнал той, но разни хора се навъртали наоколо и дебнели. Не обяснил кои, но се подразбрало, че намеквал за хората на Инквизицията. Посланието е просто: той не участва в този танц, какъвто и да е той, а пък ти трябва да си опичаш акъла. Очевидно случаят е деликатен и го водят с голямо старание, без да позволят на когото и да било да им се намесва...

— Какво става с Иниго?

Алатристе го гледаше безучастно, безизразно. Ветеранът от Нюпорт замлъкна притеснен. Въртеше чашата в единствената си ръка.

— Нищо — отвърна накрая с нисък глас. — Като че ли е потънал в земята.

Алатристе остана известно време безмълвен. Сетне погледна широката дъска на пода между ботушите си и стана.

— Говори ли с преподобния Перес?

— Прави каквото може, но не е лесно — Викуня забеляза, че капитанът надяваше коравия къс елек от биволска кожа. — Знаеш, че

йезуитите и Светата Инквизиция нямат навика да си изливат душата наляво и надясно, и ако момчето е попаднало при тях, дълго време може да не се разбере нищо. Щом узнае нещо, ще те извести. Предлага ти още да отидеш в църквата на техния орден, в случай, че искаш да потърсиш убежище на свято място... Казва, че доминиканците не могат да те изкарат оттам, дори да се закълнат, че си убил папския нунций — погледна през дървената решетка към игралния салон и после устреми очи към капитана — ... И между впрочем, Диего, в каквото и да си се забъркал, надявам се *наистина* да не си убил нунция.

Алатристе подири шпагата и я пъкна в ножницата. Запаса я на кръста и после затъкна в колана пистолета, след като изтегли петлето, за да се увери, че е зареден.

— Някой път ще ти разкажа — каза той.

Канеше се да тръгва, както бе дошъл, без обяснения и без благодарности. В света, споделян от него и от бившия кавалерийски сержант, тези подробности се подразбираха и произтичаха от естеството на занаята. Викуня се изсмя грубо, по войнишки:

— Мамка му, Диего. Приятел съм ти, но никак не съм любопитен. Освен това, не бих искал да се спомина от въжената болест... Тъй че по-добре никога не ми разказвай това, което се е случило.

Нощта отдавна бе настъпила, когато той се появи, прикрит с плащ и шапка, под високата тъмна колонада на Пласа Майор и повървя малко до улица „Нуева“. Никой от малцината минавачи не го загледа, освен една уличница, която, разминавайки се с него под арките, му предложи, без особен ентузиазъм, да го разтовари от тежестта на дванайсет мараведи. Той премина площада при Пуерта де Гуадалахара, където няколко пазачи дремеха пред затворените врати на магазинчетата за сребро, а после, за да избегне стражите, които имаха навика да се разполагат наоколо, се спусна по улица „Илерас“ до „Аренал“ и отново се заизкачва към пасажа до „Сан Хинес“, където по това време хората, потърсили убежище под покрива на църквата, излизаха за глътка свеж въздух.

Както е известно на ваши милости, през онази епоха църквите бяха места за убежище, до които обикновеното правосъдие нямаше достъп. Затова всеки, който крадеше, раняваше или убиваше, можеше да се приюти на свято място, в църква или манастир, и там духовниците, ревностно пазещи привилегиите си, го защитаваха със зъби и нокти от кралската власт. Такова търсене имаше на неприкосновено или свято убежище, че някои по-известни църкви бяха претъпкани от клиентела, радваща се на сигурността на намерения пристан. В това гъмжило имаше какви ли не хора, бесилките не биха стигнали, за да ги обслужат. По професионални причини на самия Диего Алатристе понякога му се бе налагало да се подслонява в църква. Разправяше се, че и дон Франсиско де Кеведо на млади години също е изпадал в подобни затруднения, ако не и в по-лоши, както например в случая, когато посегнал на херцог де Осуна във Венеция, откъдето се наложило да бяга, преоблечен като просяк. Всъщност такива места като Двора на портокаловите дръвчета в катедралата на Севиля например, или повече от дузината места в Мадрид, сред които и „Сан Хинес“, притежаваха съмнителната привилегия да подслоняват цвета на побойниците, отрепките, наемните убийци, обирджиите и останалата мошеническа сган. Цялото това почтено братство, което в крайна сметка трябваше да яде, да пие, да задоволява нуждите си и да се разплаща по личните си сделки, използваше нощта, за да излезе и да се поразходи, да извърши нови безчинства, да уреди сметки или каквото друго имаше да прави. Там те посрещаха и приятелите си, дори държанките и съучастниците си, благодарение на което околностите на споменатите църкви, включително и вътрешните им помещения, се превръщаха нощем в кръчма за най-долна пасмина и дори на публичен дом. Там се разказваха подвизи, истински или измислени, раздаваха се смъртни присъди, и се изпълняваха в схватки с ножове. Накратко, там туптеше, колоритен и неукротим, пулсът на онази мерзка, опасна и дръзка Испания; Испания на шмекерите, мошениците и всякакви подобни личности, оцеляващи по чудо, която никога не бе увековечена в живописни платна по стените на дворците, но остана запечатана в безсмъртни страници. Някои от тях — далеч не най-лошите, впрочем, — написа самият дон Франсиско:

*Селяни от труд пребити
да оскубем по умеем,
а обесници укрити
да накажем все не смеем.*

Или една друга, толкова прочута:

*На бандитите подслона,
щом съм майстор на камата,
ще ме пази от закона
и ще отърва главата...*

Покритият пасаж до „Сан Хинес“ беше едно от любимите места на укриващите се. Там те излизаха нощем да се разхладят и превръщаха пасажа в пренаселено място за срещи, където не липсваха набързо стъкмени кръчми, където можеха да похапнат достопочтените гости, които се стопяваха магически, колчем се покажеха полицаите. Когато Диего Алатристе пристигна, на тясната уличка имаше около трийсетина души: побойници, тарикати, няколко уличници, които си оправяха сметките със сутенъорите си, групички от надути смелчаци и друга измет, които разговаряха скупчени тук-там или надигаха мехове и дамаджани с лошо вино. Светлината беше оскъдна — само един малък уличен фенер висеше на ъгъла на пасажа, под арката, — почти всичко тънеше в мрак и повече от половината присъстващи бяха със закрити лица. Тъй че атмосферата, макар оживена от разговорите, си оставаше крайно тягостна, но твърде подходяща за такава среща, на която отиваше капитана. Там на всеки многознайник, зяпач или съгледвач, ако не беше със свои хора и въоръжен до зъби, можеха завчас да му прережат гърлото.

Той позна дон Франсиско де Кеведо въпреки покритото лице. Поетът стоеше до фенера, и се упъти към него крадешком. Двамата се отделиха настрани, вдигнали плащове до очите си, нахлупили шапки до веждите. Изглеждаха досущ като половината от хората в пасажа.

— Приятелите ми са поразпитали тук-там — сподели поетът след първата размяна на впечатления. — Изглежда е вярно, че дон Висенте и синовете му са следени от Инквизицията. Намирисва ми, че някой се е възползвал от начинанието, за да удари с един куршум няколко заека; включително и вас, капитане.

Шепнешком, избягвайки внимателно хората, сновящи наоколо, дон Франсиско осведоми Алатристе за всичко, което беше успял да узнае. Светата Инквизиция, коварна и търпелива, напълно в течение, благодарение на шпионите си, за решението на семейство де ла Крус, ги оставила да действат, като ги дебнела, за да ги хване на местопрестъплението. Желанието им не било да защитят отец Короадо, а тъкмо обратното; тъй като последният се радвал на покровителството на граф де Оливарес, с когото Инквизицията водела глуха война, очаквали, че скандалът ще подбие авторитета както на манастира, така и на покровителя му. Мимоходом щели да турят ръка на едно семейство покръстени евреи, като ги обвинят в юдейски практики; а една клادا винаги е добре дошла за престижа на Инквизицията. Проблемът бил, че не могли да хванат жив никого: дон Висенте де ла Крус и малкият му син, Луис, бяха продали скъпо кожата си, загивайки при засадата. А големият син, дон Херонимо, макар и зле ранен, успял да избяга и да се укрие някъде.

— А ние? — попита Алатристе.

Очилата на поета проблеснаха, когато поклати глава.

— Не се споменават никакви имена. Беше толкова тъмно, че никой не ни е разпознал. А които ни доближиха, вече не са в състояние да говорят.

— Все пак знаят, че сме замесени.

— Може би — дон Франсиско направи двусмислен жест. — Но нямат приемливи доказателства. Що се отнася до мен, сега, когато отново започвам да се радвам на благосклонността на фаворита и на краля, ако не ме сгащят на място, трудно ще ми припишат каквато и да било — той замълча, притеснен. — ... Колкото до ваша милост, не зная какво да мисля. Навярно чакат да открият нещо, което да ви уличава. Или пък ви издирват тайно.

Край тях минаха двама юначаги и една уличница, които се караха грубиянски. Дон Франсиско и капитанът им направиха път, прилепайки се за стената.

— Какво става с Елвира де ла Крус?

От устните на поета се отрони унила въздишка.

— Арестувана е. Горката девойка ще отнесе най-лошото. Намира се в тайните тъмници на Толедо и много се опасявам, че ще замирише на пърлено.

— А Иниго?

Настъпи дълго мълчание. Гласът на Алатристе бе прозвучал безизразно, равно; беше ме оставил за накрая. Дон Франсиско се озърна към хората, които си приказваха, крачейки из сенките на пасажа. После се обърна към приятеля си.

— И той е в Толедо — замлъкна пак, и след миг поклати глава в израз на безпомощност. — Хванали са го близо до манастира.

Алатристе не проговори. Остана така дълго, загледан в движението на сенките наоколо. Откъм ъгъла звъннаха струни на китара.

— Той е още дете — рече накрая. — Трябва да го измъкнем оттам.

— Невъзможно е. По-добре се пазете да не отидете да му правите компания... Предполагам, че разчитат на неговите показания, за да обвинят и вас.

— Не ще дръзнат да го убият.

Изпод плаща на дон Франсиско се разнесе сух, безрадостен смях.

— Инквизицията дръзва всичко, капитане.

— Значи трябва да направим нещо.

Алатристе говореше хладнокръвно, неотстъпчиво, вперил поглед към края на пасажа, където китарата продължаваше да звучи. Дон Франсиско гледаше в същата посока.

— Несъмнено — съгласи се поетът. — Но не зная какво.

— Имате приятели в Двора.

— Свързал съм се с всички. Не съм забравил, че аз ви въвлякох в това.

Капитанът направи лек жест, махайки с ръка, за да отхвърли всякаква вина от дон Франсиско. Едно беше да очаква от него, като приятел, всичко що е по силите му, и друго — да го упреква в каквото и да било. На Алатристе му бе платено за положените усилия и аз бях най-вече негова отговорност. След това той остана известно време тъй, неподвижен и безмълвен. Накрая поетът го погледна с тревога.

— Да не ви хрумва да се предавате — прошепна той. — Това няма да помогне на никого, най-малко на ваша милост.

Алатристе продължи да мълчи. Трима-четирима вагабонти от укриващите се бяха спрели до тях и си бърбеха, като непрестанно повтаряха „ваша милост“, „уважаеми приятелю“ и си даваха „дума на благородник“, какъвто не беше нито един от тях. Имената с които се обръщаха един към друг не падаха по-долу: Еспантадиаблос^[2], Маниферро^[3]. След известно време капитанът проговори пак:

— Преди малко — отбеляза той с тих глас — казахте, че Инквизицията е искала да убие с един куршум няколко заека... Какво още имахте предвид?

Дон Франсиско отговори със същия тон:

— Ваша милост. Вие сте били едва четвъртото зайче, но са успели само наполовина... Целият план е бил скроен, както изглежда, от двама ваши познайници: Луис де Алкесар и брат Емилио Боканегра.

— По дяволите!

Поетът замълча в напрегнато очакване, смятайки, че капитанът ще добави още нещо към ругатнята; но последният не отвори уста. Продължаваше да стои неподвижно, обърнат към уличката, а периферията на шапката криеше лицето му в мрак.

— Както се вижда — продължи дон Франсиско — не ви прощават онази история с Уелския принц и Бъкингам... А сега случаят им поднася всичко като на тепсия: отец Короадо, манастирът на фаворита, семейството на покръстените евреи и ваша милост — прелестен дар за едно религиозно представление с клада.

Прекъсна го единият от хубостниците, който, дръпвайки се назад, за да надигне меха с вино, се бутна в дон Франсиско. Негодникът се извърна, дрънчейки с железата по колана си и заяви доста грубо.

— Кълна се в името си, че ми пречите, друже!

Поетът го изгледа ехидно и мина малко назад, като рецитираше тихичко и подигравателно:

*За французите Бернар^[4] сте,
рицар смел, навред прочут,
шпагата ви лек раздава,*

а ликът ви всява смут...

Юначагата го чу, наежи се и понечи да привлече вниманието, придавайки си важност.

— Мамка му, кълна се — рече той, — че не съм никакъв Бернар и никакъв Лечител. Антон Новильо де ла Гамеля^[5] е името ми и се гордея с него!... И честна дума на благородник, няма да ми мигне окото да резна издъно ушите на всеки, който се осмели да ми се перчи.

Той произнесе тази реч доста наперено, като че ли всеки момент щеше да извади оръжието, но не се осмели да посегне към шпагата, защото не знаеше с кого си имаше работа. Тогава дойдоха другарите му, всички обзети от желание за крамола, изстъпиха се с широко отворени нозе, дрънчейки с много желязо, и взеха да сучат мустаци. Бяха от онези, които в стремеж да се самоизтъкнат изповядват и грехове, що не са сторили. Накратко казано, не биха се поколебали нито миг да намушкат някой безрък, но дон Франсиско не беше такъв. Алатристе видя, че поетът освобождаваше отзад камата и шпагата и без да открива съвсем лице, защитаваше корема си със заметнатия плащ. Капитанът понечи да стори същото, защото мястото сякаш зовеше за танц със саби, когато единият от побратимите на самохвалкото — едър юначага, издокаран с барета, с препасан през гърдите презрамник, цяла педя широк и с огромна шпага, окачена на него, — рече:

— Двеста рани ще побием на тия господа в търбусите, братлета. Тук всеки, дете не си тежи на мястото, си отива без време.

Дупките и белезите по лицето му бяха повече от бемолите и диезите по нотен лист, акцентът на негодника издаваше, че е от Кордова — злонравието на нехранимайковците от Кордова бе станало пословично, също като леконравието на валенсианките. Той се канеше да освободи шпагата, но не доведе движението докрай, изчакваше към него да се присъедини още някой от юначагите наоколо, очевидно четирима срещу двамина му се струваше все още неравностойно противопоставяне.

Тогава за всеобща изненада Диего Алатристе избухна в смях.

— Хайде, Кагафуего^[6] — рече той насмешливо. — Поцадете, ваша милост, животеца на този господин и на мен, и не ни затривайте

мърцина, по-полека. Заради старите времена.

Сащисан, напереният самохвалко се взря в него като попарен, мъчейки се да го познае, въпреки тъмнината и плаща. Накрая се почеса под шапката, която носеше нахлупена над гъстите си вежди, така че те се сливаха с периферията.

— Света Богородице — смотолеви накрая. — Та това е капитан Алатристе.

— Същият — потвърди капитанът. — За последен път се срещнахме в дранголника.

Това за последния път беше съвсем вярно. Колкото до първия път, тогава бяха прибрали капитана заради дългове в кралския затвор, и той с едното си влизане опря бръснача в гръкляна на въпросния Кагафуего, по име Бартоло, който минаваше за най-големия побойник сред обитателите на затвора. Това затвърди славата на Диего Алатристе като куражлия и му спечели уважението и на кордованеца, а и на останалите затворници. Уважение, което прерасна във вяност, когато той започна да споделя със съкилийниците си гозбите и бутилките вино, изпращани от Каридад ла Лебрихана и приятелите му, за да облекчават престоя му в затвора. Дори когато излезе на свобода, той продължи да ги подпомага от време на време.

— Доколкото знам, щяхте да се трудите на греблата, сеньор Кагафуего. Ако си спомням добре, това бе най-доброто, за което можеше да мечтае ваша милост.

Побратимите на смелчагата бяха променили поведението си — включително така наречения Антон Новильо де ла Гамеля, — и сега наблюдаваха събитията с професионално любопитство и известен респект, като че ли почтителността, засвидетелствана от техния другар на този загърнат в мантия мъж, беше по-голяма препоръка от папско писмо. От своя страна, Кагафуего изглеждаше радостен, че Алатристе е в течение на славния му път.

— Ами точно така, господин капитан — отвърна той и тонът му беше доста по-различен от оня, с който обеща преди малко двеста рани. — Щях да съм гребец на първа пейка, да изпълнявам песента на веригите и да налягам греблата на кралските галери, ако не беше онази свята жена, Бласа Писора. Тя заживя с един писар и двамата с общи усилия умилюстивиха съдията.

— А какво правите тук? Крием ли се или сме на гости?

— Крием се и още как, мамка му — оплака се смирено надутият мерзавец. — Преди три дни аз и тия другари взехме по каталонски^[7] душицата на един полицай и се приютихме в църквата, докато се поразмине. Или докато моята хубавица не сбере някой и друг дукат — нали знаете, ваша милост, че няма друго правосъдие, освен туй, що се купува с пари.

— Радвам се да ви видя.

В полумрака Бартоло Кагафуего разтвори огромна, тъмна паст в нещо подобно на дружеска усмивка.

— Аз също, щом ви срещам в тъй добро здраве. Давам честната си дума, че можете да разчитате на мен тук, в „Сан Хинес“, на цялото ми мъжество и на туй острие — потупа шпагата, която издрънча шумно, удряйки се в кинжала и камите. — На ваше разположение сме, аз и моите другари, ако се наложи да спретнете номер на някого в малките часове — той погледна помирително към Кеведо и отново се обърна към капитана, докосвайки баретата с два пръста. — Извинявам се на ваша милост за недоразумението.

Две жени от занаята профучаха, прибирайки полите си, разлетели се при тичането. Китарата на ъгъла бе замлъкнала. Едно общо, тревожно движение разлюля насъбралата се в пасажа сган. Всички се обърнаха да погледнат.

— Стражи!... Стражи! — провикна се някой.

От ъгъла се дочу шумът, съпровождащ появата на тайни агенти и полицаи. Чуха се гласове „предайте се с добро“, „предайте се, ви казвам“ и сетне добре известните възгласи — „В името на закона и на Негово величество!“. Малкият фенер изгасна внезапно, докато енориашите се разпръсваха светкавично: укриващите се хлътнаха в църквата, останалите офейкаха през пасажа и нагоре по улица „Майор“. За по-малко време, отколкото е необходимо да видиш някому сметката, там не остана жива душа.

На връщане към избата на „Сан Мигел“, правейки голям кръг около Пласа Майор, Диего Алатристе се спря пред кръчмата „Дел Турко“. Неподвижен, изправил се от другата страна на улицата, прикрит от тъмнината, той остана известно време загледан в спуснатите кепенци и осветения прозорец на горния етаж, където

живееше Каридад ла Лебрихана. Тя не спеше или просто беше оставила светлината като сигнал за него. Тук съм и те чакам, така сякаш гласеше посланието. Ала капитанът не пресече улицата. Задоволи се да остане на мястото си, безмълвен, скрил лице с плаща и добре нахлупената шапка, опитвайки се да се слее със сенките на входовете. Зад него се виждаха улица „Толедо“ и ъгълът на улица „Аркабуз“, но нямаше как да се установи дали там не чакаше шпионин, притулен в някой ходник. Единственото, което можеше да види, беше пустата улица и онзи осветен прозорец, където сякаш се мярна нечий силует. Навярно ла Лебрихана беше будна и го очакваше. Представи си я как се движи из стаята, с разхлабени връзки на нощницата върху голите мургави рамене и бе обзет от копнеж по топлото ухание на онова тяло, което, въпреки многото битки, водени в миналото, битки за договаряне на сумата за нощта, въпреки целувките и чуждите ръце, продължаваше да е красиво, стегнато и горещо, уютно като съня или като забравата.

Опълчи се на обзелото го желание да прекоси улицата и да се подслони до онова гостоприемно тяло, което никога не му отказваше нищо; инстинктът за самосъхранение надделя. Докосна с ръка дръжката на бискайската кама, на левия хълбок до шпагата — така се уравниваше тежестта на пистолета, скрит под плаща — и пак започна да се озърта недоверчиво, дебнейки за вражеска сянка. В един дълъг миг си пожела да срещне врага. Откакто бе научил, че аз съм в ръцете на Инквизицията, и откакто знаеше кои точно бяха заложили капана, изгаряше от непоколебима и свирепа ярост, граничеща с отчаянието, та изпитваше нужда да я изкара на някого. Участта на дон Висенте де ла Крус и синовете му, включително и на затворената послушница, не го засягаха особено. По правилата на опасната игра, в която често рискуваше собствената си кожа, това беше част от сделката. Както във всяко сражение, и в това имаше загуби, житейските премеждия водеха до подобни последици. И той ги приемаше от самото начало с обичайната си невъзмутимост; нагласа, която макар понякога да напомняше на безразличие, бе всъщност стоическото примирение на стар войник.

Но с мен нещата стояха различно. Аз бях повод — ако ми позволят ваши милости да се изразя така, — за това, което при Диего Алатристе-и-Тенорио, ветеран от легионите във Фландрия, в онази

опасна и сурова Испания, можеше да се покрива с думата *угриzenie*. Не му беше тъй лесно да сложи и мен в списъка на загубите от едно недотам успешно начинание. Аз бях негова отговорност, независимо дали това му харесваше или не. Тъй като човек не може да избира нито приятелите, нито жените си, животът, покойният ми баща, случайностите на Съдбата ме бяха изправили на пътя му и нямаше смисъл да си затваря очите пред неприятния, но неоспорим факт, че аз го правех по-уязвим. В живота, който се падна да изживее Диего Алатристе, той си беше нехранимайко, не по-лош от който и да било друг, но беше един от онези нехранимайковци, които спазват някои правила. Затова сега стоеше безмълвен и неподвижен, което си беше начин да изразиш отчаянието си, не различен от всеки друг. Затова оглеждаше тъмните ъгли по улицата с надеждата да открие някой таен агент, шпионин, какъвто и да било враг, за да уталожим онова терзание, което свиваше стомаха му и го караше да стиска зъби, докато челюстите го заболят. Доця му се да открие някого и да се плъзне към него в тъмнината, крадешком, за да го притисне до стената, да удави гласа му с плаща, и без да произнася нито думичка, да забие камата докрай в гърлото му, докато оня спре да мърда и се превърне в плячка за сатаната. Защото, ако трябваше да се съблюдават правила, то неговите бяха такива.

---

[1] Естокада (исп.) — Като удар с шпага. — Б.пр. ↑

[2] Еспантадиаблос (исп.) — Изплаши дявол. — Б.пр. ↑

[3] Маниферро (исп.) — Желязна ръка. — Б.пр. ↑

[4] Според една испанска версия на легендата за рицаря Ролан испанският герой Бернардо дел Карпийо води баските, които искат да си отмъстят за нашествието на франките в Испания и убива Ролан в прохода Ронсевал. — Б.р. ↑

[5] Новильо де ла Гамеля (исп.) — Юнецът на ярема. — Б.пр. ↑

[6] Кагафуего (исп.) — Сере огън. — Б.пр. ↑

[7] По каталонски или каталонско правосъдие — лично отмъщение на някой, който ти е навредил. — Б.пр. ↑

VII. ХОРА, КОИТО ЧЕТАТ САМО ЕДНА КНИГА

Господ никого не изоставя — ни лешоядите, ни шарлатаните, ни дори съдебните писари. Тъй че и мен не пожела да забрави напълно. Защото истината е, че не ме измъчваха много. Светата Инквизиция също имаше своите правила и въпреки жестокостта и фанатизма си, някои от тях спазваше непрекословно. Изядох доста плесници и камшици, вярно е. Изстрадах не малко лишения и тормоз. Ала щом установиха, че не бях навършил четиринайсет години, те ме държаха далеч от зловещата дървена машинария, валяците и въжетата, които при всеки разпит виждах в дъното на залата. Дори ударите с пръчка, които ми нанесоха, бяха ограничени по брой, сила и продължителност. Други, несъмнено, не са имали същия късмет. Не можех да забравя уреда за мъчение — слагаха изтезавания легнал върху му, разтягаха крайниците му с безкрайни навивания на въжето, докато ги изкълчат; и не знам дали със или без негово съдействие, но чувах често и след това женския вик, който бях чул при пристигането ми. Този вик замлъкна внезапно и завинаги в деня, когато пак се озовах в стаята за разпити и видях, най-сетне, клетата Елвира де ла Крус.

Беше пълничка и ниска и нямаше нищо общо с образа, породен от разпаленото ми въображение. Тъй или иначе, и най-съвършената красота не би оцеляла при безмилостно остриганата коса, зачервените очи със сенки от безсъние и страдание под тях, белезите от стягане с въже по китките и глезените, които се подаваха изпод мръсното ѝ расо. Беше седнала — скоро разбрах, че не бе в състояние да се държи на краката си — и очите ѝ гледаха с най-празния поглед, който някога съм виждал: пълно отсъствие, плод на цялата болка, умора и горчивина на човек, опознал до дъно най-черната бездна, която можем да си представим. Трябва да беше на осемнадесет или деветнадесет години, ала приличаше на немощна старица. Всеки път, когато се раздвижеше леко на стола, тя го правеше бавно и болезнено, сякаш болест или

преждевременна старост бяха изкривили всяка от костите и ставите ѝ. Кажи-речи така бе и в действителност.

Колкото до мен, макар да не е редно за благородния човек да се самоизтъква, мога да кажа, че не изтръгнаха от мен и думичка от това, което желяеха, дори когато единият от палачите, рижият, се зае да измерва обстойно гърбината ми с камшик от бичи жили. Но въпреки че целият бях в синини и трябваше да спя по корем — ако това мъчително лутане в просъница между действителността и въображаемите призраци можеше да се нарече спане, — никой не смогна да изтръгне от устните ми, сухи и напукани, покрити със засъхнали корички кръв — сега вече моята собствена, нищо друго, освен болезнени стенания и негодуващи възражения на невинен човек. „През онази нощ минавах сам оттам на път за вкъщи. Господарят ми капитан Алатристе няма нищо общо с това. Никога не съм чувал да се говори за семейство де ла Крус. Аз съм потомствен християнин и баща ми загина, сражавайки се за краля във Фландрия...“ И пак, отново: „През онази нощ аз минавах сам оттам на път за вкъщи...“

Нямаше жалост у тях, нямаше дори наченки на човештина, които понякога човек долавя и у най-безпощадните. Монаси, съдия, писар и палач се държаха с такова бездушие и с такова хладно безразличие, че именно това вдъхваше най-голям ужас, дори повече от страданието, което бяха способни да причинят — ледената непоколебимост на тези, които се имаха за защитници и на Божиите, и на човешките закони, и нито за миг не се усъмняваха в правотата на вършеното от тях. По-късно, с годините научих, че макар всички да сме способни както на добро, така и на зло, най-лошите винаги са онези, които, причинявайки злините, се прикриват зад властта на други, зад подчинението или зад претекста, че изпълняват заповеди. И ако тези, които твърдят, че действат в името на даден властник, йерархия или родина, са достатъчно ужасяващи, много по-лоши са другите, които се смятат за оправдани от този или онзи бог. Ако трябва да се избира с кого да влизаш в пререкание, защото понякога се налага да имаш вземане-даване със злодеи, веднага бих предпочел онези, които не се осланяха на нищо друго, освен на собствената си отговорност и не се криеха зад чужд гръб. Защото в тайните затвори на Толедо научих, почти с цената на живота си, че няма по-презряно, нито по-опасно нещо от злодея, който всяка нощ си ляга с чиста съвест. Това е много страшно, особено

когато върви ведно с невежеството, суеверието, глупостта или властта, които често се срещат накуп. Още по-зле става, когато действията се представят като тълкувание на едно само Божие слово, независимо дали то е Талмудът, Библията, Коранът или кое да е друго писание, съществуващо или предстоящо да се напише. Не съм привърженик на даването на съвети — на чужд гръб и сто тояги са малко, — ала ето ви един безплатно: нека ваши милости нямат вяра на човек, който чете само една книга.

* * *

Не зная колко книги бяха прочели тези хора, но ако говорим за съвестта им, сигурен съм, че спяха като къпани — дано никога повече да не могат да го правят в пъкъла, и дано горят там цяла вечност. На този етап от моята голгота вече бях познал този, който явно беше най-важен сред тях — мрачния, кокалест монах с трескавия поглед. Беше брат Емилио Боканегра, председател на Съвета на Шестимата Съдии, най-страховития трибунал на Светата Инквизиция. Също така, според сведенията, достигнали до капитан Алатристе и приятелите му, той беше и един от най-ожесточените врагове на господаря ми. Той командваше по време на разпитите; другите монаси и мълчаливият съдия с черната тога вече се задоволяваха да служат за свидетели, докато секретарят записваше въпросите на доминиканеца и моите лаконични отговори.

Ала този път беше различно. Защото когато се появих, въпросите бяха отправени не към мен, а към клетата Елвира де ла Крус. Предугадих, че работата вземаше тревожен обрат, когато видях брат Емилио да ме посочва с пръст.

— Познавате ли този младеж?

Предчувствията ми прераснаха в паника — още не бях минал всички предели като момичето пред мен, — когато послушницата кимна утвърдително с остриганата си като на добитък глава, без дори да ме погледне. Крайно обезпокоен видях, че писарят чакаше, с перо във въздуха, дебнеш Елвира де ла Крус и инквизитора.

— Отговорете с думи — заповяда брат Емилио.

Нещастницата отрони едва чуто едно вяло „да“. Писарят топна перото в мастилницата и започна да пише. Този път бях сигурен, че чувствам как земята се разтваря под краката ми.

— Виждали ли сте го да изпълнява обреди на юдейската вяра?

Второто „да“ на Елвира де ла Крус ме накара да подскоча с вик на негодувание, прекъснат от здравата плесница на рижия агент, който напоследък се беше заел с всичко, свързано с моята персона — може би се страхуваше, че едрият ще ме осакати с един удар. Без да обръща внимание на протеста ми, брат Емилио все така ме сочеше с пръст, без да сваля очи от девойката.

— Ще повторите ли пред този съд, че именуващият се Иниго Балбоа е демонстрирал с думи и дела принадлежността си към юдейската вяра и че също така е участвал заедно с баща ви, братята ви и други заговорници в конспирация за похищението ви от манастира?

Третото „да“ беше свръх моите сили. Тъй че, изтръгвайки се от ръцете на рижия агент, закрещях, че тази окаяница лъже безогледно и че никога нищо общо не съм имал с юдейската вяра. Тогава, за мое учудване, вместо да се направи, че не чува както преди, брат Емилио се обърна и ме погледна с усмивка. Това беше усмивка на тържествуваща омраза, толкова страшна и коварна, че ме закова на място, ням, неподвижен, без дъх. И тогава, сякаш всичко това го забавляваше, доминиканецът отиде до масата, зад която седяха другите, взе верижката с медальона, който ми бе подарила Анхелика де Алкесар при извора „Асеро“, показа го на мен, сетне на членовете на трибунала и накрая на послушницата.

— А виждали ли сте преди този магически печат, свързан с ужасяващото суеверие на еврейската кабала, който беше иззет от гореспоменатия Иниго Балбоа в момента на задържането му от сановниците на Светата Инквизиция и което доказва участието му в това юдейско съзаклятие?

Елвира де ла Крус не ме беше погледнала нито веднъж. И сега не погледна медальона на Анхелика, който брат Емилио държеше пред лицето ѝ, а се задоволи да отвърне „да“ както преди, с очи, забити в земята, тъй съкрушена и разбита, че дори не изглеждаше засрамена. По-скоро уморена, безразлична, като да желаете да се свърши най-сетне с всичко това и да се строполи в някой ъгъл, да се унесе в сън, от който сякаш я бяха лишавали половин живот.

Що се отнася до мен, аз бях тъй ужасен, че този път дори не можах да надигна глас. Защото уредът за мъчение бе престанал да ме безпокои. Сега непосредствената ми тревога беше да узная дали малолетните под четиринадесет години ги изгарят, или не.

— Потвърдено е. Носи подписа на Алкесар.

Алваро де ла Марка, граф де Гуадалмедина, беше облечен в одежди от фино сукно, обточено със сърма, с меки кожени ботуши и къса пелерина с фино изплетена фландърска дантела. Имаше бяла кожа, изящни ръце, хубава външност и не губеше осанката си на прекрасен благородник — казваха за него, че е най-снажният кавалер в Двора, — дори когато седеше, както в случая, на ниско столче в мизерното стайче зад комарджийницата на Хуан Викуня. От другата страна на решетката се виждаше пълния с хора салон. Графът беше поиграл известно време, без особен успех, понеже умът му не беше в картите, преди да дойде в стаята, без да привлича внимание, преструвайки се, че го зове някаква нужда. Там се беше срещнал с капитан Алатристе и с дон Франсиско де Кеведо, който току-що влизаше с добре загърнато лице през тайния вход откъм Пласа Майор.

— И ваши милости сте в къпа — продължи Гуадалмедина. — Целта на деянието всъщност е била да нанесат безкръвен удар на Оливарес, като лишат от престиж покровителствания от него манастир. И мимоходом да се възползват от начинанието, за да се разплатят с Алатристе... Съчинили са една еврейска конспирация и настояват да има клада.

— Момчето при тях ли е? — попита дон Франсиско.

Строгото му черно облекло, в което единственото цветно петно беше кръстът на ордена Сантяго на гърдите, контрастираше с изисканата елегантност на аристократа. Беше седнал до капитана, праметнал плащ на облегалката на стола, с шпага на кръста и шапка на коленете. Щом чу въпроса му, Алваро де ла Марка се зае да си налива една чаша от мускатовото вино в стомната, която се намираше на табуретката, до една дълга глинена лула и една кутия със ситно нарязан тютюн. Мускатът беше от Малага, а стомната вече беше преполовена, защото Кеведо си беше дръпнал добре от нея, едва-що

престъпил прага на вратата, в мрачно настроение както винаги, ругаейки нощта, улицата и жаждата.

— И то е там — потвърди аристократът. — Заедно с момичето те са всичко, с което разполагат, защото не могат да открият другия оцелял от семейството, големия син, — сви рамене и замълча със сериозно лице. — Според установеното от мен, подготвят голямо представление с изгаряне на еретици.

— Сигурен ли сте, ваша милост?

— Напълно. Стигнах дотам, докдето може да се стигне, когато плащаш в брой. Както би казал нашият приятел Алатристе, при контраминирането не трябва да се пести барут... Барут не липсва, но при Инквизицията и продажността си има граници.

Капитанът не каза нищо. Седеше на нара, с разкопчана дреха и прокарваше бавно парче кремък по острието на камата. Светлината на маслената лампа оставяше очите му в сянка.

— Учудва ме, че Алкесар хапе толкова нависоко — изказа мнението си дон Франсиско, който бършеше стъклата на очилата в полите на дрехата си. — Прекалено дръзко е за един кралски секретар да се опълчва срещу фаворита, дори и чрез ръката на посредник.

Гуадалмедина отпи навъсено няколко глътки от мускатовото вино и цъкна с език. Сетне изтри къдравите си мустаци с парфюмирана кърпа, която измъкна от ръкава.

— Това не бива да ви учудва. През последните месеци Алкесар успя да стане много влиятелен в непосредственото обкръжение на краля. Той е покровителстван от Съвета на Арагон, на чиито членове прави значими услуги, а напоследък е купил и неколцина от съветниците от Кастилия. Освен това по линия на брат Емилио Боканegra се радва на подкрепа от страна на Светата Инквизиция. Пред Оливарес продължава да се показва смирен, но е очевидно, че играе своя игра... С всеки изминат ден става по-могъщ и богатството му расте.

— Откъде намира парите?

Алваро де ла Марка отново сви рамене. Беше поставил тютюн в глинената лула и я палеше с масленичето. Лулата и тютюнът развличаха Хуан Викуня, който обичаше да пуши в часовете, когато правеше компания на Диего Алатристе. Ала въпреки известните им лечебни свойства — премного препоръчвани от аптекаря Фадрике, —

капитанът не беше поклонник на тези уханни листа, донасяни с галеони от Индиите. От своя страна Кеведо предпочиташе да ги смърка под формата на прах.

— Никоой не знае — рече графът, изпусайки дим из носа си. — Може би Алкесар работи за други. Истината е, че пръска злато с лекота и че подкупва когото се наложи. Дори кралският любимец, който още преди месеци можеше да го е пратил обратно в Уеска, сега много внимава с него. Казват, че си е поставил за цел да стане главен нотариус на Арагон и дори имперски секретар... Ако постигне целта си, ще бъде недосегаем.

Диего Алатристе изглеждаше чужд на целия разговор. Остави върху сламеника камъка и се залови да изпитва остротата на камата, плъзгайки пръст по нея. После, много бавно, потърси ножницата и мушна камата вътре. Едва тогава погледна към Гуадалмедина.

— Няма ли начин да се помогне на Иниго?

Изад дима графът направи лека гримаса, едновременно приятелска и тъжна.

— Опасявам се, че не. Знаеш не по-зле от мен, че да попаднеш в ръцете на Инквизицията означава да бъдеш пленник на неумолима и ефикасна машина... — той сбърчи чело и поглади умислено елегантно подстриганата си брада. — Изненадва ме обаче, че не са хванали теб.

— Крия се.

— Нямам предвид това. Разполагат с начини да проверят всичко, което им е необходимо, а те дори не са обискирали дома ти... Освен ако нямат уличаващи доказателства срещу теб.

— За доказателствата хич не ги е грижа — каза дон Франсиско, добрал се отново до стомната с муската. — Или си ги фабрикуват, или си ги купуват:

*Че който почести раздава и отнема
закон и право присърце не взема...*

Изрецитира той между две глътки. Гуадалмедина, който поднасяше лулата към устата си, прекъсна движението си наполовина.

— Не, простете ме, сеньор де Кеведо. Светата Инквизиция е много стриктна в някои неща. Ако няма доказателства, колкото и

Боканегра да се кълне и да лъже, че капитанът е загазил до шия, никога не ще предприемат действия срещу него. Ако не правят нищо официално, то е, защото момчето не е проговорило.

— Винаги проговарят — поетът отпи дълга глътка, после още една. — Освен това той е почти дете.

— Главата си залагам, че не го е направил, нищо, че е дете. Така съдя и по думите на хората, с които разговарям по цял ден. Между впрочем, Алатристе, със златото, което пръснах днес заради теб, бихме могли да считаме за приключена онази работа в Керкена... Ако някои неща можеха да се заплатят със злато.

И Алваро Луис Гонсага де ла Марка-и-Алварес де Сидония, граф де Гуадалмедина, испански гранд, довереник на нашия господар краля, обожаван от дамите в Двора и будещ завист у немалко благородници с най-синя кръв, отправи към Диего Алатристе съучастнически поглед на искрено приятелство; поглед, който би се сторил на мнозина немислим между един толкова високопоставен мъж и един прост войник, който, далеч от Фландрия и от Неапол, изкарваше прехраната си като наемен фехтувач.

— У ваша милост ли е това, за което ви помолих? — попита Алатристе.

Усмивката на графа стана по-широка.

— У мен е — беше оставил лулата настрана и вадеше от джоба си малък пакет, който предаде на капитана. — Ето го.

Друг, не толкова близък техен приятел като дон Франсиско де Кеведо, би се изненадал от фамилиарността между аристократа и ветерана. Всеизвестно бе, че Гуадалмедина бе прибегвал неведнъж до услугите на Диего Алатристе, за да разрешава дела, изискващи веща ръка и малко скрупули, както когато се наложи младият маркиз де Сото да бъде отправен при праотците си и в още някои обичайни прекеждия. Но това не означаваше, че този, който плаща, би останал задължен на наемника; още по-малко означаваше, че един испански гранд с такова положение в кралския двор, би ходатайствал, набърквайки се в делата на Инквизицията заради някакъв нищожен войник, чиято шпага можеше да наеме с едно развързване на кесията. Но както сеньор де Кеведо добре знаеше, нещо повече от общите тъмни дела свързваше Диего Алатристе и Алваро де ла Марка. Преди почти десет години Гуадалмедина, още млад, хубав благородник,

придружаваше галерите на вицецралете на Неапол и Сицилия в онзи гибелен ден при остров Керкенас. Там се беше озовал в голямо затруднение, когато маврите се спуснаха срещу войските на нашия католически крал. Херцог де Носера, в чиято свита беше и дон Алваро, беше получил пет страховити рани; а маврите прииждаха отвсякъде, с ятагани, пики и стреляха непрекъснато с аркебузи. Сред испанците настъпи мор. Накрая те вече се биеха не за краля, а за живота си, убивайки, за да не бъдат убити, в едно ужасяващо отстъпление, газейки във вода до кръста. Въпросът опираше до това, както разправяше после Гуадалмедина, дали ще вечеряш с Бога или ще вечеряш в Константинопол. Притиснат от един мавър, той бе загубил шпагата си, забивайки я в него, тъй че следващият му бе нанесъл два удара с ятагана, докато той се мятал във водата, търсейки камата си. И вече се виждал покойник или роб — по-скоро първото, — когато група войници, които още се отбранявали, насърчавайки се взаимно с викове „Испания, Испания!“ и пазейки се един друг, чули въпреки пукотевицата виковете му за помощ. Тогава двама-трима се отзовали на молбата му, като газели в калта и нанасяли удари с ножове по обградилите ги араби. Единият от тях, войник с внушителни мустаци и светли очи, след като разцепил главата на един мавър с пиката си, прехвърлил ръка през раменете на младия Гуадалмедина и го довлъкъл през червената от кръв кал до лодките и галерите, намиращи се срещу плажа. Но и там трябвало да си пробива път, влачейки окървавения Гуадалмедина по пясъка, сред изстрели на аркебузи, стрели и ятагани. Но войникът със светлите очи успял най-сетне да се добере до водата, метнал младия благородник на гръб и го занесъл до последната галера, докато отзад отеквали воплите на нещастниците, които не смогнали да избягат, и били избивани или пленявани за роби на злокобния бряг.

Същите тези светли очи сега бяха вперени в неговите, в комарджийницата на Хуан Викуня. И — както става рядко и все пак винаги, когато са замесени хора с благородни сърца, — изминалите години от онзи кървав ден не бяха накарали Алваро де ла Марка да забрави дълга си. Той дори бе станал още по-голям, когато бе узнал, че войникът, комуто дължеше живота си след Керкенас, когато другарите му наричаха с уважение капитан, без да е такъв, се беше сражавал и във Фландрия под знамената на баща му, стария граф дон Фернандо де ла Марка. Дълг, за който Диего Алатристе припомняше само в крайни

случаи; както беше станало при неотдавнашното приключение с двамата англичани и сега, когато бе заложен на карта моят живот.

— Да се върнем на нашия Иниго — продължи Гуадалмедина. — Ако не свидетелства срещу теб, Алатристе, нещата спират дотам. Той обаче е задържан и както изглежда, разполагат със сериозни показания. Това го превръща в подсъдим на Инквизицията.

— Какво могат да му сторят?

— Могат да му сторят всичко. Девојката ще бъде изгорена, това е толкова сигурно, колкото и че Христос е Син Божи. Колкото до момчето, зависи. Може и да се отърве с няколко години затвор, с двеста тояги, с качулка на покаяник или Бог знае какво друго. Но риск от клада също има.

— А какво става с Оливарес? — запита дон Франсиско.

Гуадалмедина направи двусмислен жест. Бе взел отново лулата и дърпаше от нея, притворил леко очи заради дима.

— Получил е посланието и ще провери случая, макар че не трябва да очакваме много от него... Ако има да ни казва нещо, ще намери начин да го стори.

— По дяволите, това не е кой знае какво — отбеляза дон Франсиско мрачно.

Гуадалмедина погледна поета, като сбърчи леко вежди.

— Фаворитът на Негово величество има и други работи за вършене.

Той изрече последните думи малко сухо. Алваро де ла Марка се възхищаваше от таланта на сеньор де Кеведо и го ценеше като близък приятел на капитана, а и защото се радваха на добри общи познанства — бяха се засичали и в Неапол, с херцог де Осуна. Ала аристократът също беше поет в свободните си мигове и се докачаше, че сеньор де ла Торе де Хуан Абад не ценеше стиховете му. Още повече, когато, за да му се хареса, му бе посветил осемстишие, едно от най-добрите излезли изпод перото му; онова добре познато, започващо така:

*Как грях със мъка се изкупва
Свети Рок показва...*

Капитанът не им обръщаше внимание, зает да отваря донесения от аристократа пакет. Алваро де ла Марка смукна няколко пъти от лулата, без да сваля очи от него.

— Бъди много внимателен, Алатристе — рече накрая.

Последният не отговори; взираше се в донесеното от Гуадалмедина. Върху омачканото одеяло на нара имаше план и два ключа.

Прадо вреше и кипеше като водовъртеж. Беше часът на вечерната разходка. Каляските, идващи от портата на Гуадалахара и улица „Майор“, се бавеха между фонтаните и под тополите, докато залязващото слънце вече докосваше покривите на Мадрид. Между ъгъла с улица „Алкала“ и мястото, където свършваше улица „Сан Херонимо“, беше същинско гъмжило от покрити и открити карети, конници, спрели край каляските на дамите, бели пребрадки на дуени, престилки на прислужнички, оръженосци, продавачи с вода от извора Каньо Дорадо^[1] и алоха^[2], продавачки на плодове, гъсто мляко в гърнета, буркани със сладка и всевъзможни деликатеси.

Като испански гранд, радващ се и на привилегията да не сваля шапка пред нашия господар краля, граф де Гуадалмедина имаше право да ползва карета с четири мулета — впрягът с шест оставаше запазен за Негово Величество. Ала в случая, изискващ дискретност, той беше избрал една скромна, небиеща на очи карета, с две прилични сиви мулета и кочияш без ливрея. При все това тя беше достатъчно широка, за да имат той самият, дон Франсиско де Кеведо и капитан Алатристе предостатъчно място да се настанят и да изчакат уговорената среща, движейки се нагоре и надолу по „Прадо“. Така че те сновяха, незабелязани от никого, сред дузините карети, които вървяха бавно в онзи час на здрачаване, в който изисканият свят на Мадрид се пръскаше из околностите на манастира „Херонимос“. Тук се срещаха сериозни свещеници, излезли на разходка преди вечеря, студенти, толкоз богати на ум, колкото бедни на мараведи, търговци или занаятчии с шпаги на кръста, представящи се за благородници, и най-вече много господа, търсеци някоя авантюра. Многобройни бели ръце повдигаха и отпускаха перденцата на каляските, много бяха дамите — и със забулени, и с открити лица, уж случайно спуснали поли извън

стълбичката, така че фустите се повдигаха сякаш по недоглеждане и разкриваха крачета до глезените. С отмирането на деня „Прадо“ се изпълваше със сенки и щом уважаваните люде се оттегляха, на тяхно място се появяваха леки жени, търсачи на приключения и всякакви шмекери, мястото се превръщаше в сцена на сбивания, любовни срещи и потайни въздишки под тополите. Всичко туй започваше още сега, но по-прикрито и благовъзпитано, с размяна на бележчици и на погледи от карета до карета, потупвания с ветрила, намеци и обещания. Някои от най-почтените господа и дами, които тук се разминаваха, сякаш не се познаваха, щяха да се срещнат в любовно уединение, щом слънцето залезеше, възползвайки се от интимността на каляската или прикритието на някои от каменните фонтани, украсяващи алеята. Не бяха рядкост и прословутите сбивания с ножове, в които участваха влюбени, ревниви любовници или съпрузи, натъкнали се на чужди подправки във врящото гърне. По последния въпрос покойният граф де Вилямедиана — когото скоро след това застреляха посред бял ден на улица „Майор“, защото много говореше — е написал следните прочути стихове:

*В Мадрид живея, но избягвам Прадо,
но не защото време не намирам —
напротив, просто вече сам избирам
да не паса с рогатите във стадо.*

Алваро де ла Марка, който беше богат, ерген и редовен посетител на „Прадо“ и улица „Майор“, а следователно и от тези, които създаваха рогоносци с дузини, онази привечер беше в друго амплоа. Облечен в скромен костюм от сиво сукно, в тон с кочияша и мулетата, той надничаше иззад леко вдигнатите перденца и дотолкова се стремеше да не привлича вниманието, че се скри бързо при преминаването на една открита кола, в която се возеха дами с богато украсени със сърмени гайтани одежди и с неаполитански ветрила, които не му се щеше да поздравява и с които несъмнено бе по-близък от допустимото. На другото прозорче дон Франсиско де Кеведо също наблюдаваше иззад полуспуснатото перде. Диего Алатристе седеше между двамата, протегнал нозе във високите кожени ботуши,

клатушкан от мекото полюшване на каретата и мълчалив както обикновено. Тримата бяха поставили шпагите между коленете си и бяха с шапки на главите.

— Ето го — каза Гуадалмедина.

Кеведо и Алатристе се приведоха леко към графа, за да хвърлят един поглед. Черна каляска, подобна на тяхната, без отличителен знак на вратичката и със спуснати пердета, току-що отминаваше „Торесия“ и навлизаше в алеята. Кочияшът беше облечен в кафяво, с едно бяло и едно зелено перо на шапката.

Гуадалмедина отвори прозорчето отпред и даде наставления на кочияша, който тръсна юздите, за да влезе в темпото на другия. Движиха се така известно време, докато първата карета се спря в една закътана отбивка под клоните на стар кестен, до който бликаха струите на фонтан, увенчан с каменен делфин. Втората карета спря до нея. Гуадалмедина отвори вратичката и слезе в тясното пространство, което оставаше между двете карети. Същото сториха Алатристе и Кеведо, като свалиха шапките си. Щом пердетата се вдигнаха, се появи едно червендалесто и жестоко лице, още по-сурово заради тъмните, проницателни очи, брадата и свирепо засуканите мустаци, едра глава, могъщи рамене, мярнаха се очертанията на червения кръст на ордена на Калатрава. На тези плещи лежеше тежестта на най-обширната по територия монархия на света. Те принадлежаха на дон Гаспар де Гусман, граф де Оливарес, фаворит на нашия господар дон Фелипе IV, крал на двете Испании.

— Не очаквах да се видим отново толкова скоро, капитан Алатристе. Мислех, че сте на път за Фландрия.

— Такова беше намерението ми, ваше превъзходителство. Но възникна една работа.

— Да, виждам... Казвали ли са ви някога, че притежавате рядката дарба да си усложнявате живота?

Разговорът беше крайно необичаен, като се вземе предвид, че се водеше между фаворита на испанския крал и един скромен фехтувач. В тясното пространство, отделящо двете карети, Гуадалмедина и Кеведо слушаха мълчаливо. Граф де Оливарес беше разменил с тях обичайните поздрави и сега се обръщаше към капитан Алатристе учтиво, почти любезно, което само подчертаваше високомерието на

стойката му. Такава любезност бе неприсъща на кралския любимец и този факт не убягваше никому.

— Удивителна дарба — повтори Оливарес, като на себе си.

Капитанът се въздържа от коментари и остана неподвижен до стълбичката на каретата, със свалена шапка, стойката му бе почтителна, но и уверена. След като му хвърли един последен поглед, фаворитът се обърна към Гуадалмедина.

— Що се отнася до случая, който ни занимава — рече той, — трябва да знаете, че нищо не може да се направи. Благодарен съм за сведенията ви, ала не съм в състояние да ви предложа нищо в замяна. В делата на Светата Инквизиция не се меси дори нашият господар, кралят — той махна със силната си, широка ръка, прорязана от издути вени — макар, разбира се, това да не е работа, заради която бихме могли да безпокоим Негово Величество.

Алvaro де ла Марка погледна Алатристе, който продължаваше да стои все тъй безучастен и после се обърна към Оливарес.

— Значи няма никакъв изход?

— Никакъв. Съжалявам, че не мога да ви помогна — в тона на фаворита се прокрадна нотка на снизходителна искреност. — Най-вече защото изстрелът, насочен към нашия капитан Алатристе, мина близо и до мен. Но така стоят нещата.

Гуадалмедина сведе чело. Въпреки титлата си на испански гранд той също стоеше без шапка пред Оливарес. Алvaro де ла Марка беше придворен и знаеше, че всички дворцови връзки си имат граници. За него вече беше победа, че най-могъщият човек в кралството му отделяше минута от времето си. Дори при това положение той настоя:

— Нима ще изгорят момчето, ваше превъзходителство?

Любимецът оправяше фламандските си дантели, показващи се изпод ръкавите на жакета му, обшит само с тъмнозелени шевици, без други украси, строг както подобаваше, според действащите предписания срещу разкоша, които самият той беше накарал краля да подпише.

— Много се опасявам, че ще стане така — каза той безстрастно. — Както и девойката. Можете да бъдете благодарни, че няма да успеят да откарат и другиго на кладата.

— Колко време ни остава?

— Малко. Според това, което ми е известно, формалностите около процеса се ускоряват и до няколко седмици може да се очаква голямо представление на Пласа Майор. При сегашното състояние на отношенията ми със Светата Инквизиция, това ще отбележи една прекрасна точка в тяхна полза — министърът поклати едрата си глава, разположена върху малка колосана яка, притискаща якия му, червен врат — ... Не ми прощават историята с генуезките банкери.

Лека, малко тъжна усмивка се появи между черната брада и свирепите му мустаци. Той вдигна бавно огромната си ръка. Това означаваше, че смята случая за приключен. Гуадалмедина отново сведе леко глава, точно толкова, че да покаже почитателност, без да накърни достойнството си.

— Ваше превъзходителство беше много щедър, като ни отдели от времето си. Дълбоко сме ви благодарни и оставаме длъжници на ваша светлост.

— Ще изпратя сметката, дон Алваро. Моя светлост никога нищо не прави безплатно — любимецът се обърна към дон Франсиско, който изпълняваше ролята на почетен гост — ... Колкото до вас, сеньор Кеведо, надявам се това да подобри отношенията ни. Няма да ми дойдат никак зле няколко сонета, възхваляващи политиката ми във Фландрия, от тези, анонимните, за които обаче всички знаят, че са писани от ваша милост. И една подходяща поема по въпроса за снижаването на стойността на вельона^[3] наполовина... Нещо от сорта на онези стихове, които ваша милост бе така добър да ми посвети оня ден:

*Към вас тѣй благосклонни са звездите,
тѣй много обаяние ви дават,
че често се налага да се питам
как завистта понася власт такава.*

Дон Франсиско погледна крадешком другарите си с известно смущение. След дългия и мъчителен период на изпадане в немилост, който най-сетне сякаш клонеше към своя край — на тази мисъл навеждаха някои добри предзнаменования — поетът искаше да си възвърне изгубеното положение в Двора, да загърби съдебните дела и

ударите на съдбата. Делото с манастира на „Блажените“ идваше за него в неподходящ момент и това че заради отдавнашен дълг на честта и приятелството рискуваше сегашната си добра звезда, говореше много в полза на мъжеството му. Ненавиждан заради жлъчното си перо и необикновено острия си ум, напоследък Кеведо се опитваше да не се показва враждебен към властта; това налагаше да съчетава възхвали с обичайния си песимистичен мироглед и с изблиците на лошо настроение. В крайна сметка той бе човек като всички други — не гореше от желание да се върне в изгнание, и се надяваше да пооправи влошеното си финансово състояние. Затова и големият сатирик се опитваше да не хапе юздите от страх да не развали всичко. При това по онова време той все още вярваше искрено, подобно на мнозина други, че Оливарес би могъл да бъде хирургът с желязна ръка, необходим на стария и болен испански лъв. Ала трябва да отбележим за честта на приятеля на Алатристе, че дори в онова време на попътен вятър той написа комедията, „Как да стана фаворит“, която показваше в не съвсем лицеприятен план нарастващата влиятелност на графа-херцог. Това приятелство, съшито с бели конци, щеше да приключи с разрыв години по-късно, въпреки опитите на Оливарес и другите могъщи личности в Двора да привлекат поета на своя страна. Злите езици разправят, че прословутата сатира против граф де Оливарес е предизвикала гнева на нашия господар краля и е станала причина за затворничеството на вече възрастния и болен дон Франсиско в Сан Маркос де Леон, но за себе си аз смятам, че по-значими неща ги бяха превърнали в смъртни врагове. Това се случи по-късно, по времето, когато монархията се бе превърнала в ненаситна машина за поглъщане на данъци, без да дава в замяна на изнемощелия народ нищо, освен военни разгроми и политически неудачи, когато Каталуния и Португалия се вдигнаха на оръжие, когато французите — както обикновено — пожелаха своето парче от тортата и Испания затъна в гражданска война, разруха и позор. Но за тези мрачни години ще говоря, когато му дойде времето. Това, което мога да отбележа сега бе, че в онази привечер, на „Прадо“, поетът се съгласи суховато, но с премерена учтивост:

— Ще се допитам до музите си, ваше превъзходителство. И ще сторя всичко по силите си.

Оливарес поклати глава, с предварително доволен вид.

— Не се и съмнявам — тонът му беше на човек, който не допуска и най-бегло друга възможност. — Колкото до вашето дело срещу херцог де Осуна за осемте хиляди и четиристотин реала, известно ви е, че нещата в Двора се придвижват мудно... Всичко ще се оправи. Минете при мен някой ден и ще си побъбрим на спокойствие. И не забравяйте моята поема.

Кеведо го поздрави, но не пропусна да хвърли отново към приятелите си кос поглед, изпълнен с известно притеснение. Гледаше по-специално Гуадалмедина, дебнейки някаква проява на присмех. Но Алваро де ла Марка беше опитен дворянин, познаваше фехтуваческите дарования на сатирика и се придържаше към благоразумното поведение на човек, който нищо не чува. Фаворитът се обърна към Диего Алатристе.

— Колкото до вас, господин капитан, съжалявам, че не мога да ви помогна — тонът, макар отново дистанциран, както се полагаше според положението на всеки от тях, беше вежлив. — Признавам, че по някаква странна причина, за която може би все пак бихме се досетили, изпитвам необяснима слабост към вашата личност... Това, в допълнение към молбата на нашия скъп приятел дон Алваро, ме накара да се съглася на тази среща. Но знайте, че с колкото повече власт разполага човек, толкова по-ограничени са случаите, в които може да я упражнява.

Алатристе държеше шапката в едната си ръка, а другата лежеше върху кръглата дръжка на шпагата му.

— Моите уважения, но ваше превъзходителство може да спаси това момче само с една дума.

— Вероятно е така. Всъщност би била достатъчна една заповед, подписана собственоръчно от мен. Но нещата не са толкова прости. Това например би ме поставило в неизгодното положение да правя други отстъпки в замяна. А при моето положение отстъпките трябва да се направляват много внимателно. Вашият млад приятел е незначително тегло на везните в сравнение с тежките обязанности, които Бог и нашият господар кралят са благоволили да положат в ръцете ми. Тъй че не ми остава нищо друго, освен да ви пожелаая късмет.

Завърши с безапелационен тон, а погледът му говореше, че случаят е приключен. Но Алатристе го издържа, без да мигне.

— Ваше превъзходителство, нямам нищо на този свят, освен една хартия, в която се описват годините, прекарани във войни под знамената на краля — служба, за която никой не дава пукнат грош, и шпагата, от която живея — капитанът говореше много бавно, сякаш не толкова се обръщаше към министър-председателя на два свята, колкото се задоволяваше да разсъждава на глас — ... Не съм човек на многото слова, не разполагам и с много средства. Но има опасност да изгорят невинно момче, чийто баща, мой другар, умря, воювайки във войните, които са толкова на краля, колкото и ваши. Навярно нито аз, нито Лопе Балбоа, нито синът му бихме натежали на онези везни, така уместно споменати от ваше превъзходителство. Но никой не знае криволиците на съдбата; нито дали един ден педя желязо няма да се окаже полезна от всички бумаги, всички писари и всички кралски печати на света... Ако помогнете на сирачето на един от вашите войници, давам ви думата си, че в подобен ден ще можете да разчитате на мен.

Нито Кеведо, нито Гуадалмедина, нито който и да било друг бе чувал някога Диего Алатристе да произнася толкова думи накуп. Кралският любимец го слушаше, непроницаем, неподвижен, със зорък блясък в лукавите си тъмни очи. Капитанът говореше със суха почителност, нелишена от твърдост, която навярно би се сторила малко груба, ако не бяха спокойният му поглед, равният тон без помен от самохвалство. Той просто съобщаваше един обективен факт.

— Не зная дали разчитате на другото или на мнозина други — продължи той упорито — ... Но ще можете да разчитате на мен.

Настъпи дълго мълчание. Оливарес, който се канеше да затвори вратичката на каретата и да приключва със срещата, се спря. Най-могъщият човек в Европа, който само с един жест местеше натоварени със злато и сребро галеони и войски от единия на другия край на картата на света, сега се взря в обикновения ветеран от Фландрия. Под страховитите черни мустаци кралският фаворит като че ли се усмихваше.

— По дяволите — рече той.

Гледа го цяла вечност. Сетне, много бавно, извади лист хартия от една подвързана с марокен папка, и написа с химически молив четири думи: *Алкесар. Уеска. Зелена Книга*. После прочете написаното няколко пъти, замислен, и най-накрая, толкова бавно, сякаш до

последната минута се бореше с колебанието си, я предаде на Диего Алатристе.

— Много сте прав, капитане — промълви той все така замислен, преди да хвърли поглед към шпагата, на чиято дръжка Алатристе бе отпуснал лявата си ръка. — Наистина човек никога не знае.

---

[1] Каньо Дорадо (исп.) — Златният чучур. — Б.пр. ↑

[2] Алоха — питие от вода, мед и подправки. — Б.пр. ↑

[3] Вельон — Стара монета от сребро и мед. — Б.пр. ↑

VIII. НОЩЕН ГОСТ

Тъкмо в мига, когато Диего Алатристе превърташе много внимателно ключа в ключалката, забиха камбаните на „Сан Херонимо“. Първоначалната му тревога премина в облекчение, когато механизмът, смазан отвътре същата вечер, се превъртя с леко изщракване. Той побутна вратата и тя се отвори в тъмнината без никакво скърцане. *Auro clausa patent* — вратите се отварят със злато, беше казал Преподобният Перес. И дон Франсиско де Кеведо бе описал „дон Дублон“ като могъщ господар. Всъщност това, че златото идваше от кесията на граф де Гуадалмедина, а не от изтънелия джоб на капитан Алатристе, беше най-маловажното в случая. Никого не интересуваше неговото име, произход или мирис. Този метал беше достатъчен, за да се купят ключовете и плана на онази къща и пак благодарение на него някой щеше да изживее неприятна изненада.

Беше се разделил с дон Франсиско преди няколко часа. Бе придружил поета до улица „Постас“, и после го бе видял да излиза и да поема в галоп, яхнал добър кон, в пътни дрехи, с шпага, дисаги и пистолет, опрян в извивката на седлото. В шапката си от щавена кожа той носеше онези четири думи, които граф де Оливарес им бе доверил. Гуадалмедина одобряваше заминаването на поета, но не се беше показал тъй въодушевен относно авантюрата, която Алатристе се гласеше да предприеме същата нощ. По-добре да изчакаме, беше казал графът. Но капитанът не можеше да чака. Пътуването на Кеведо беше изстрел на тъмно. Междувременно той трябваше да направи нещо. Така и постъпваше.

Изтегли камата и с нея в лявата ръка прекоси двора, като внимаваше да не се блъсне в тъмнината в нещо, което да разбуди прислугата. Поне един от тях — същият, който бе снабдил с ключове и план агентите на де ла Марка, щеше да спи тази нощ, глух, ням и сляп; но останалите бяха половин дузина и можеха да вземат присърце факта, че смущават съня им в подобен час. Предвиждайки тежко премеждие, капитанът беше взел предпазните мерки, присъщи на

занаята му. Беше с тъмни дрехи, без плащ и шапка, които да възпрепятстват движенията му, в колана беше затъкнал един от пистолетите — добре смазан и готов за стрелба. Бе взел шпагата и камата, а в добавка бе навлякъл и стария къс елек от биволска кожа, който му вършеше толкова добра работа в онзи Мадрид, който донякъде и благодарение на самия Алатристе бе град с нездравословен климат. Що се отнася до ботушите, беше ги оставил в комарджийницата на Хуан Викуня; вместо тях беше обул кожени цървули с подметки от халфа^[1], много подходящи за придвижване с бързината и безшумността на сянка: спасително средство от едни времена, по-сурови и от сегашните, когато се налагаше да се плъзга в нощта сред свързаните пръти, укрепващи насипи и окопи, за да обезглавява еретици във фламандските укрепления, в разгара на нощни атаки, в които нямаше пощада за никого, а и никой не се надяваше на нея.

Къщата беше смълчана и тъмна. Алатристе се натъкна на капака на един кладенец, заобиколи опипом и най-сетне откри търсената врата. Вторият ключ изпълни задоволително мисията си и капитанът се озова на едно доста широко стълбище. Заизкачва се, сдържайки дъха си, като благодареше Богу, че стъпалата са каменни, а не дървени, та нямаше опасност да проскърцат. Щом се озова горе, той спря, прикрит зад един тежък шкаф, за да се ориентира. После направи няколко крачки, подвоуми се в мрака на коридора, преброи две врати надясно и влезе с кама в ръка, придържайки шпагата, за да не я удари в някоя мебел. До прозореца, очертаващ се в полумрака, осветен от слабия пламък на една маслена лампа, Луис де Алкесар хъркаше като заклан. Диего Алатристе сподави неволната си усмивка. Могъщият му противник, кралският секретар, се страхуваше да спи на тъмно.

Алкесар, още в просъница, не можа веднага да осъзнае, че това не е кошмар. Но когато понечи да се обърне на другата страна и да заспи отново, камата, опряна под брадичката, го възпря с болезнено убождане. Едва тогава той проумя, че това не беше лош сън, а груба действителност. Тогава, уплашен, се надигна стреснато, отваряйки широко очи и уста, за да нададе вик. Но ръката на Диего Алатристе го възпря безцеремонно.

— Само една дума — прошепна капитанът — и ще ви убия.

Между нощната шапчица и желязната ръка, притиснала устата му, кралският секретар въртеше очи, а мустаците му бяха щръкнали от ужас. Само на няколко инча от лицето му мъждукащата светлина на маслената лампа очертаваше орловия профил на Алатристе, гъстите мустаци, тънкото и дълго острие на камата.

— Имате ли въоръжена охрана?

Другият завъртя отрицателно глава. Дъхът му запотяваше дланта на капитана.

— Знаете ли кой съм?

Очите примигнаха уплашено и след миг мъжът потвърди с кимване. Когато Алатристе отдръпна ръката си от устата на Луис де Алкесар, последният остана ням, със зяпнала уста, замръзнал в гримаса на крайно изумление, гледащ приведената над себе си сянка, както човек гледа призрак. Капитанът притисна още малко камата в гърлото му.

— Какво ще правите с момчето?

Алкесар отпрати очи, почти изхвъркнали от орбитите си, към камата. Нощната шапчица беше паднала на възглавницата и малката лампа осветяваше рядката му коса, разрошена и мазна, която му придаваше още по-отблъскващ вид, заедно с кръглото лице, месестия нос и проскубаната, тънко оформена брада.

— Не зная за кого говорите — произнесе той със слаб и хриплив глас.

Заплахата на стоманата не беше достатъчна, за да надделее над неприязънта му. Алатристе натисна камата, докато накрая от Алкесар се изтръгна вопъл.

— Тогава ще ви убия сега — това е сигурно, тъй както е сигурно, че има Бог.

Другият изстена отново, страдалчески. Не помръдваше, не смееше дори да мигне. Чаршафите и нощницата му миришеха на кисела пот, на страх и на омраза.

— Не зависи от мен — измънка той накрая. — Инквизицията...

— Не ме залъгвайте с Инквизицията. Вие и брат Емилио Боканегра стоите зад всичко това.

Алкесар вдигна много бавно ръка в помирителен жест, без да престава да гледа крадешком стоманеното острие, опряно в гърлото му.

— Може и да направим нещо... — смотолеви той. — Навярно бихме могли да опитаме...

Беше уплашен. Ала бе вярно и това, че с настъпването на деня и с отдалечаването на камата от шията му, имаше вероятност отношението на кралския секретар да се промени значително. Несъмнено щеше да стане точно така, но Алатристе нямаше голям избор.

— Ако се случи нещо с момчето — рече той, надвесен на по-малко от педя от лицето на Алкесар, — ще се върна тук, както дойдох тази нощ. Ще дойда и ще ви убия като куче, прерязвайки гърлото ви, докато спите.

— Повтарям ви, че Инквизицията...

Маслото в лампата запраця и за миг светлината се отрази в очите на капитана, подобно на пламъци проникнали дотук от преизподнята.

— Докато спите — повтори Алатристе и ръката му, опряна на гърдите на Алкесар, долови треперенето на другия. — Кълна се.

Никой не би се усъмнил и най-малко в истинността на думите му. Погледът на Алкесар отразяваше тази увереност. Но капитанът забеляза у неприятеля си и облекчение от съзнанието, че няма да го убият още същата нощ. В света на този негодник нощта си е нощ, а денят си е ден. Всичко можеше да започне отначало, като в нова партия шах. Внезапно Алатристе проумя, че цялата работа беше напусто, че кралският секретар щеше да се почувства отново могъщ, веднага щом отмахнеше от него камата си. Убеждението, че каквото и да направеше той, кладата нямаше да ми се размине, го изпълни с всеобхватен, неистов, отчаян гняв. Той се поколеба и проницателността на Алкесар долови веднага, с тревога, това колебание. Капитанът разбра всичко с един поглед, сякаш стоманата на камата предаваше чрез пулса на неприятеля зловещата промяна в мислите му.

— Ако ме убиете сега — каза Алкесар бавно, — няма спасение за момчето.

Беше съвсем вярно, разсъди капитанът. Но нямаше да има спасение и ако го оставеше жив. Тогава той се отдръпна леко, само колкото да си даде възможност за кратко размишление — чудеше се доколко удачно бе да пререже още сега гърлото на кралския секретар, та да смаже поне една змия от това гнездо на пепелянки. Но моята

съдба продължаваше да владее ръката му. Размърда се, за да хвърли поглед наоколо, сякаш търсеше простор за мислите си. И тогава бутна с лакът една стомна с вода, която стоеше на нощното шкафче и която не беше видял в тъмнината. Стомната се разби на пода с трясъка на аркебузен изстрел. А когато Алатристе, още объркан, се готвеше да прикове отново врага си с кама на гърлото, на вратата се появи светлина. Той вдигна очи и видя пред себе си Анхелика де Алкесар. Тя беше по нощница, със свещник в ръка, изумена и още сънена — стоеше на прага и ги гледаше.

От този миг нататък всичко се бе развило светкавично. Момичето нададе вик, пронизващ и смразяващ, вик не на страх, а на омраза. Беше дълъг и продължителен крясък, който отекна в нощта. Така крещи женската на сокола, когато грабват малките ѝ. Викът ѝ накара косите на Алатристе да настръхнат. Смутен, той понечи да се дръпне от леглото, все още с камата в ръка и без да има представа какво, по дяволите, да прави с нея. Но Анхелика вече беше прекосила спалнята, бърза като куршум. Запрати на земята свещта и се нахвърли върху му като малка отмъстителна фурия. Къдриците ѝ бяха разпилени по раменете, с онази бяла копринена нощница тя се движеше в полумрака като в призрачен саван — била е красива, предполагам, макар това да бе последното, което би хрумнало на капитана. Когато стигна до него, тя се вкопчи здраво в ръката с камата и го ухапа като ловджийско пале, златисто и кръвожодно. Така си и остана, стискайки го със зъби, вкопчена в ужасения Алатристе, който я вдигна във въздуха, опитвайки се да я откъсне от себе си, размахвайки ръце. Но тя не се предаваше. Тогава капитанът забеляза как чичото на момичето, свободен от заплахата на камата, скочи от леглото с неподозирана пъргавина, по нощница и с боси нозе, и се спусна към един шкаф, за да извади късата шпага, като междувременно крещеше „Убийци!“, „Помощ!“, „При мен!“ и други подобни. Тъй че след малко в къщата се вдигна гюрултия, чу се шум от стъпки, блъскане, гласове на сънени хора, докато накрая врявата стана невъобразима.

Капитанът беше успял да се отърве най-сетне от момичето, запращайки го с един замах на пода. Точно навреме, за да избегне един удар с нож на Луис де Алкесар, който, ако не беше твърде разстроен от

премеждието, щеше още там да сложи точка на опасната кариера на Алатристе. Алатристе посегна към шпагата си, избягвайки с тяло ударите, които другият сееше без ред; и като се извърна, стисна дръжката на шпагата с две ръце и успя да му се изплъзне с два удара. Търсеше вратата, за да офейка, ала попадна на момичето, което се връщаше в бойните редиците с крясък, който можеше да смрази кръвта на човек. Анхелика се хвърли отново в атака, без да се пази от шпагата, която Алатристе държеше безпомощно пред нея, и която в крайна сметка се наложи да вдигне, за да не я наниже като пиле на шиш. За миг момичето отново успя да се вкопчи със зъби и нокти в ръката му, докато той се мятеше от единия към другия край на стаята, без да може да се отърве от нея. Внимаваше единствено да отбягва ударите, които Алкесар, без ни най-малко да се главоболи за племенницата си, му нанасяше с цялата злоба, на която бе способен. Работата поемаше по пътя към вечността. Алатристе пак смогна да запрати момичето далеч от себе си, стовари една шпага на Алкесар, която принуди кралския секретар да отстъпи заднишком, сред грохот на легени, нощни гърнета и всякаква порцеланова посуда. Най-сетне капитанът успя да се добере до коридора — точно навреме, за да се сблъска гърди в гърди с трима-четирима въоръжени слуги, качващи се по стълбите. Работата вървеше зле — всъщност положението бе толкова тежко, че Алатристе извади пистолета и стреля веднъж. Нападателяте, настъпващи нагоре, се затъркаляха назад по стълбите в объркан възел от крака, ръце, шпаги, малки щитове и тояги. Преди да успеят да се съвземат, той се върна назад, пусна резето на вратата и прекоси мълниеносно стаята в посока към прозореца, като избегна още два ожесточени удара на Алкесар. Тогавя Анхелика се впи за трети път като пиявица в ръката му и го захапа със свирепост, невъобразима за дванайсетгодишно момиче. Накрая капитанът се добра до прозореца, отвори го с ритник, разсече с един удар нощната роба на Алкесар, който, покривайки се несръчно, залитна в посока на леглото, и докато прехвърляше единния си крак през железния парапет, раздруса ръка в пореден опит да накара Анхелика да пусне плячката си. Сините очи и ситните, ослепително бели зъби — които дон Луис де Гонгора, с извинение пред сеньор де Кеведо, щеше да опише като бисерен наниз, или дребни перли сред пурпурни рози — още святкаха с невиждана кръвожадност, преди Алатристе, на когото цялата история бе дошла до гуша, да я хване за

къдриците, да я откъсне от себе си да я запрати като бясна и врещяща топка да се блъсне в чичо си, и двамата да се строполят на леглото, което се сгромоляса с трясък на земята.

Тогавя капитанът скочи от прозореца, прекоси двора, излезе на улицата и не спря да бяга, докато не остави далеч зад гърба си този кошмар.

Той потъна в мрака, търсейки най-тъмните улички, по които да се върне в комарджийницата на Хуан Видуния. Вървя тъй от „Кава Алта“ до „Кава Баха“^[2] през „Посада де ла Виля“^[3], мина покрай спуснатите кепенци на аптекаря Фадрике, преди да пресече „Пуерта Серада“^[4], където в тия малки часове на нощта не се мяркаше жива душа.

Предпочиташе да не разсъждава, ала това беше неизбежно. Убеден бе, че е извършил глупост, която само влошаваше ситуацията. Дива ярост пулсираше във вените и слепоочията му, подобно на туптенето на кръвта. Той на драго сърце би ударил сам лицето си с юмрук, за да охлади гнева и отчаянието си. Все пак — каза си той, щом възвърна донякъде спокойствието си, — подтикът да стори нещо, да не стои със скръстени ръце, докато други решават вместо него, го бе тласнал да излезе от бърлогата като отчаян вълк на лов незнайно за какво. Това не бе присъщо за него. В живота, колкото и да продължеше той, бе много по-просто само да се пазиш от ударите в един сложен свят, в който човек залагаше главата си в играта и всеки разчиташе единствено на собствените си сили, не очакваше от никого нищо и не поемаше друга отговорност, освен тази да опази кожата си непокътната. Диего Алатристе-и-Тенорио, ветеран от легионите във Фландрия и неаполските кралски галери, беше прекарал дълги години, избягвайки всякакви чувства, от които не би могъл да се избави с помощта на шпагата. Ала ето сега едно момче, чието име доскоро не знаеше, се бе появило и обърнало всичко с главата надолу, карайки го да осъзнае, че бронята на всеки мъжкар, колкото и суров да е, може да се пропука.

Като се замисли за пукнатини, Алатристе опипа лявата си ръка, която още го болеше от ухапванията на Анхелика, и не можа да сдържи една гримаса на възхита. Понякога трагедиите придобиват отенък на

грубовата комедия, рече си той. Тази малка руса котка, която смътно познаваше — аз самият никога преди не бях споменавал името ѝ и капитанът бе в пълно неведение относно чувствата ми към нея, — беше обещаваща — едновременно дива и породиста. Да му се не види — във всеки случай, беше достойна племенница на чичо си.

Най-после, припомняйки си уплашените очи на Луис де Алкесар, дъха му в дланта си, докато запушваше устата му, киселия мирис на пот и страх, Алатристе сви рамене. В края на краищата надделяваше стоицизмът му на войник. В крайна сметка, заключи той, никога нищо не се знае. Невинаги е възможно да отгатнем последиците от нашите постъпки. Най-малкото, след току-що преживяното неочаквано нощно премеждие, Луис де Алкесар вече не се смяташе за неуязвим. Гърлото му беше тъй подвластно на камата, както и гърлото на всеки друг. Погледнато обективно, случилото се можеше да е както за добро, така и за лошо, зависи от картата, която щеше да дойде.

Потънал в тези толкова противоречиви размисли, Алатристе се озова най-сетне на малкия площад „Граф де Барахас“, на хвърлей от Пласа Майор. И докато се канеше да завие зад ъгъла, видя светлина и хора. Не беше време за разходки, тъй че Алатристе се притаи в един вход.

Навярно ставаше дума за клиенти на Хуан Викуня, които си тръгваха след дълго надлъгване с колодата, нощни птици, търсеци свади или пък защитници на закона. Ала които и да бяха, моментът не беше сгоден за нечакани срещи и безсмислени разговори.

На светлината на фенера, който непознатите бяха поставили на земята, капитанът видя, че разлепват съобщение до арката на „Кучилерос“^[5] и после се отдалечиха надолу по улицата. Бяха петима, въоръжени, носеха листове, навити на рула и ведро, пълно с лепило. Алатристе щеше да продължи пътя си, без да им обърне особено внимание, ако не бе различил на светлината на фенера, че единият от тях носеше черния бастун на сановник на Инквизицията. Тъй че щом се изгубиха от погледа му, той отиде до съобщението с намерение да го прочете, ала беше тъмно. И понеже лепилото не беше още засъхнало, той смъкна съобщението от стената, сви го на четири и заизкачва стълбите под арката. После тръгна под колонадата на площада, отвори тайната врата на Хуан Викуня, извади прахан и кремък и запали фитила на една свещ в коридора. Стори всичко това, налагайки си да

бъде търпелив, като човек, бавещ се да счупи печатите на писмо, от което очакваше лоши новини. Действително новините бяха лоши. Съобщението съдържаше известие на Светата Инквизиция:

Нека знае всеки гражданин и гост на Града, в който пребивава Дворът на Негово величество, че Свещеният трибунал на Инквизицията устройва публично изгаряне на клада на Пласа Майор идущата неделя, ден четвърти...

Въпреки нелекия начин, по който изкарваше прехраната си, капитан Алатристе не беше склонен да споменава името Господне напразно. Ала този път от устата му се изтръгна грубо войнишко проклятие, от което пламъкът на свещта потрепери. От деня четвърти ги делеше една седмица и нямаше ни едно проклето нещо, което би могъл да стори дотогава, освен да чака, преследван от всякакви демони. Без да изключваме и още една възможност — след нощното посещение при кралския секретар, на следващия ден да разлепят друго съобщение, този път от корехидора, разгласяващо, че самият Алатристе е обявен за издирване. Смачка листа и остана неподвижен, подпрян на стената, и дълго се вира в пустотата. Беше изстрелял всичките си куршуми, освен един. Сега единствената му надежда беше дон Франсиско де Кеведо.

Нека ваши милости ми простят, че отново ги занимавам с моята персона и с моята самотна килия в тайните тъмници на Толедо, където почти бях изгубил представа за времето, за деня и нощта. След още няколко разпита, съпроводени от съответните побоища, които ми нанасяше червенокосият — разправят, че и Юда бил риж и дано моят палач да свършеше дните си като него — без да съумеят да изтръгнат никакви ценни сведения от мен, те почти ме оставиха на мира. Обвинението на Елвира де ла Крус и амулетът на Анхелика изглежда бяха достатъчни за целите им. Последният наистина мъчителен разпит се сведе до упорити повторения на въпроси, които започваха с фрази от рода на „не е ли по-вярно“, „кажи истината“, „признай, че“. Мъчителите ми настояваха да получат сведения за предполагаеми

съучастници, и шареха с волската жила гърбината ми при всяко мълчание — а именно в това се състояха и всичките ми отговори. Ще допълня единствено, че останах твърд и не произнесох ничие име. А слабостта и изтощението ми бяха такива, че онези припадъци, които бяха започнал да разигравам в началото и които дадоха тъй добър резултат, продължиха да се случват сега по естествен път и това ми спестяваше част от голготата. Предполагам, че ако моите палачи не стигнаха по-далеч, то беше от страх, че ще провалят блестящата роля, която ми бяха отредили за празненството на Пласа Майор. Аз не бях в състояние да осмисля всичко обстойно, понеже съзнанието ми бе помътено, мисленето ми бе така притъпено, че дори не се разпознавах в този Иниго, който понасяше боя с бич или се събуждаше със сепване в мрака на влажната килия, чувайки сноването на плъха по пода. Единствената ми истинска тревога беше да не ме оставят да гния там, докато навърша четиринадесет години и тогава да ме запознаят отблизо с дървеното съоръжение с въжета, което продължаваше да стои в залата за разпити, все едно ми нашепваше, че рано или късно ще му принадлежа.

Междувременно улових плъха. Дотегнало ми беше да спя в страх от ухапванията му и посветих дълги часове в проучване на положението. Накрая познавах навиците му по-добре от моите собствени: проявите му на недоверчивост — беше стар плъх, така да се каже, ветеран, — дързостта му и начина на придвижване покрай стените на килията. Стигнах дотам, че успях да проследя мислено обиколките, които правеше, дори на тъмно. Тъй че веднъж се престорих на заспал, оставих го да върви по обичайния му път, докато не го усетих в един ъгъл, където предвидливо бях слагал по някоя и друга троха хляб, приучавайки го към това лакомство. После грабнах стомната с вода и я стоварих върху него, с такава сполука, че той се просна без да каже „ох“, или каквото там се предполага, че казват плъховете, когато си получат заслуженото.

През онази нощ най-последно успях да спя спокойно. Но на сутринта плъхът започна да ми липсва. Отсъствието му ми предоставяше време за размишления върху други неща, като предателството на Анхелика и кладата, на която имаше голяма вероятност да приключи краткият ми жизнен път. Колкото до това, че щяха да ме пекат жив, ще кажа, без да се хваля, че това не ме

безпокоеше кой знае колко. Чувствах се тъй уморен от затворничеството и изтезанията, че всяка промяна ми се виждаше като освобождение. Понякога се занимавах да пресмятам колко време ще умирам сред пламъците, макар че ако човек се отрече клетвено по съответната официална процедура, го удушаваша милостиво, преди да запалят кладата и работата придобиваше по-весел вид. При всички случаи, успокоявах се аз, никое страдание не трае вечно и, колкото и да се проточеше то, накрая идваше покоят. Освен това в онези времена да умреш беше доволно лесна и обикновена работа. А аз не бях натрупал прекалено много грехове, които да натежат на душата ми до такава степен, че да ѝ попречат да отиде на подходящото място, при душата на добрия стар войник Лопе Балбоа. При това на моята възраст имах все още известен героичен поглед към живота — да си припомним, че се бях оказал на този хал, защото не бях издал нито капитана, нито приятелите му, и всичко изглеждаше поносимо, понеже го приемах като изпитание в което, да ме извинят ваши милости, се чувствах горд от начина, по който се бях държал. Не зная дали съм бил наистина смело момче по рождение или не, но Бог ми е свидетел, че ако първата стъпка към смелостта се състоеше в това да се държиш като смел човек, спомнете си, че вече бях извървял няколко такива стъпки.

Но въпреки всичко ме бе обзела безкрайна безнадеждност. Една дълбока, безмерна мъка, подобна на желанието да заплача вътре, в душата си, плач, който нямаше нищо общо със сълзите на болка или физическа слабост, които ронех понякога. Беше по-скоро печал, дива, тъжна, свързана със спомена за майка ми и сестричките ми, с погледа на капитана, когато одобряваше мълчаливо някои от постъпките ми, с меките зелени склонове край Оняте, със спомена за детските ми игри със съседските момчета. Чувствах, че се разделям завинаги с това и жалех за всички красиви неща, които ме бяха очаквали в живота и които никога нямаше да имам. Но най-вече жалех, че няма да погледна за последен път Анхелика де Алкесар в очите.

Кълна се пред ваши милости, че не успях да я намразя. Дори напротив, убедеността, че тя имаше пръст в моето нещастие оставаше у мен един тръпчиво-сладък вкус, който усилваше омаята на спомена за нея. Беше зла — и стана още по-зла с времето, кълна се в Бога, — но беше много красива. И точно това съжителство на злина и красота, тъй вплетени една в друга, предизвикваше у мен дълбоко заплеление и

болезнена сладост, когато изтърпявах страданията и мъките, сполетели ме по нейна вина. Звучи малко невероятно, така е. Но по-късно, с годините, научих истории за мъже, чиито души били обладани от лукавия и във всяка една от тези истории разпознавах с лекота собствената си съдба. Анхелика де Алкесар беше откраднала душата ми и имаше власт над нея през целия ми живот. И аз, който хиляди пъти бих я убил и още хиляди пъти бих умрял, без да трепна, за нея, никога не ще забравя нейната несравнима усмивка, студените ѝ сини очи, много бялата ѝ кожа, мека и гладка, чийто сладостен допир още гали моята кожа, загрубяла от стари рани, някои от тях, по дяволите, нанесени от нея. Като тази на гърба — дълъг белег от кама, незаличим, подобно на онази нощ, случила се много по-късно от времето, за което говоря сега, когато вече не бяхме деца и аз я прегърнах, обзет едновременно от любов и омраза, без да ме интересува дали ще осъмна жив или мъртъв. А тя, като ме гледаше отблизо, с устни, червени от кръв, след като бе целунала раната, която ми нанесе, произнесе шепнешком думите, които няма да забравя нито в този, нито в другия живот: „*Радвам се, че още не съм те убила*“.

Уплашен, благоразумен или може би просто хитър, ако не и трите едновременно, Луис де Алкесар беше търпелив лешояд, а и разполагаше с достатъчно карти, за да продължи играта посвоему. Тъй че той се въздържа да нанася удари с шпага на когото и да било. Името на Диего Алатристе не бе разгласено никъде и последният прекара деня, както предишните, добре скрит в комарджийницата на Хуан Викуня. Но тогава нощите на капитана бяха по-бурни от дните и когато отново се свечери, той реши да посети един стар познайник под прикритието на мрака.

Полковник Мартин Салданя го свари на вратата на дома си на улица „Леон“, когато вече в късни доби се връщаше от последната нощна обиколка. Или по-скоро, в интерес на точността, забеляза отблясъка от пистолета му, насочен към него откъм входа. Но Салданя беше кален мъж, бе виждал дулата на немалко пистолети, мускети и всякакъв вид оръжия, насочени към него през дългия си живот, така че това нито го смразяваше, нито го разпалваше повече от обичайното. Той просто сложи ръце на кръста, загледан в Диего Алатристе, който,

загърнат в плащ и с нахлупена шапка, държеше пистолета в десницата си, а лявата си ръка бе отпуснал предвидливо на дръжката на камата, подаваща се отзад на хълбока му.

— Да му се не види, Диего, наистина обичаш да рискуваш.

Алатристе не отвърна нищо. Излезе малко от сянката, за да види лицето на полковника на оскъдната улична светлина — само един факел гореше на ъгъла с улица „Уертас“ — и сетне вдигна нагоре дулото на пистолета, сякаш възнамеряваше да обърне вниманието върху него.

— Необходим ли ми е?

Салданя го гледа мълчаливо няколко мига.

— Не — рече накрая. — Засега не.

Това разведри обстановката. Капитанът върна пистолета в кобура и махна ръка от камата.

— Хайде да се поразходим — каза той.

— Това, което не разбирам — рече Алатристе, — е защо не ме търсят открито.

Вървяха надолу по площадчето „Антон Мартин“ към улица „Аточа“, пуста в тия часове. Луната бе още в последна четвърт — току-що се беше показала иззад капитела на болницата „Амор де Диос“ и светликът ѝ блещукаше по водата, преливаща над горния край на фонтана и стичаща се на вадички надолу по улицата. Носеше се миризма на загнили зеленчуци, примесена с парливия мирис на конска тор.

— Не зная нищо, нито пък искам да зная защо е така — каза Салданя. — Но е вярно. Никой не е дал името ти на полицията.

Дръпна се, за да избегне калта, но стъпи не където трябваше и сподави една ругатня в прошарената си брада. Късата пелерина подчертаваше масивната му, широкоплещеста фигура.

— При всички случаи — продължи той, — бъди много внимателен. Това, че моите хора не душат подире ти, не означава, че друг не се е загрижил за здравето ти... Според сведенията, които имам, служителите на Инквизицията имат заповед да сложат ръка върху ти, но при най-голяма дискретност.

— Казаха ли ти защо?

Салданя погледна косо капитана.

— Не ми казаха, нито искам да зная. Между впрочем: разбра се коя е мъртвата, която намериха оня ден в стола-носилка... Става дума за някоя си Мария Монтуенга, която била на служба при една от послушниците в манастира на „Блажените Девици“... Звучи ли ти познато?

— Не.

— Така си и мислех — полковникът се засмя тихо, сякаш на себе си. — Въпреки всичко така е по-добре, защото работата е много мътна. Казват, че старата се занимавала със сводничество и че сега се е намесила Инквизицията... Това също не ти звучи никак познато, предполагам.

— Не.

— Ясно. Говори се и за още няколко трупа, които никой не е виждал, за някакъв манастир, обърнат с краката нагоре при едно претърсване, за което никой от съседите наоколо не си спомня... — Салданя пак погледна крадешком към Алатристе. — Има хора, склонни да свързват всичко това с кладата, която готвят за неделя.

— А ти?

— Аз не правя никакви изводи. Получавам заповеди и ги изпълнявам. И когато никой нищо не ми обяснява, обстоятелство, което в този случай горещо приветствам, задоволявам се да гледам, да слушам и да си мълча. Което не е лоша позиция в моя занаят... Колкото до теб, Диего, ще ми се да те видя далеч от всичко това... Защо не се пръждоса далеч от двора?

— Не мога. Иниго...

Салданя го прекъсна, като изруга силно.

— Не продължавай. Казах вече, че не искам да зная нищо нито за твоя Иниго, нито за каквато и да било друга проклетия... Колкото до неделя, виж, за това мога да ти пошушна нещо: стой настрана. Имам заповед да предоставя всичките си агенти, въоръжени до зъби, на разположение на Светата Инквизиция. Каквото и да става, не само ти, ами и светата Божия Майка няма да можете и пръста си да мръднете.

Край тях премина бързо черната сянка на една котка. Бяха близо до болницата „Консепсион“ и един женски глас се провикна отгоре „Пази се, вода“. Дръпнаха се благоразумно и чуха плисъка на струята от нощното гърне, което изливаха на улицата.

— Едно последно нещо — каза Салданя. — Става дума за един човек. Някакъв наемен фехтувач, от когото трябва да се пазиш... Явно в този случай наред с официалния сюжет има и друг, неофициален.

— В кой случай?... — в мрака Алатристе засука насмешливо мустак. — Току-що те чух да казваш, че нищо не знаеш.

— Върви по дяволите, капитане.

— Между другото, на някои хора им се иска да осъмна тъкмо при дявола.

— Тогава не им се оставяй, проклети да са — Салданя нагласи по-добре късата пелерина на раменете си, а пистолетите и цялата железария, която носеше на кръста, издрънчаха злокобно. — Този, за когото ти говоря, души и разпитва къде живееш. Набрал е и половин дузина юначаги да те направят на решето, без да ти оставят време да кажеш „ох“. Този човек се казва...

— Малатеста. Гуалтерио Малатеста.

Отново прозвуча тихият смях на Мартин Салданя.

— Същият — потвърди той. — Мисля, че е италианец.

— От Сицилия. Веднъж свършихме една работа заедно. Или по-скоро я свършихме до половината... После сме се засичали още няколко пъти.

— Е, не си му оставил добър спомен, майка му стара. Смятам, че доста ти е насъбрал.

— Какво друго знаеш за него?

— Малко. Разчита на могъщи покровители и е добър в занаята си. Както изглежда, подвизавал се е в Генуа и Неапол, и е изпратил немалко хора на оня свят по чужда поръчка. Разправят, че това дори му доставя удоволствие. Живял е известно време в Севиля, а в Мадрид е от около година... Ако искаш, мога да направя някои проучвания.

Алатристе не отговори. Бяха стигнали до края на Прадо де Аточа и пред тях се простираше безлюдният мрак на градините, полето и началото на пътя за Вилекас. Спряха за известно време, заслушани в скрибуцането на щурците. Салданя беше този, който проговори пръв:

— Умната в неделя — рече той тихо, сякаш мястото беше пълно с подслушвачи. — Не бих искал да се наложи да ти надявам окови. Или да те очиствам.

Капитанът не продумваше. Стоеше неподвижен, загърнат в плаща си, лицето му още повече тъмнееше под широкополата шапка.

Салдания въздъхна хрипливо, направи две стъпки, като че ли си тръгваше, въздъхна пак, спря и изруга мрачно.

— Слушай, Диего — той гледаше ту към Алатристе, ту към потъналото в мрак поле. — Двамата с теб не храним особени илюзии за света, в който ни се падна да живеем... Аз съм уморен. Имам хубава жена, работа, която ми харесва и ми позволява да отделия някоя пара за старини. Коеето означава, че докато нося полковническия жезъл, и баща си мога да запра... Може да съм мръсник, разбира се, но във всеки случай си оставам мръсник *по моему*. Ще ми се ти...

— Говориш прекалено много, Мартин.

Капитанът произнесе тези думи спокойно, с разсеян вид. Салдания свали шапка и прокара широката си длан по главата, там, където косата редеше.

— Прав си. Говоря прекалено много. Може би защото остарявам — той въздъхна за трети път, без да отклонява поглед от тъмнината, заслушан в щурците. — Остаряваме, капитане. И ти, и аз.

Чу се далечен камбанен звън, отмерващ часа. Алатристе все тъй не помръдваше.

— Ставаме все по-малко — рече той.

— Много малко, по дяволите — полковник Салдания нахлупи пак шапката си, подвоуми се няколко секунди, после отиде отново до капитана и спря. — Останаха малцина, с които можеш да споделиш спомени и мълчания. А освен това, само бегло напомняме на това, което бяхме.

Започна да си подсвирква тихо стара военна мелодийка. Беше войнишка песен, която разказваше за стари легиони, щурмове, плячкосване и победи. Бяха я пели заедно с баща ми и още другари, преди осемнадесет години, при разграбването на Остенде и похода по Рейн към Фризия с дон Амбросио Спинола, когато превземаха на Олдензел и Линген.

— Но може би този век — отбеляза накрая Салдания — не заслужава мъже като нас... Имам предвид такива мъже, каквито бяхме преди.

Погледна пак Алатристе. Последният кимаше бавно. Тесният лунен сърп хвърляше в нозете им мъглява, размазана сянка без контури.

— Може би — промълви капитанът — и ние вече не сме достойни за това, което бяхме.

---

[1] Халфа — Испанска тръстика. — Б.пр. ↑

[2] Улици в центъра на Мадрид, имената им означават съответно „Горната изба“ и „Долната изба“. — Б.пр. ↑

[3] букв. Градският хан. — Б.пр. ↑

[4] букв. Затворената врата. — Б.пр. ↑

[5] Кучилерос (исп.) — Ножари. — Б.пр. ↑

IX. КЛАДАТА

По време на владичеството на четвъртия Фелипе, както и по времето на неговите предшественици, Испания имаше голяма слабост към горенето на еретици, евреи и хора, практикуващи обредите на юдейската вяра. Горенето на клада привличаше хиляди зрители — от аристокрацията до простолюдието. А когато то се случеше в Мадрид, на изгарянето присъстваха, в почетни ложи, и техни величества кралят и кралицата. Дори нашата господарка, кралицата доня Исабел, която като францужойка в началото на брака показва известно отвращение към подобен род занимания, в крайна сметка, подобно на всички, се пристрасти към тях. Единствената от нашите испански прелести към която дъщерята на Анри Беарнеца^[1] така и не разви слабост, бе Ел Ескориал^[2] — там все още витаеше внушителният призрак на Благоразумния Крал^[3], и тя не пожела да живее там — намираше мястото за прекалено студено, голямо и злокобно. Но тъй или иначе на францужойката ѝ се наложи да се примири с него, макар и посмъртно, защото макар кракът ѝ никога да не стъпи в Ел Ескориал приживе, именно там я погребяха след смъртта ѝ. А пък мястото не е лошо, да му се не види, точно до величествените гробници на император Карлос и на сина му, великия Фелипе, дядо на нашия Фелипе. Благодарение на тях, за добро или лошо, напук на турци, французи, холандци, англичани и всякакви други кучи синове, Испания държа в продължение на век и половина и Европа, и света, здраво хванати за топките.

Но да се върнем на печенето. Празненството, на което за мое нещастие аз самият имах запазено място, започна да се подготвя няколко дни предварително, с голяма шетня на дърводелците и техните калфи из Пласа Майор. Те строяха висока платформа, дълга петдесет стъпки, амфитеатър с пейки, драперии, килими и дамаски. Дори за сватбата на техни величества нямаше толкова приготовления, нито пък се видя толкова машинария. Затвориха всички улици наоколо, та файтоните и конете да не се пречат на градежа. За кралското

семејство бе предвиден балдахин откъм страната на улица Меркадерос, понеже там имаше най-хубава сянка. Тъй като представлението с кладата беше продължително, проточваше се цял ден, бяха предвидени помещения, където гражданите можеха да се освежат и похапнат, защитени от специални навеси. Реши се още, че за удобство на височайшите персони, те ще стигнат до ложата си, като тръгнат от двореца на граф де Барахас и минат по път издигнат напърно над „Кава де Сан Мигел“, който се свързваше с притежаваните от графа къщи на площада. Толкова голямо беше очакването, пораждано от подобни събития, че билетът, даващ достъп до някой прозорец, се превръщаше в най-жадуваното нещо на света. Намираха се и такива, които плащаха купища дукати на придворния иконом, за да се сдобият с най-добре разположените места. Сред тези хора имаше и посланици, грандове, придворни, председатели на градски съвети, и дори нунцият на Негово светейшество, който не би пропуснал празненства с бикове, „каняс“ или, разбира се, горене на грешници дори срещу *fumata bianca*^[4].

В този ден, който трябваше да се превърне в паметен, Светата Инквизиция се надяваше да свали с един куршум няколко заека. Най-радикалните инквизитори, решени да подкопаят политиката на сближаване между граф де Оливарес и португалските банкери от еврейски произход бяха планирали впечатляващо изгаряне на грешници, което да всее страх в душите на всички, които не бяха сигурни в чистата си кръв. Посланието беше кристално ясно: колкото и пари да имаха и колкото и да се радваха на благоразположението на кралския фаворит, португалците от еврейски произход никога нямаше да се чувстват сигурни в Испания. Инквизицията, позовавайки се в последна сметка на дълбоката религиозност на нашия господар краля — нерешителен и без влияние както на младини, тъй и на старини, добър, но безхарактерен по природа — предпочиташе една разорена страна, но с непокътната вяра. Същата тази Инквизиция, която с течение на времето успя да въздейства, и то между другото с унищожителен резултат, на икономическите планове на Оливарес, беше и главната причина за това процесът, свързан със скандала около „Блажените Девици“, както и други подобни дела, да се ускори с цел постигане на по-голям ефект и за обществено назидание. Тъй само за

няколко седмици се разрешиха случаи, които при други обстоятелства бяха отнемали месеци и дори години на старателни проучвания.

Припираха толкова, че дори опростиха процедурите по инак сложния протокол. Присъдите, които обичайно се четяха на осъдените от Инквизицията предишната нощ след тържествената процесия, на която се изнасяха зеленият кръст, предвиден за площада, и белият, който да се издигне на кладата, в крайна сметка щяха да станат публично достойние при самото изгаряне, пред всички присъстващи на събитието. Предишния ден бяха докарали от тъмниците на Толедо затворниците, определени за представлението, които бяха — бяхме, — около двадесетина, и ни настаниха в килиите, които Светата Инквизиция държеше на улица „Премостенсес“, по-известна като „улицата на Инквизицията“, намираща се близо до малкия площад „Сан Доминго“.

Така се озовах в Мадрид през съботната нощ. Не бях ни чувал, ни виждал никого, откакто ме изведоха от моята килия и ме вкараха в някаква кола със спуснати завеси, съпроводвана от засилен конвой. Излязох от нея вече при светлината на запалени факли, когато ме накараха да слеза в Мадрид, охраняван от въоръжени служители на Инквизицията. Въведоха ме в нова единична килия и там вечерях щогоде добре. Освен с вечеря, разполагах с едно одеяло и един сламеник, с които да прекарам тревожната нощ, изпълнена със стъпки и шум от ключалки от другата страна на вратата, с гласове, които приближаваха и се отдалечаваха, с много шумотевица и показни официалности. Поради това започнах сериозно да се опасявам, че на следващия ден ме очакват тежки изпитания. Блъсках си главата, припомняйки си заплетените прежеждия, които бях гледал в комедиите по театрите, надявайки се, че както винаги ставаше в тях, и аз ще изнамеря някакъв подходящ план за измъкване. На този етап вече бях сигурен, че каквато и да беше вината ми, не можеха да ме изгорят заради възрастта ми. Ала страхът от бича и затворничеството, вероятно доживотно, даваше своите плодове. Вече дори не бях напълно сигурен кое щеше да е подобрият изход. При все това — колко удивителна е майката природа, — оптимизмът, присъщ на крехките ми години, изживените терзания и изтощението от пътя скоро произведоха очаквания ефект и след като бях изваден известно време, питайки се каква ли ще бъде клетата ми участ,

бях надвит от милостивия и възстановяващ сън, който уталожил тревогите на разсъдъка ми.

Две хиляди души не бяха спали, за да си подсигурят място и в седем часа сутринта на Пласа Майор нямаше къде яйце да хвърлиш. Смесен с тълпата, с добре нахлупена широкопола шапка и къса пелерина, праметната през рамо, дискретно прикриваща лицето му, Диего Алатристе си проправяше път, докато стигна до галерията „Де ла Карне“. Аркадите бяха претъпкани от хора с всякакво положение и ранг. Дребни благородници, духовници, занаятчии, прислужнички, търговци, лакеи, студенти, шмекери, просяци и всевъзможна друга паплач се блъскаха едни други, за да се настанят по-добре. Прозорците на високопоставените люде тъмнееха от черни одежди, виждаха се златни верижки, сребърни украшения, френски платове, дантели от посто ескудо, раса и отличителни знаци на различни ордени. А долу цели семейства, в това число и деца, прииждаха с кошници с храна и напитки, предназначени за обяд и следобедна закуска, докато продавачите на алоха, вода и сладкиши вече припечелваха добре. Търговец на религиозни гравюри и броеници предлагаше стоката си с пълно гърло, която в ден като този, така уверяваше той, носела благословията на папата и служела за всеопрощаваща индулгенция. По-нататък един предполагаем инвалид от Фландрия, който в живота не бе и помирисвал пика, просеше жалостиво, воювайки за мястото си с един мним сакат и с друг просяк, който се преструваше, че има краста с помощта на рибена кожаца, поставена върху бръснатата му глава. Галантни господа ухажваха дамите, уличниците се умилкваха. Две жени, едната хубава, без наметало, другата със загрозяващ белег на лицето, от ония, които се кълнат, че няма да намерят покой, докато не завъртят главата на някой гранд или на някой богат генуезец, убеждаваха един занаятчия, който се перчеше с шпагата си и се правеше на галантен благородник, да развърже кесията си и да ги почерпи с плодове и захаросани бадеми. Горкият човечец, обзет от надеждата за някоя авантюра, вече беше пуснал в оборот двете монети, които имаше у себе си и тайничко се радваше, че не носеше повече. Нещастникът нямаше представа, че истинските господа не само, че нищо не дават, ами се и гордеят с това.

Беше слънчев ден, идеален за случая и капитанът присвиваше светлите си очи, заслепявани от сияйната синева, която заливаше площада измежду стрехите на къщите. Продължи да върви през тълпата, проправяйки си път с лакти. Носеше се мирис на пот, на тълпа, на фиеста. Той усещаше как у него се надига пълно отчаяние без капчица утеха; това беше безпомощността пред нещо, което надхвърляше пределите на собствените му сили. Тази машина, която се движеше неумолимо, не оставаше пролука за друго, освен за примирение и страх. Нищо не можеше да направи, дори самият той не беше в безопасност там. Вървеше, озъртайки се, и бързо се отдръпваше, щом някой го загледаше малко повече от необходимото. Всъщност се движеше, за да се занимава с нещо и за да не бездейства, подпирайки някой стълб от колонадата. Запита се къде ли, по дяволите, се подвизаваше по това време дон Франсиско де Кеведо, чието пътуване, каквото и да бе излязло от него, вече оставаше единствената искрица надежда в мрака на неизбежността. Искрица, която той почувства как избледнява, когато прозвучаха тръбите на гвардейците. Те го принудиха да погледне към покрития с тъмночервена драперия балкон на сградата на улица Меркадерос. Нашият господар кралят, кралицата и някои придворни заемаха вече местата си сред ръкоплясканията на множеството: четвъртият Фелипе, в черно кадифе, важен, без да помръдва крак, ръка или глава, чиито руси коси блестяха като златните гайтани и веригата висяща през врата му; а нашата господарка кралицата — в жълт атлаз, с украса от пера и скъпоценни камъни. Гвардейците бяха строени с алебарди под балкона им, от едната страна — испанската гвардия, от другата — немската, а стрелците с лък — по средата, всички впечатляваха с невъзмутимия си вид и внушителния строй. Беше удивително зрелище за всеки, който не рискуваше да бъде изгорен. Зеленият кръст беше поставен на подиума, тук-там по фасадите на сградите висяха гербовете на Негово величество и гербът на Инквизицията: кръст между шпага и маслиново клонче. Всичко бе строго по канона. Представлението можеше да започва.

Бяха ни извели в шест и половина, заобиколени от кордон полицейски агенти и служители на Инквизицията, въоръжени с шпаги,

пики и мускети. Подкараха ни в шествие през площадчето „Сан Доминго“, за да се спуснем после към „Сан Хинес“ и оттам, прекосявайки улица Майор, да навлезем на площада през улица Ботерос. Вървахме в колона, всеки със своя конвой от въоръжени стражи и облечени в траур служители на Инквизицията със злокобни черни жезли. Имаше духовници в широки бели раса, носеха се вопли на оплаквачки и зловещ грохот на барабани, виждаха се кръстове, покрити с воали и зяпачи по улиците. А по средата пристъпвахме ние — първо богохулниците, после двуженците, след тях содомитите, юдеещите се и поклонниците на Мохамед, а накрая магьосниците и вещиците. Заедно с всяка група се носеха статуи от восък и картон, както и дрипите на умрелите в затвора или на бегълците, които щяха да бъдат изгорени задочно, под формата на чучела. Аз се намирах някъде по средата на процесията, сред малолетните юдеещи се, и бях тъй слиян, че мислех, че това е само сън, от който след много мъки все някак щях да се събудя, и да си отдъхна на мига. Всички носехме така наречените „самбенитос“: нещо като дълги ризи, в които ни бяха облекли стражарите при извеждането ни от килиите. На моята имаше червена рисунка на разпятие, по другите бяха нарисувани пламъците на ада. Имаше мъже, жени и дори едно момиче почти на моята възраст. Едни плачеха, други се държаха безучастно, като младия свещеник например, който по време на служба беше отрекъл, че Господ се намира в светото причастие и отказваше да си вземе думите назад. Една старица, набедена от съседите за вещица, която поради напредналата си възраст не можеше да се държи на краката си, и един мъж, комуто изтезанията бяха осакатили краката, бяха качени на мулета. Най-тежко провинилите се имаха на главите си качулки с дупки за очите, а на всички ни бяха турили по една свещ в ръцете. Бях видял Елвира де ла Крус, в самбенито и с качулка на главата. Когато ни подреждаха за шествието, нея поставиха сред последните. После потеглихме и повече не я видях. Аз вървах със сведена глава от страх да не срещна погледа на някой познат сред зяпачите. Крачех, както могат да предположат ваши милости, примрял от срам.

Когато шествието се вля в площада, капитанът бе почнал да ме търси с очи сред осъдените. Не можа да ме открие, докато не ни

накараха да се качим на подиума и да седнем на подредените там пейки, всеки между двама служители на Инквизицията. Дори тогава едва успя да ме открие, защото както вече казах, аз се опитвах да държа главата си сведена, а качването ни на платформата предлагаше добра гледка за хората по прозорците, но затрудняваше видимостта на тълпата, наблюдаваща спектакъла отдолу, под колонадата. Присъдите още не бяха оповестени, тъй че Алатристе усети върховно облекчение, установявайки, че аз вървах в групата на малолетните юдеещи се и бях без качулка, което изключваше поне кладата. Измежду облечените в траур служители на Инквизицията се мяркаха черно-белите раса на монасите-доминиканци, които се бяха натоварили с цялата организация. Представителите на другите ордени, с изключение на францисканците, които бяха отказали да присъстват, понеже сметоха за оскърбление да им определят място зад августинците, вече се настаняваха на почетните места наред с алкалда на кралския дом и двора и със съветниците — представители на Кастилия, Арагон, Италия, Португалия, Фландрия и Индиите. В частта, запазена за трибунала, компания на главния инквизитор брат Емилио Боканegra, кокалест и зловец, правеха Шестимата съдии. Той предвкушваше своя триумф, както сигурно го предвкушваше и Луис де Алкесар в ложата на висшите чиновници от Двореца, под балкона, на който в този момент нашият господар кралят полагаше клетва да защитава католическата църква и да преследва еретиците и отстъпниците от истинската вяра. Граф де Оливарес заемаше по-скромнен прозорец, вдясно от техни величества и имаше твърде мрачен вид. На малцина от посветените в дворцовите тайни убягваше, че цялото това представление беше в негова чест.

Започнаха да произнасят присъдите. Един подир друг осъдените бяха довеждани пред трибунала и там, след подробно докладване на престъпленията и греховете им, се оповестяваше каква ще бъде съдбата им. Тези, които щяха да бъдат бичувани или заминаваха на галерите, или биваха отвеждани, а на определените за клада завързваха ръцете. За последните се казваше „освободени“, защото Инквизицията, бидейки духовна институция, не можеше да пролее и капка кръв, тъй че, за да се спази формата, тя „смекчаваше“ наказанието им, предавайки ги на светското правосъдие, та то да приложи присъдите връз плътта им. Дори и тогава това ставаше чрез изгаряне, за да се

спази докрай изискването да не се пролива кръв. Предоставям на преценката на ваши милости гнусното лицемерие на тази казуистика.

Тъй или иначе, следваха в неотменен ред четене на присъда и клетвени отричания. Някои от получените най-тежки присъди ги посрещаха със сърцераздирателни викове, други — с примирение. Най-шумни бяха проявите на удовлетворение от страна на публиката, когато се прилагаше най-голямата строгост на закона. Свещеникът, отричащ присъствието на Иисус Христос в светото причастие беше осъден на изгаряне сред бурни ръкопляскания и признаци на задоволство. След като жигосаха безмилостно ръцете, езика и остриганата му глава в знак на отнемане на свещеническия му сан, го отведоха към мястото за изгаряне, разположено в празното пространство, оставено отвъд Пуерта де Алкала. Старицата, нарочена за измамница и магьосница, осъдиха на сто удара с бич и доживотен затвор, съдниците ѝ проявиха особена щедрост към нея. Един двуженец се отърва с двеста удара с бич, прокуждане за десет години, като първите шест от тях трябваше да прекара на греблата в галерите. Двама богохулници бяха осъдени на изгнание и три години каторга в Оран^[5]. Един обуцар и жена му, юдееци се, но вече покаяли се — доживотен затвор и публично отричане. Дванадесетгодишното момиче, юдееца се, покаяло се, получи като присъда монашеското расо и две години тъмница, а след тяхното изтичане трябваше да бъде предадена в къща на християни, които да я възпитат в правата вяра. Шестнадесетгодишната ѝ сестра, юдееца се, беше осъдена на доживотен затвор, без право на помилване. Двете бяха разобличени от собствения си баща по време на претърпените от него изтезания — той бе кожар, португалец, осъден на публично клетвено отричане и изгаряне. Това впрочем беше мъжът, когото бяха докарали на муле поради осакатяване. Майката бе успяла да се скрие, затова щеше да бъде изгорено наподобяващо я чучело.

Освен духовника и кожаря „със смекчено наказание“ към кладата се отправиха още един търговец и жена му, също португалци, юдееци се, един чирак-бижутер, уличен в гнусния грях на содомията, и Елвира де ла Крус. Всички, с изключение на свещеника, се отрекоха по подобаващия начин и показаха разкаянието си, тъй че щяха милостиво да бъдат удушени, преди да лумнат пламъците. Дъщерята на дон Висенте де ла Крус — гротескни изображения на последния, както и

на двамата му сина, мъртвия и изчезналия, бяха поставени на едно стъпало от амфитеатъра, набити на върлини, — беше изправена пред съдиите, облечена в самбенито и с качулка на глава, така изслуша и присъдата си. Тя се отказа под клетва, когато поискаха това от нея, от всички свои минали и бъдещи престъпления, при това с потресаващо безразличие: практикуване на юдейската вяра, участие в престъпен заговор, оскверняване на свещено място и други обвинения. Изглеждаше съвсем беззащитна на платформата, с клюмнала глава, в дългата инквизиторска риза, виснала като дрипа на измъченото ѝ тяло. След клетвеното отричане изслуша произнасянето на присъдата с примирено безсилие. Стана ми жал, въпреки обвиненията, които бе изречла срещу мен, или по-скоро бе заставена да изрече. Горката девойка, купчинка изтерзана плът, оръдие в ръцете на негодници, безскрупулни и безсъвестни, макар да развяваха като свое знаме Господа и светата вяра. Отведоха я и тогава видях, че скоро щеше да дойде и моят ред. Както бях измъчен от ужаса и позора, площадът се завъртя пред очите ми. Отчаян, потърсих с поглед в тълпата, с надежда да видя капитан Алатристе или някой приятел, който да ми вдъхне сила, ала не открих наоколо ни едно лице, което да изразява милост или съчувствие. Пред мен имаше стена от враждебни, насмешливи, застинали в очакване, зловещи физиономии. Такова е лицето, което придобива жалкото простолудие, когато му сервират безплатно кърваво зрелище.

Алатристе обаче виждаше мен. Беше се долепил за една колона от редицата стълбове и оттам наблюдаваше амфитеатъра, на който стоях заедно с другите осъдени, всеки от нас — ограден от по двамина полицейски агенти, неми и неподвижни като скали. Пред мен, предшестваш ме в злокобния ритуал, беше един бръснар, обвинен в богохулство и в съюз с дявола. Беше нисък човечец с невзрачен вид, подсмърчащ в шепите си, с които бе захлупил лицето си, понеже никой не можеше да го отърве от стотината удара с бич и няколкото години на греблата в галерите на нашия господар краля. Капитанът се пораздвижи между хората, настани се на място, където аз можех да го видя, ако погледнех към него. Но аз бях потънал в мъките на собствения си кошмар и не бях в състояние да видя нищо. До

Алатристе стоеше един издокаран тип, грубиян, присмиващ се на нас, които се намирахме на подиума. След малко той подхвърли и някаква шега по мой адрес. На този етап, към обичайното разположение на духа на капитана, се беше добавил и натрупаният безсилен гняв от последните дни и точно той, без да бъде предшестван от никаква мисъл, го накара да се извърне леко към грубияна и да забие, сякаш по невнимание, един лакът дълбоко в търбуха му. Мъжът се извъртя с доста заплашителен вид, но негодуванието замря в гърлото му, когато срещна, между високо вдигнатия край на късата пелерина и широкополата шапка, светлите очи на Диего Алатристе, който го гледаше тъй заканително и свирепо, че онзи тутакси стана по-нисък и от тревата.

Алатристе се отдръпна малко встрани и от новото положение можа да види по-добре Луис де Алкесар в ложата му. Кралският секретар можеше да бъде различен сред другите чиновници по кръста на ордена на Калатрава, който бе избродиран на дрехата му. Беше облечен изцяло в черно. Държеше неподвижно кръглата си глава, увенчана с жалка, рядка коса, над малката колосана яка, и това му придаваше застиналата сериозност на статуя. Но лукавите му очи се въртяха насам-натам, без да пропуснат нито една подробност от случващото се. Понякога този противен поглед попадеше на фанатичното лице на брат Емилио Боканегра и двамата сякаш идеално се разбираха в зловещата си неподвижност. В този момент и на това място те олицетворяваха съвършеното, абсолютното могъщество на онзи кралски двор, пълен с продажни чиновници и фанатични свещеници, действащи под равнодушния поглед на хабсбурга, който гледаше как осъждат поданиците му на изгаряне на клада, без да му мигне окото, само се обръщаше сегиз-тогиз към кралицата, за да ѝ обясни, прикрил лице зад ръкавица или зад някоя от белите си ръце със синкави вени, подробностите от представлението.

Нямаше надежда участта ми да се подобри и ако на площада не гъмжеше отвсякъде от полицейски агенти, служители на Инквизицията и кралски гвардейци, навярно Диего Алатристе щеше да стори някоя дивотия, отчаяна и героична. Поне ми се щеше да вярвам, като пряко замесен в случая, че тъй би станало. Ала всичко би било напразно и минутите се изнизваха в негов и в мой ущърб. Дори дон Франсиско де Кеведо да пристигнеше навреме — все още никой не

знаеше с какво, — ако моите стражи ме отведяха и изправеха на подиума, където се четяха присъдите, нито нашият господар кралят, нито дори папата в Рим биха могли да променят съдбата ми. Капитанът се измъчваше с тази мисъл, когато внезапно установи, че Луис де Алкесар го наблюдаваше. Всъщност това едва ли бе възможно, защото Алатристе се намираще сред тълпата и със закрито лице. Но истината е, че изведнъж срещна очите на Алкесар, вперени в него. После успя да види, че кралският секретар погледна брат Емилио Боканегра и последният, сякаш току-що получил послание, се обърна и заглежда хората, дирейки нещо. Сега Алкесар беше вдигнал леко една ръка, бе я положил на гърдите си и като че ли търсеше още някого сред множеството вляво от Алатристе, защото очите му се заковаха някъде там, в една точка. Ръката му се вдигна нагоре и бавно се спусна надолу, два пъти, сетне секретарят отново погледна към капитана. Алатристе се обърна и забеляза две-три шапки да се движат сред хората, приближавайки към колонадата.

Войнишкият му инстинкт се задейства, преди разумът да успее да открие подходящо решение. В такава гъста навалица шпагите бяха безполезни, тъй че той освободи предвидливо камата, която носеше на левия си хълбок, отмятайки единия край на късата пелерина. После отстъпи и се смеси с тълпата. Неизбежността на задаващата се опасност винаги проясняваше ума му и го караше да действа точно и пестеливо. Тръгна покрай ограденото място и видя, че шапките се навъртаха нерешително около мястото, където той беше стоял преди малко. Хвърли един поглед към ложата и установи, че Луис де Алкесар гледаше все тъй нетърпеливо и протоколната неподвижност не съумяваше да прикрие раздразнението му. Алатристе се отдалечи още, под колоните и към противоположния край на площада, а там пак се показва при подиума, иззад другия му ъгъл. От последната позиция не можеше да вижда мен, но пък различаваше профила на Алкесар. Обзе го задоволство, че не носи пистолет — беше забранено, а и сред толкова народ бе рисковано да ходи с него, — в противен случай щеше да му е трудно да потисне порива си да скочи на платформата и да пръсне мозъка на секретаря с един изстрел. „Но ти ще умреш“, закле се той на ум, вперил очи в отблъскващия профил на кралския секретар. „А докато дойде денят, в който ще умреш, ще си спомняш посещението ми от онази нощ и няма да можеш да спиш спокойно“.

Бяха изкарали на подиума обвинения в богохулство бръснар и започваха четенето на дългия доклад за престъпленията и присъдата му. Алатристе си спомняше, че моят ред е след бръснаря и опитваше да си проправи път, та да наближи още малко и да ме види. Тогава забеляза отново, че шапките се приближаваха заплашително. Упорити хора, без съмнение. Единият беше поизостанал, бавеше се, като че ли търсеше на друго място. Но другите двама — един с касторена шапка и друг с кафява, с голямо перо — напредваха към него, разбутвайки припряно тълпата. Вече нямаше сигурно място, където да отиде, тъй че капитанът трябваше да забрави за мен и да се оттегли под колоните. Да остане сред множеството нямаше да бъде особено разумно, щеше да е достатъчно само някой да спомене Светата Инквизиция, и самите безделници наоколо щяха да съдействат на преследвачите. Възможността да се измъкне беше на няколко крачки. Там имаше много тясна уличка с два завоя, излизаща на площад „Провинсия“. В дни като този хората я използваша за отходно място въпреки кръстовете и образите на светии, поставяни на всеки ъгъл, за да възпрепятстват подобни безчинства. Натам се запъти Алатристе и преди да навлезе в тесния проход, по който не можеха да се разминат двама души, хвърли поглед през рамо и видя, че двамина мъже излязоха от тълпата и го последваха.

Дори не спря да ги погледне. Бързо разхлаби закопчалката на късия плащ, заметна го през лявата си ръка, като го уви подобно на малък щит и изтегли бискайската кама с дясната, за голям ужас на един нещастен човечец, който облекчаваше мехура си зад първия завой. Щом видя какво става, човекът побягна с всички сили, закопчавайки тичешком панталоните си. Отървал се от него, Алатристе облегна рамо на стената, воняща също като земята на урина и нечистотии. Хубаво местенце да вадиш оръжие, помисли си той, докато заемаше позиция и се обръщаше с кама в ръка. Хубаво местенце, да му се не види, за да се отпратиш от него в добра компания към ада.

Първият от преследвачите му сви зад ъгъла на уличката и в онази теснотия Алатристе успя само да види изненадата в очите му, когато се натъкна на голата му кама. Успя да мерне още и мустаци, широки като дръжка на сабя и едни рунтави бакенбарди на наперен побойник,

докато се навеждаше мълниеносно и срязваше коленните сухожилия на новопоявилия се с едно движение. Сетне, със същото движение, вдигайки камата нагоре, кльцна гръкляна му и той падна настрани, без да има време да промълви едно „Света Дево“. Тялото му запуши уличката, докато животът изтичаше от него с червените струи кръв, бликаща от гърлото.

Гуалтерио Малатеста беше зад него — жалко наистина, че не се появи първи. Щом мярна черния му, мършав силует, Алатристе го разпозна незабавно. Заради преследването, бързането и неочакваната среща италианецът още не беше извадил оръжие, тъй че отстъпи с един скок, още докато другарят му се свличаше, препречвайки пътя пред него. Междувременно капитанът връхлетя с един дълъг касапски удар, който му се размина на педя. Теснотията не даваше възможност да се развихрят с шпаги, та Малатеста, прикриващ се както може зад издъхващия си побратим, измъкна камата, и като се пазеше с плаща подобно на капитана, налетя с нея съвсем отблизо, възправяйки се смело, като нападаше и избягваше майсторски ударите. Камите свистяха, цепеха плата, отскачаха със звън от стените, търсеха врага с ожесточение. Нито един от двамата не проронваше дума, пестяха дъха си, вместо да надават излишни възгласи и ругатни. В очите на италианеца още се четеше удивление — този път не си подсвиркваше „тирури-та-та“, кучият му син, — когато камата на капитана потъна в нещо меко зад импровизирания щит на плаща, който другия държеше високо, докато нанасяше удари отдолу, зад тялото на другаря си, който все така лежеше между двамата, а душата му трябва вече да бе пристигнала при дявола или поне бе на път към него. Италианецът изохка и залитна, Алатристе настъпи над падналия, камата на Малатеста се омота в дрехата му и я разпори, копчета и шнулове се разхвърчаха наоколо. Хванаха се за ръце, омотани в плаща и в късата пелерина, лицата им бяха тъй близо едно до друго, че капитанът усети в очите си дъха на неприятеля, преди последният да се изплюе в тях. Алатристе примигна заслепен и това даде възможност на другия да забие камата с такава сила, че ако капитанът не беше подложил кожения презраменен ремък, щеше да го проние от край до край. Острието проникна през дрехата и достигна плътта, така че Алатристе почувства хлад и остра болка, когато металът се хлъзна надолу чак до бедрото му. Страхувайки се да не припадне, той удари с кръглата

дръжка на камата лицето на съперника си и от веждите на италианеца рукна кръв, изпълвайки кратерите и белезите по кожата му и мокрейки тънките мустаци. Сега блясъкът в очите му, студени и неподвижни като на змия, отразяваше и страх. Алатристе дръпна лакът назад и започна да нанася удари — безброй удари, попадащи в плаща, в дрехата, в празното пространство, в стената и няколко пъти, най-сетне, и в тялото на противника. Малатеста изръмжа от болка и бяс. Кръвта се стичаше по очите му и той раздаваше удари слепешком, много опасни впрочем поради непредсказуемостта си. Без да се брои раната в челото, бе получил поне още три в тялото.

Сражаваха се цяла вечност. И двамата бяха изтощени, а капитанът се измъчваше от раната в хълбока. Все пак той се намираще в по-добра позиция. Изходът от двубоя беше въпрос на време и Малатеста се готвеше да умре, опитвайки се да повлече съперника със себе си, с помрачен от омразата разсъдък. И през ум не му минаваше да поиска пощада, нито пък някой щеше да му я даде. Двата бяха професионалисти, с ясна представа за това, което предстоеше, пестяха ругатните и излишните думи и се сражаваха докрай, по най-добрия начин, на който бяха способни. По съвест.

Тогава се появи третият, също натруфен, с брада, презрамник и много желязо по себе си. Мина завоя на уличката и облещи очи като паници, когато се озова пред онази гледка: един труп и двама сражаващи се, които не спираха да се мушкат, а тясната уличка — цялата в кръв, смесваща се с локвите урина. След миг на вцепенение той промълви „Иисусе Христе“ и посегна към камата. Но не можеше да мине през Малатеста, чиито сили вече му изневеряваха и той се държеше на крака единствено благодарение на стената, не можеше да преодолее и трупа на другия си побратим, за да стигне до капитана. Тъй че Алатристе, също на края на силите си, успя да се освободи от жертвата си, която продължаваше да размахва камата във въздуха. Лепна един последен разрез на бузата на Малатеста, и най-сетне вкуси удоволствието да го чуе да хули Господа на италиански. После хвърли към другия късата си пелерина, за да заплете камата му и се втурна нагоре по уличката към площад „Провинсия“, докато хрипливият дъх изгаряше гърдите му.

Измъкна се оттам и постепенно започна да идва на себе си, оставяйки зад гърба си уличката. Беше си изгубил шапката в битката и

имаше чужда кръв по дрехите, а и неговата собствена се стичаше под дрехата и по дългите до коленете панталони. Затова за всеки случай той се упъти към намиращата се наблизо църква „Санта Крус“, където да подири убежище. Там остана известно време на входа. Изчака дишането му да се успокои, седнал на стълбите, готов да влезе вътре при първия признак на опасност. Кракът го болеше. Извади парче плат от вътрешния си джоб и след като подири раната с два пръста и установи, че не е голяма, го сложи върху нея. Никой не се зададе от уличката, нито пък някой му обърна внимание. Цял Мадрид се вълнуваше единствено от представлението около кладата.

Тъкмо идваше моят ред и този на двамината нещастници след мен. На обвинения в богохулство бръснар в този момент присъждаха четири години в галерите и сто удара с бич. Клетникът кършеше ръце на подиума, хленчеше със сведена глава и заради жена си и четирите си деца молеше за милост, която никой нямаше да му даде. При всички случаи се отърваваше по-леко от онези, които в този момент поемаха, закачулени и възседнали мулетата, по пътя към кладата при Пуерта де Алкала. Там щяха да се превърнат в печено месо още преди да падне нощта.

Аз бях следващият. Изпитвах такова отчаяние и такъв срам, че се запитах уплашено дали краката ще ме удържат. Площадът, пълните с хора балкони, драпериите по стените, полицейските агенти и служителите на Инквизицията, които ме заобикаляха, ме бяха зашеметили. Предпочитах да умра на място, на мига, без повече процедури, без повече надежда. Но по това време аз вече знаех, че няма да умра, че наказанието ми щеше да бъде дълго затворничество и че навярно щях да отида на галерите, когато навърша необходимата възраст. Всичко ми се стори по-страшно от смъртта, до такава степен, че започнах да завиждам на надменността, с която вироглавият свещеник вървеше към кладата, без да моли за милост и без да взема назад думите си. В този момент да умра ми изглеждаше по-лесно, отколкото да продължа да живея.

Вече привършвах с бръснаря и видях единия от важните инквизитори да поглежда изписаните листове пред себе си и сетне да устремява очи в мен. Спукана ми беше работата. Аз хвърлих последен

поглед към почетната ложа, където нашият господар кралят се привеждаше леко, за да каже нещо на ухото на кралицата, която сякаш се усмихна. Несъмнено говореха за лов, или се задяваха, или кой ги знае какво правеха, по дяволите, докато долу свещениците правеха каквото си поискат. Под колоната хората аплодираха присъдата на бръснаря и ронеха престорено сълзи, облизвайки се в очакване на следващия престъпник. Инквизиторът пак прегледа книгата си, погледна ме отново и се върна за пореден път на тях. Слънцето прежуряше на подиума и от него раменете ми горяха под самбенитото. Инквизиторът събра най-сетне всички книга и тръгна бавно към предната част на подиума, самомнителен и самодоволен, наслаждавайки се на напрежението, което създаваше. Погледнах брат Емилио Боканegra, неподвижен на стъпалата със злокобното си черно-бяло расо, предвкушащ победата. Погледнах Луис де Алкесар в ложата му, лукав и жесток, с онзи кръст на Калатрава, който на неговите гърди губеше всякаква стойност. Поне, рекох си аз — и това, хвала на Господа, беше едничката ми утеха, — не успя да докараш дотук капитан Алатристе.

Инквизиторът стоеше отпред, муден, церемониален, и се канеше да произнесе моето име. И тогава един облечен в черно и покрит с прах благородник влетя в ложата на кралския секретар. Беше в пътнически одежди, високи, окаляни ботуши за езда, с шпори и видът му подсказваше, че е препускал без почивка, изтощавайки конете от едната до другата пощенска станция. В дясната си ръка държеше кожена чанта и с нея отиде право при кралския секретар. Видях, че размениха няколко думи и че Алкесар взе чантата с нетърпелив жест, отвори я, за да хвърли един поглед, после пак погледна към мен, сетне към брат Емилио Боканegra и накрая отново към мен. Тогава облеченият в черно господин на свой ред се обърна и аз най-сетне успях да го позная. Беше дон Франсиско де Кеведо.

---

[1] Кралица Елизабет, съпругата на Фелипе IV е дъщеря на Анри Наварски (1553–1610 г.) впоследствие крал на Франция под името Анри IV. Той е роден в По, провинция Беарн. — Б.р. ↑

[2] Ел Ескориал — Огромна архитектурен комплекс, състоящ се от манастир, дворец, библиотека, катедрала, построен по поръчка на

Фелипе II (1527–1598 г.), строен е в продължение на 20 години и е дело на големия испански архитект Хуан де Ерера (1530–1593 г.). — Б.пр. ↑

[3] Става дума за Фелипе II. — Б.пр. ↑

[4] Fumata bianca (ит.) — Бял дим. — Има се предвид белият дим, с който се обявява изборът на нов папа. — Б.пр. ↑

[5] Град и провинция в Алжир. — Б.пр. ↑

Х. НЕУРЕДЕНАТА СМЕТКА

Кладите горяха през цялата нощ. Народът остана до много късно край кладата при Пуерта де Алкала, дори когато от наказаните вече бяха останали само кости сред овъглена плът и пепел. От сиянието на огньовете се издигаха колони от дим с червеникавосив цвят, дим, който на моменти някой полъх на вятъра завихряше и докарваше до тълпата — наситен, парлив мирис на дърво и изгоряла плът.

Цял Мадрид прекарваше нощта там: от благопристойните съпружески двойки, важните благородници и уважаваните хора до най-последните отрепки. Лудите глави, вилнеещи около огньовете, вдигаха врява докато полицейските агенти стояха, оградени с кордон мястото. Не липсваха продавачи, нито просяци, които припечелваха, както могат. Всички бяха убедени — или поне привидно се държаха тъй — че представлението, на което бяха присъствали, е свято дело, а също и наиздателно. Онази нещастна Испания, винаги готова да забрави лошото управление, загубата на отвъдокеанския флот или някой разгром в Европа, отдавайки се на веселието на едно тържество, било то около празнична литургия или празничнаклада, за пореден път се показваше вярна на себе си.

— Отблъскващо е — каза дон Франсиско де Кеведо.

Големият сатирик, както съм споменавал на ваши милости, беше страстен католик, в духа на своя век и своята родина; но пламенната му вяра се уравниваше от голямата му култура и чистото му човеколюбие. В онази нощ той стоеше неподвижен, свъсен и гледаше огъня. Умората от пътуването, докарало до изнемога дори конете, бе оставила отпечатъка си във вида и в гласа му — гласът му дори бе толкова натезжал от умора, че тя сякаш се бе трупала с векове.

— Горката Испания! — додаде ниско той.

Една от кладите рухна, разпръсвайки облаци от овъглена плът и огря неподвижната фигура на капитан Алатристе, застанал до поета. Народът заръкопляска възторжено. Червеникавото зарево освети в далечината стените на августинския манастир и каменния стълб до

тях, бележещ пресичането на пътищата за Викалваро и Алкала. Там, леко встрани, бяха застанали двамата приятели. Стояха там от самото начало и разговаряха тихо. Замълчаха само когато палачът затегна с три навивки въжето около шията на Елвира де ла Крус и съчките и дървата запукаха под трупа на горката послушница. От всички осъдени единственият изгорен жив беше свещеникът, който издържа геройски почти до края, отказвайки се от помирение с придружаващия го монах и приемайки първото лумване на огъня със спокойна осанка. Жалко, че накрая, когато пламъците лумнаха до коленете му — милостивите палачи го горяха бавно, за да му дадат време да се покае, — краката му се подвиха, и мъките му свършиха сред сърцераздирателни викове. Но, с изключение на свети Лаврентий^[1], доколкото поне на мен ми е известно, никой не се е държал безупречно на скарата.

Дон Франсиско и капитан Алатристе бяха разговаряли надълго и нашироко за мен, а по същото време аз вече от часове спях, изтощен и най-сетне свободен, в нашата къща на улица „Аркабуз“, под майчинските грижи на Каридад ла Лебрихана. Спях толкова дълбоко, колкото ми бе необходимо — случаят го налагаше, — за да сведа преживяванията си от последните дни до границите на обикновен кошмар. И докато горяха кладите, поетът беше разказал на капитана подробностите от светкавичното си и опасно пътуване до Арагон.

Следата, предоставена от кралския фаворит, се беше оказала самородно злато. Онези четири думи, написани от Гаспар де Гусман на Прадо — *Алкесар. Уеска. Зелена книга* — съдържаха достатъчно информация, за да спасят живота ми, като сложат прът в нозете на кралския секретар. Алкесар бе не само фамилията на нашия неприятел, но също и името на арагонското градче, където беше роден и накъдето препуснал дон Франсиско де Кеведо, пришпорвайки до смърт пощенските коне по кралския път — един се строполил на място в Мединасели — в отчаяния си опит да спечели надпреварата с времето. Колкото до зелената книга, тя всъщност беше църковният регистър — съдържаеше архивите и записки за родословните връзки, които бяха на разположение на частни лица и енориаши и служеха за доказване на произхода. Щом дон Франсиско пристигнал в Алкесар, си наумил, възползвайки се от прочутото си име и от парите, дадени от граф де Гуадалмедина, да се порови в местните архиви. И там, за своя

изненада, облекчение и отрада, открил потвърждение на това, което граф де Оливарес вече знаеше благодарение на шпионите си: самият Луис де Алкесар *не беше с чиста кръв*. В семейното му родословие съществуваше — което се отнася и до половин Испания между другото, — един еврейски клон, който според регистрите бе приел християнството през хиляда петстотин тридесет и четвърта година. Тези прадеди от юдейски произход опровергаваха чистокръвния произход на кралския секретар. Ала в една епоха, когато чистата кръв вървеше по еди-колко си за праотец, всичко беше уместно забравено при извършване на проучванията и на необходимите процедури, та да може Луис де Алкесар да се добере до длъжността на висш чиновник в Двора. А както се перчеше и с честта да бъде кавалер на ордена на Калатрава, при положение, че в последния се допускаха само хора с доказано християнско потекло, чиито предшественици не са се унижавали да цапат ръцете си с труд, ставаха очевидни скандалното фалшифициране на документи и цялата шарлатания. Разгласяването на тази новина — обикновен сонет на Кеведо щеше да е достатъчен, — подкрепена от зелената книга, която поетът беше откупил от енорийския свещеник на Алкесар срещу солидно количество сребърни ескудос, можеше да опозори кралския секретар и да го принуди да се прости с принадлежността си към ордена на Калатрава, с длъжността си в Двора и с голяма част от привилегиите си на идалго и придворен. Разбира се, Инквизицията и отец Емилио Боканегра, както и самият Оливарес, бяха в течение на всичко това. Но в един продажен свят, изграден от лицемерие и мними ценности, могъщите, лешоядите, завистниците, подлещите и мръсниците обикновено се прикриваха едни други. Да, и те са творение Божие, и те от край време се подкрепяха и си живееха чудесно в клетата наша Испания.

— Жалко, че не видяхте лицето му, когато му показах зелената книга — в пресипналия глас на поета прозираше умората му; още беше с прашните пътнически дрехи, с окървавените шпори и калните ботуши. — Луис де Алкесар стана по-бял от листовете, които поставих в ръцете му; после пламна целият, та се уплаших, че може да получи удар... Но най-важното беше да измъкнем Иниго оттам. За щастие успях да се приближа малко и да кажа припряно: „Господин секретар, няма време да си говорим разни врели-некипели. Ако не освободите момчето, вие сте загубен“... Кое то си е право, дори не опита да спори.

Големият хитрец видя бъдещето си — така неизбежно, както и това, че един ден всички ние ще дадем сметка пред Всевишния.

Беше свършено вярно. Преди писарят да успее да произнесе името ми, с пъргавина, която говореше много за качествата му на кралски секретар или за сериозността на случая, Алкесар бе излетял от ложата си като изстрелян от мускет, появявайки се пред слияния брат Емилио Боканegra, с когото размени шепнешком няколко бързи думи. По лицето на доминиканеца се изписаха последователно изненада, гняв и покруса, а отмъстителният му поглед би изпепелил дон Франсиско де Кеведо, но последният, изморен от пътуването, напрегнат от опасността, която още тегнеше над мен, и решен да стигне до края, дори ако този край настъпеше още там и го заловяха като престъпник, пет пари не даваше за всички убийствени погледи на света. Накрая, след като попи потта си с кърпа, отново блед, сякаш някой бръснар току-що му бе пуснал кръв, Алкесар се върна бавно в ложата, където чакаше поетът. И най-сетне, над рамото му, Кеведо видя как отзад, на подиума на инквизиторите, все още тресящ се от ярост, брат Емилио Боканegra викаше писаря. А последният, след като го слуша почтително няколко секунди, взе документа, който възнамеряваше да прочете заедно с присъдата ми, и го сложи настрана, изпращайки го в архивите за вечни времена.

* * *

Друга от кладите рухна с трясък и дъждът от искри изпълни мрака и усили блясъка, озаряващ двамата мъже. Диего Алатристе продължаваше да стои неподвижен до поета, без да отделя очи от пламъците. Под периферията на шапката гъстите мустаци и орловият нос караха лицето му да изглежда още по-слабо, изпито от умората от деня, а също и от скорошната рана в бедрото, която го мъчеше, макар да не беше сериозна.

— Жалко — прошепна дон Франсиско, — че не стигнах навреме, за да спася и нея.

Той посочи най-близката могила и изглеждаше засрамен заради участието на Елвира де ла Крус. Срамуваше се не от себе си или от капитана, а от всичко, което беше докарало горкото момиче дотук,

погубвайки при това цялото му семейството. Засрамен бе навярно от онази земя, в която му се бе паднало да живее: земя на омраза и братоубийствена жестокост, ослепителна в жестовете си на безплодно величие, но ленива и жалка в ежедневните неща, земя, в която честността, нито стоическото му смирение, дълбоко и искрено християнско, не стигаха, за да го утешат. Така си е открай време — ако едновременно притежаваш блестящ ум и си испанец, това ти обещава много горчивина и малко надежда.

— При всички случаи — заключи Кеведо, — такава е волята Божия.

Диего Алатристе не се произнесе веднага по въпроса. Независимо дали ставаше дума за воля Божия или воля на дявола, той продължаваше да мълчи, загледан в кладите и силуетите на полицаите и на хорското множество, очертаващи се на зловещия фон на пламъците. Все още не беше пожелал да дойде да ме види на улица „Аркабуз“, въпреки че Кеведо, а после и Мартин Салданя, когото потърсиха вечерта, му бяха казали, че за момента няма от какво да се страхува. Всичко изглеждаше разрешено с такава дискретност, че дори случката със смъртта на юначагата в уличката не излезе наяве. Нямаше никакви новини и за намушкания Гуалтерио Малатеста. Тъй че веднага щом превързаха раната му в аптеката на Фадрике Едноокия, Алатристе се отпрати с Кеведо към кладата при Пуерта де Алкала. Там стоя рамо до рамо с поета, докато Елвира де ла Крус не се превърна в останки от обгорени кости и пепел в жаравата. За миг на капитана му се стори, че вижда сред тълпата Херонимо де ла Крус, или поне призрака, в който изглежда се бе превърнал големият брат, единственият оцелял от фамилията след кървавата разправа, ала лицето му веднага бе потънало в тъмнината и хорската шетня, ако това наистина беше той.

— Не — рече накрая Алатристе.

Толкова бе забавил отговора си, че дон Франсиско вече не го очакваше, та го загледа изненадано, опитвайки се да разгадае какво имаше предвид. Но капитанът все тъй безизразно гледаше огъня. Едва по-късно, след ново мълчание, той се обърна бавно към Кеведо:

— Бог няма нищо общо с това.

За разлика от очилата на поета, зеленикавите му очи не отразяваха проблясъците на кладите, а напомняха по-скоро на светли

локви замръзнала вода. Последните пламъци разиграваха сенки и червеникави светлини по безмълвния му профил, сякаш изсечен с нож.

Аз се правех, че спя. Каридад ла Лебрихана беше седнала до възглавницата край леглото, в което ме бе сложила да спя след вечерята и топлата баня в едно от коритата на кръчмата. Тя бдеше над съня ми, кърпейки бельото на капитана на пламъка на свещта. Аз лежах със затворени очи, наслаждавах се на мекотата на постелята, потънал в сладък унес. Преструвката освен всичко друго ме улесняваше да не отговарям на никакви въпроси, нито да разправям каквото и да било за скорошното ми преживяване. Споменът за преживяния позор — не можех да забравя позорното самбенито, — още ме гризеше мъчително. Топлината на чаршафите, кроткото присъствие на ла Лебрихана, усещането, че пак съм сред приятели и най-вече възможността да лежа спокойно, със затворени очи, докато светът навън се въртеше, забравил за мен, ме потапяха в летаргия, граничеща с щастие, подсилено от съзнанието, че по време на затворничеството ми никой не изтръгна от мен и дума срещу Диего Алатристе.

Не отворих очи дори когато чух стъпките по стълбата; нито дори когато, сподавяйки радостния си възглас, ла Лебрихана пусна ръкоделието си на земята и се хвърли в прегръдките му. Чувах съдържаната глъч на разговора, няколкото звучни целувки на кръчмарката, прошепнатите протести на новодошлия, нови шушукалия, накрая шума на вратата при затварянето ѝ и стъпки надолу по стълбата. Смятах, че съм останал сам, когато след продължителна тишина по пода отново отекнаха стъпките на капитана, приближиха се към леглото и спряха до мен.

Понечих да отворя очи, ала не го сторих. Знаех, че ме е видял на площада, потънал от срам, сред осъдените. Не можех да забравя още, че поради неподчинение на неговите заповеди, се бях оставил да ме уловят като синигер в примка през нощта, когато нападнаха манастира на „Блажените Девици“. Накратко казано, още не се чувствах достатъчно спокоен, за да се изправа пред въпросите или укорите му, нито дори пред мълчаливия упрек на погледа му. Тъй че останах неподвижен, дишах равномерно, преструвайки се на спящ.

Настъпи предълга тишина, в която не се случи нищо. Той несъмнено ме наблюдаваше на светлината на свещта, която ла Лебрихана беше оставила запалена. Не се чуваше никакъв шум, ни дишане, ни нищичко. И тогава, когато вече започвах да се усъмнявам дали наистина той бе там, усетих допира на ръката му, грапавата длан, която се отпусна за миг на челото ми, с топла, неочаквана нежност. Остави ръката си за малко там, неподвижна, сетне рязко я отдръпна. Тогава стъпките пак се отдалечиха и чух звука на долапа при отварянето му, чукването на чаша о гарафа за вино и придърпването на един стол.

Отворих предпазливо очи. На оскъдната светлина в стаята видях, че капитанът беше разкопчал дрехата си, свалил наметалото, и оставил шпагата; седеше край масата и пиеше мълчаливо. Виното бълбукаше при сипването в чашата, а той пиеше бавно, методично, сякаш нямаше какво друго да прави на този свят. Жълтеникавата светлина на восъчната свещ огряваше светлото петно на ризата му, профила, късата коса, линията на засуканите му войнишки мустаци. Умълчан и неподвижен, освен когато надигаше чашата, той седеше пред отворения прозорец, през който в полумрака се виждаха едва загатнати покривите и близките комини. Сред тях блестеше една-единствена звезда, неподвижна, тиха и студена. Алатристе се взираше упорито в чернотата, пустотата, или в собствените си призраци, скитащи се в мрака. Познавах добре погледа му, когато виното го замъгleshе, и можех без усилие да си го представя в този момент: светлозелен и отсъстващ. На пояса му, върху мократа превръзка, едно кърваво петно растеше много бавно и оцветяваше в червено-бялата риза. Изглеждаше също тъй примирен и сам като звездата, която примигваше навън, в нощта.

* * *

Два дни по-късно слънцето огряваше улица „Толедо“ и светът отново беше безкраен и изпълнен с надежда, а силата на младостта бликаше във вените ми. Седнал пред вратата на кръчмата „Дел Турко“ аз се упражнявах в краснопис. Имах заръката да препиша това, което Лисенсиадо Калсас продължаваше да ми носи от площад „Провинсия“,

и отново гледах света с предишния си оптимизъм, възстановявайки се след нещастieto с онази бързина, с която единствено крепкото здраве и младостта даряват човека. От време на време вдигах поглед към жените, които продаваха зеленчуци на сергиите от отсрещната страна на улицата, кокошките, които кълвяха из сметта или момчетата за дребни поръчки, които се гонеха между преминаващите конници и наемните коли, или пък слушах гълчавата от разговорите в кръчмата. Чувствах се като най-щастливото момче на света. Дори стиховете, които преписах в момента, ми се чинеха най-красивото нещо, писано някога:

*Когато падне сянката последна
и светъл ден потъне в смъртен мрак
назад аз облекчено ще погледна —
душата ми свободна ще е пак.*

Стиховете бяха на дон Франсиско де Кеведо и ми се сториха тъй хубави, когато го чух да ги рецитира просто хей така, между две глътки от виното от Сан Мартин де Валдеиглесиас, че не се подвоумих нито за миг и го помолих за позволение му да ги препиша с най-красивия си почерк. Дон Франсиско беше вътре с капитана и другите: адвокатът, преподобният Перес, Хуан Викуня и Фадрике Едноокия. Всички празнуваха с няколко кани бяло вино, наденички и пушено заешко добрия завършек на тежкото премеждие, което никога изрично не споменаваше, но всички ясно виждаха в мислите си. Един след друг, по реда, в който пристигаха в кръчмата, се бяха изредили да ме погалят по косата или да ме потупат ласкаво по бузата. Дон Франсиско ми донесе Плутарх, за да се упражнявам полека-лека в четенето, преподобният — сребърна броеница, Хуан Викуня — бронзова катарамата, която бе носил във Фландрия, а Фадрике Едноокият — който бе по-скоро от братството на стиснатите пръсти, сиреч, с вродено отвращение към излишните разходи, донесе една унция от някакъв цяр от аптеката си, който, уверяваше той, щял да усилва кръвта и да върне цвета на едно хлапе като мен, преминало наскоро през толкова неволи. Затова бях най-честитото и щастливо момче в Испаниите, когато, топнал в

мастилницата едно от най-добрите гъши пера на адвоката Калсас, продължих:

*Но и отвъд не ще да ме остави
като негаснещ пламък паметта;
не ще се в ледните води удави,
презряла на закона строгостта.*

На този стих вдигнах отново очи. Ръката ми увисна във въздуха и една капка мастило падна върху хартията подобно на сълза. Отгоре по улица „Толедо“ се приближаваше позната карета, черна, без герб на вратичката, със строг кочияш, който подвикваше на двете мулета. Бавно, сякаш насън, оставих настрани хартията, перото, мастилото и чашката с прашеца за попиване, надигнах се и застинах неподвижен, като че ли каретата беше привидение, което всеки непремерен жест от моя страна можеше да пропъди. Тъй колата се изравни с мен и видях прозорчето, което беше отворено и с отдръпнати встрани перденца, а на него една бяла и съвършена ръка, сетне русите къдри и очите с цвета на лазура, които Диего Веласкес нарисува, очите, принадлежащи на момичето, което за малко не ме изправи на ешафода. И докато каляската минаваше покрай кръчмата „Дел Турко“, Анхелика де Алкесар се взря в мен и то така че, кълна се, ме накара да се разтреса отгоре до долу. Тръпки плъзнаха по целия ми гръбначен стълб, имах чувството, че всеки момент сърцето ми, което туптеше лудо, като омагьосано, може да спре. В необмислен порив вдигнах ръка към гърдите си и истински съжалих, че вече я нямаше златната верижка с талисмана, която тя ми даде, за да бъде моята смъртна присъда. И която, ако не ми бе отнета от Светата Инквизиция, кълна се в Христовата кръв, щях да продължавам да нося на врата си, влюбен и горд.

Анхелика разбра жеста. Защото усмивката, това дяволско изражение, което обожавах, огря лицето ѝ. После поднесе към устните върха на пръстите си, докосвайки ги в нещо, наподобяващо целувка. В този миг улица „Толедо“, Мадрид и цялата вселена се сляха в сладостна хармония, която ме караше да се чувствам ликуващо жив.

Останах прав и неподвижен дълго време след като каретата се изгуби нагоре по улицата. После взех ново перо, избърсах го в ръкава си и приключих с писането на сонета от дон Франсиско:

*Душа, що Бог обрече на неволя
и кръв, кипяла лудо в мойте вени,
и мислите, политнали на воля*

*плътта напуснали, не са унищожени.
Над пепелта зарели се отколе
те все пак са с любов благословени.*

Смрачаваше се, но още имаше достатъчно виделина, за да не се налага да се палят фенери. Странноприемницата „При ландскнехта“ се намираше на мръсна, воняща улица, неудачно наречена „Примавера“^[2], близо до извора Лавапиес, където се намираха най-калпавите кръчми и пивници на Мадрид, както и най-долнопробните публични домове. През улицата бяха опънати въжета с прострени по тях дрехи, през прозорците се чуваха караниците на обитателите и плачът на дечурлигата. Входовете за коли бяха пълни с конски изпражнения и Диего Алатристе трябваше много да внимава да не се изцапа, влизайки в открития вътрешен двор, където една разнебитена каруца без колела стоеше със стърчащи ритли върху няколко камъка. Той се огледа бързо и пое нагоре по стълбите. Изкачи тридесетина стъпала, прескачайки четири-пет котки, изнизали се между нозете му, и стигна до последния етаж, без някой да се изпречи на пътя му. Озовал се там, той разучи вратите в галерията. Ако докладът на Мартин Салданя беше точен, трябваше му последната вдясно, точно до ъгъла на коридора. Отиде дотам, като внимаваше да не вдига шум, разтваряйки плаща си, под който се криеха късият елек от биволска кожа и пистолетът. По стрехите гукаха гълъби и това беше единственият шум, който се чуваше в тази част на къщата. От долния етаж се носеше миризма на задушено месо. Някаква прислужница запя в далечината. Алатристе се спря, потърси с поглед път за евентуално отстъпление, увери се, че шпагата и камата бяха на местата си, после извади пистолета от пояса, провери дали е зареден и освободи

предпазителя с палец. Време беше да приключи неуредената сметка. Прокара пръсти по мустаците си, разхлаби закопчалката на плаща и отвори вратата.

Стаичката беше мизерна. Миришеше на застояло и на самота. Няколко хлебарки кръстосваха по масата, сред остатъците от храна, подобно на мародери по бойно поле след битка. Имаше две празни бутилки, една кана с вода и нащърбени чаши, мръсни дрехи на един стол, нощно гърне по средата на стаята, върхна дреха, шапка и плащ, все черни, закачени на стената. Имаше и легло, на което бе положена шпага, а до шпагата лежеше Гуалтерио Малатеста.

Ако италианецът беше направил и най-незначителния жест на изненада или заплаха, Алатристе със сигурност щеше да му види сметката от упор с пистолета, който държеше готов за стрелба, без дори да му каже „пазете се, ваша милост“. Но Малатеста остана загледан във вратата, сякаш му бе трудно да познае новодошлия, а дясната му ръка не помръдна и на косъм към пистолета, който той държеше предвидливо върху чаршафите. Беше облегнат на възглавницата и измъченото изражение загрозяваше и без това отблъскващото му лице, още по-изпито от страданието и тридневната брада: кожата около веждите със зле зараснала дупка между тях бе възпалена, под лявата буза имаше мръсна превръзка, пепелява бледност бе покрила ръцете и лицето му. Той бе разсъблечен, тялото му — обвито с бинтове със засъхнала по тях кръв, избила на кафяви петна. Алатристе прецени, че раните бяха най-малко три. Несъмнено при двубоя в уличката наемният убиец беше отнесъл по-лошия дял.

Без да престава да го държи на прицел, капитанът затвори вратата зад себе си и приближи леглото. Малатеста като че ли най-сетне го позна, понеже блясъкът в очите му, изострен от треската, стана по-твърд, а ръката започна да прави напразни опити да стисне пистолета. Алатристе доближи цевта на своя на две педи от главата му, но врагът бе прекалено изтощен, за да се бори. Без съмнение беше изгубил много кръв. Тъй че, след като установи безполезността на усилието си, той се задоволи да вдигне леко главата си, потънала във възглавницата, и под тънките, сега силно занемарени италиански мустаци, лъсна бялата, опасна усмивка, която капитанът познаваше отлично, изпитал неведнъж последиците ѝ на свой гръб. Наистина, сега устните се усмихваха уморено, сгърчени мъчително в почти права

линия. Но това си бе същата гримаса, с която Гуалтерио Малатеста изглеждаше винаги готов да живее или да се спусне към пъкъла.

— Виж ти — прошепна той. — Та това е капитан Алатристе...

Гласът му беше вял и тъжен, макар думите да звучаха твърдо. Черните, трескави очи бяха устремени към новодошлия, безразлични към цевта на пистолета, насочен към него.

— Както виждам — продължи италианецът, — изпълнявате благочестивия дълг да посещавате болните.

Той се изсмя през зъби. Капитанът задържа за момент погледа си на него и после отдръпна пистолета, макар да остави пръста си на спусъка.

— Добър католик съм — отвърна той в същия ироничен тон.

Смехът на Малатеста, къс и сух като скърцане, се усили, щом чу думите му, сетне премина в пристъп на кашлица.

— Така казват — съгласи се той, когато се съвзе. — Това разправят... Макар че напоследък по този въпрос имаше както мнения „за“, така и „против“.

Той задържа още малко погледа си върху капитана и после, с ръката, която се бе оказала неспособна да насочи пистолета, посочи каната на масата.

— Имате ли нещо против да ми дадете малко вода?... Тъй ще можете да се хвалите, че сте дали на жадния да пие.

След кратък размисъл, Алатристе се раздвижи бавно и отиде да вземе каната, без да изпуска от очи неприятеля си. Малатеста отпи жадно две глътки, като го гледеше над ръба на каната.

— Идвате просто да ме убиете? — поинтересува се той. — Или очаквате преди това да ви изпея подробностите относно вашите последни дела?

Беше оставил каната настрана и бършеше замаян устни с опакото на ръката си. Усмивката му напомняше на заловена змия: опасна до последния си дъх.

— Не ми е потрябвало да разправяте каквото и да било — Алатристе сви рамене. — Всичко е ясно: капанът при манастира, Луис де Алкесар, Инквизицията... Всичко.

— Хиляди дяволи. Тогава значи сте дошли само да ме довършите.

— Точно така.

Малатеста прецени положението си. Не му се стори обещаващо.

— Това, че нямам нищо ново да ви разкажа — заключи той, — скъсява живота ми, така излиза, нали?

— Горедолу — сега капитанът беше извил устни в студена, опасна усмивка. — Макар че ще ви отдам заслуженото и ще призная, че не сте от бърбривите.

Малатеста въздъхна леко, като се размърда болезнено, опипвайки превръзките си.

— Много благородно от ваша страна — той посочи, примирен, шпагата, която висеше до главата му — ... Жалко, че не съм добре, за да отвърна на такава изисканост, като ви спестя задължението да ме убие в леглото като куче... Но онзи ден в гадната уличка наистина се развихрихте.

Той се размърда отново в опит да се настани по-удобно. В този момент сякаш не таеше злоба към Алатристе, освен по задължение. Но тъмните му и трескави очи бяха все тъй нащрек, следяха неотклонно посетителя.

— Впрочем... говорят, че момчурлякът отървал кожата. Истина ли е?

— Да.

Усмивката на наемния убиец стана по-широка.

— Радвам се, да му се не види. Смело момче е. Трябваше да го видите през нощта при манастира, как се опитваше да ме държи на разстояние с една кама... Да ме обесят, ако ми е допадало това, че го отведоха в Толедо, още по-малко пък като знаех какво го очакваше. Но на вас ви е ясно, че музиката поръчва този, който плаща.

Усмивката му пак беше станала лукава. От време на време поглеждаше крадешком пистолета, който си стоеше на чаршафите, и капитанът въобще не се съмняваше, че щеше да си послужи с него, ако някой му предоставеше тази възможност.

— Вие — каза Алатристе — сте кучи син и подлец.

Другият го погледна с почуда, която изглеждаше искрена.

— По дяволите, капитан Алатристе. Ако ви чуе някой, ще вземе ваша милост за монахиня от ордена на света Клариса...

Последва мълчание. Все още с пръст на спусъка, капитанът се озърна внимателно. Домът на Гуалтерио Малатеста твърде много му напомняше неговия собствен, на обитателите на двете жилища им бе

все едно къде живеят. И по някакъв начин италианецът беше прав. Не бяха толкова различни един от друг.

— Наистина ли не можете да се помръднете от това легло?

— Не, честна дума... — Малатеста го гледаше сега с подновено внимание. — Какво става?... Търсите си повод? — усмивката му отново цъфна, бяла и жестока. — Ако това ще ви помогне, мога да ви разкажа за хората, на които съм светил маслото, без да им дам време дори да се прекръстят... Убивах ги будни или заспали, отпред или изотзад; и по-често последното, отколкото първото. Тъй че не е нужно да изпитвате угризения на съвестта — усмивката отстъпи място на тих смях, скърцащ, коварен. — Ваша милост и аз сме от занаята.

Алатристе гледаше шпагата на неприятеля. По ръкохватката и острието имаше толкова удари и следи от друга стомана, колкото и по неговата собствена. Всичко е случайност, каза си той. Зависи как ще се търкулнат заровете.

— Ще съм ви много благодарен — подхвърли капитанът, — ако се опитате да хванете пистолета или шпагата.

Малатеста се втрени в него, преди да завърти бавно глава.

— И дума да не става. Може да съм накълцан, но не съм страхливец. Ако искате да ме убиете, натискайте спусъка и да свършваме бързо... При повече късмет ще стигна в ада за вечеря.

— Не ми допада да съм палач.

— Тогава вървете на майната си. Прекалено съм слаб, за да споря.

Той отпусна пак глава на възглавницата и затвори очи, подсвирквайки си своето „тирури-та-та“, и като че ли изгуби интерес към въпроса. Алатристе остана прав, с пистолета в ръка. През прозореца чуваше далечното биене на часовника на църквата. Накрая Малатеста спря да подсвирква. Прокара ръка по подутите си вежди, сетне по лицето, издълбано от шарката и белезите, и отново погледна капитана.

— Какво?... Решавате ли се?

Алатристе не отговори. Цялата работа добиваше вид на гротеска. Дори самият Лопе не би се осмелил да представи подобно нещо от страх, че тъй наречените „мускетари“, предвождани от кърпача Табарка, постоянното присъствие в театрите, биха затропали

възмутено. Приблѝжи се малко към леглото и се зае да оглежда раните на врага. Воняха и имаха много лош вид.

— Не си правете илюзии — рече Малатеста, като смяташе, че отгатва мислите му. — Няма да умра. Ние, хората от Палермо, сме корави... Тъй че наканете се най-сетне, майка му стара.

Искаше да го убие. Това беше извън всякакво съмнение. Диего Алатристе искаше да убие този жесток мерзавец, който толкова пъти бе застрашавал живота му и живота на приятелите му. Да обърнеш гръб и да оставиш жив такъв човек бе толкова самоубийствено, колкото и да държиш отровна змия в стаята, където възнамеряваш да спиш. Искаше и трябваше да убие Гуалтерио Малатеста, но не по този начин, а с оръжие в ръка, лице в лице, чувайки дишането му, накъсано от напрежение и предсмъртното му хъркане. В този момент прецени, че въобще не бързаше и че всичко можеше спокойно да почака. В крайна сметка, колкото и да се напъваше италианецът и да се наслаждаваше на тази мисъл, те двамата не бяха съвсем еднакви. Навярно бяха такива пред Бога, пред дявола или пред хората; но не и според вътрешния си закон, нито по съвест. Еднакви във всичко, освен в начина да виждат заровете на масата. Еднакви, ако изключим това че, ако бяха с разменени роли, Малатеста вече отдавна щеше да е убил Диего Алатристе. Докато сега последният продължаваше да стои, с шпага в ножницата и с пръст, опрян нерешително на спусъка на пистолета.

Тогава се отвори вратата и една жена се появи на прага. Беше още млада, облечена в блуза и грозна сива пола. Носеше кошница с чисти чаршафи и една дамаджана с вино. Щом видя натрапника, сподави вика си и отпрати към Малатеста уплашен поглед. Дамаджаната падна в краката ѝ, счупи се и остана само плетеният ѝ скелет. Жената стоеше, неспособна да помръдне или пророни дума, със скръбни очи. И Диего Алатристе разбра, от един поглед, че мъката ѝ не беше за нея самата, а за участта на зле ранения мъж в леглото. Следователно, каза си той присмехулно, дори змиите си търсят другар. И се чифтосват.

Огледа спокойно жената. Беше слабичка и невзрачна, с последни следи от повехнала младост, морни кръгове, които само един определен начин на живот слага печат около очите. По дяволите, донякъде напомняше на Каридад ла Лебрихана. Капитанът погледна

виното от счупената дамаджана, което се разливаше като кръв по плочите на пода. После наведе глава, свали пръст от спусъка на пистолета и го пъкна в колана си. Стори го много бавно, сякаш се страхуваше да не забрави нещо, или мислеше за нещо друго. Сетне, без да каже дума, без да се обърне и да погледне назад, отстрани леко жената и излезе от тази стая, която миришеше на самота и поражение; тъй прилична на неговата и на всички други места, които той самият бе познал в живота си.

* * *

Започна да се смее, още когато затвори вратата и продължи да се смее, докато слизаше по стълбите към улицата, закопчавайки катарамата на плаща си. Смееше се тъй, както Малатеста се беше смял веднъж близо до кралския дворец Алкасар, под дъжда, когато дойде да се сбогува с мен след приключението с двамата англичани. И смехът му, подобно на онзи, другия, продължаваше да отеква подире му, дълго след като той си беше отишъл.

---

[1] Според легендата св. Лаврентий загинал мъченически, положен върху легло от жарава. — Б.р. ↑

[2] Примавера (исп.) — Пролет. — Б.пр. ↑

ЕПИЛОГ

Изглежда, че войната във Фландрия се възобновява, и истинските офицери и войници, намиращи се в Мадрид, са взели решение да постъпят отново във войската, виждайки колко малко хора заминават, както и предвид възможността за плячка и печалба там. Четири дена минаха, откакто потегли Старият Легион на Картагена с барабаните и знамената си; както несъмнено Ваша милост знае, той беше сформиран отново след битката при Фльорус преди две години, когато плати ужасна дан. Почти всички от легиона са ветерани, така че се очакват големи събития в непокорните провинции.

Нещо друго — вчера, понеделник, беше убит при тайнствени обстоятелства капеланът на „Блажените девици“, отец Хуан Короадо. Той беше свещеник от известна португалска фамилия, добър момък, със снажна осанка и умееше да говори внушително от амвона. Изглежда, че както си стоял пред вратата на църквата, отнякъде се появил млад мъж, който криел лице с плаща си, и без да отрони дума, го промушил с дълга шпага. Говори се, че причината е или някаква любовна история, или отмъщение. Убиецът не беше открит.

(Из „Уведомленията“ на Хосе Пилиесер)

ОТКЪСИ ОТ „ЦВЕТА НА ПОЕЗИЯТА“

ДЕЛО НА НЯКОИ ПРИДВОРНИ ДАРОВАНИЯ

ОТПЕЧАТАНИ ПРЕЗ XVII ВЕК БЕЗ ОБЩО ЗАГЛАВИЕ.

СЪХРАНЕНИ В ОТДЕЛ „ГРАФСТВО ГУАДАЛМЕДИНА“ ПРИ АРХИВА И БИБЛИОТЕКАТА НА ХЕРЦОЗИТЕ
ДЕЛ НУЕВО ЕСТРЕМО (СЕВИЛЯ)

СОНЕТ

ОТ САЛВАДОР КОРТЕС-И-КАМПОАМОР

ПОСВЕТЕН НА КАПИТАН АЛАТРИСТЕ

*Поети в стихове, за Омира достойни
за твойта слава трябва да разкажат.
Пред блясъка на твойта шпага даже
смелчага бяга от полето бойно.*

*Остенде, Маастрихт, Антверпен, Бредà
геройските ти подвизи видяха,
където без умора и уплаха
Короната спаси от зла беда.*

*Че турци, еретици, англичани
от тебе плахо просеха пощада,
от страх пред яростта ти обладани*

*видяха знамената си как падат.
Строшени копия и стари рани
за тебе са единствена награда.*

ДЕЦИМА

ОТ ГРАФ ДЕ ГУАДАЛМЕДИНА НА ЕДИН ИЗВЕСТЕН СВЕЩЕНИК, МНОГО ЦЕНЕН В
ДВОРА

*Вий вдъхновено проповед четете
но сте далеч от всякаква набожност,
че все ви мъчат нужди неотложни —
под фуста някоя да се заврете.
Ако за благослов ръка прострете,
видели някоя набожна дама,
се питате дали пък няма,
унесена в молитвата пред Бога,
към вас да не погледне много строго,
признаете ли своята страст голяма.*

ДЕЦИМА

ОТ БЕНЕФИЦИЕНТА ВИЛЯСЕКА СРЕЩУ ПОЛКОВНИКА ОТ ПОЛИЦИЯТА МАРТИН
САЛДАНЯ

*Пред краля ни ако се озовете
и той от вас поиска ли услуга —
конци объркани да разплетете
ще тръгнете — същински вол пред плуга.
С упорство волско стъпвате в следата,
затуй и сан висок ви отредиха,
сеньор Салдания, явно прецениха,
не с волски труд заслужил е отплата —
с чин, почести, но и на бик с рогата
усърдието ваше надариха.*

ПРИПИСВАНО НА ДОН ФРАНСИСКО ДЕ КЕВЕДО

ВЪЗПЯВА НУЖДТА НА МЛАДОСТТА ОТ РАЗУМ

СОНЕТ

*Криле размахала, се вдига на възбог;
да, всичко може младостта честита
и каменния зид дори прелита
не я възпират страх и укор строг.*

*Възнася се нагоре в небесата,
но слънцето неволно приближила,
надолу рухва тя със страшна сила —
поглъща я безмилостно вълната.*

*На благородното сърце приляга
към висините да е устремено
и винаги от смелост да пламти.*

*Поука тук добавяме веднага:
освен със смелост, знаем, несъмнено
и с предпазливост мъдрият блести.*

РАЗРЕШЕНИЕ

По просба на дон Артуро Перес-Реверте представям на Ваша милост за позволение за отпечатване една книга, със заглавие „Чиста кръв“ — втория свитък от „Приключенията на капитан Алатристе“. Успях да вникна издълбоко в текста и да се насладя на изяществото на стила, добрия ритъм на фразата, красотата на словото, майсторското заплитане на фабулата, истинността на формата и ползотворността на замисъла, както и други още тънки поуки, предупреждения и горчиви разсъждения, прикрити под булото на добродетелно удовлетворение и невинно забавление, които се съдържат в него; не ще кажа нищо повече, освен че надминава казаното от Хораций, според когото *aut prodesse volunt, aut delectare poetae*^[1], тъй щото не само доволство доставя, но също и полза, при това и двете във висша степен, което не оставя съмнение, по мнение на долуподписания, колко достойнства притежава. И всичко това, без да накърнява или ощетява нашата Света Католическа Вяра, нито пък добрите нрави. И тъй, по моему може да се даде желаното позволение — с това Ваша Милост е обслужен, авторът — доволен и народът — щастлив.

Издадено в Сарагоса, на тринадесетия ден от месец юни, лето
1997.

Д-р Алберто Монтанер Фрутос, Кавалер на ордена „Сан Еухенио“, Преподавател по хуманитарни науки в университета на същия град.

---

[1] (лат.) — „Поетите искат или да бъдат от полза, или да доставят удоволствие.“ (Хораций, Поетическото изкуство, стих 332). — Б.р. ↑

Издание:

Автор: Артуро Перес-Реверте

Заглавие: Чиста кръв

Преводач: Боряна Дукова

Година на превод: 2005

Издание: първо

Издател: издателство „Еднорог“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2005

Редактор: Боряна Джанабетска

Художник: Христо Хаджитанев

ISBN: 954-9745-86-4

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/2023>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.